

52428

213-10

GYAKORLATI PEDAGÓGIA

ANÜGYI FOLYÓIRAT
LELŐS SZERKESZTŐ

ICSAY LAJOS

ami polgári iskolai tanár

TARTALOM

Február

Jártas Róza: Magyar hajnali harangszó. (Vers). — Arany György: Üzent a Március. (Vers). — Ismeritek-e Petőfi életét? — Krammer József: Tanulókísérletek és megfigyelések a természeti és gazdasági ismeretek tanításában. — Balogh József: Tavasz van! Vetőgép. (Versek). — Ünnepi beszéd március 15-re. — Tanítások — vázlatok. — Mesedélután, Farkas Emőd: Az isaszegi csata. Szabolcska Mihály: Március 15-én. (Vers). Nagy-Sallónál. Pósa Lajos: A régi zászló. (Versek). — Várdótfalvi Salamon László: A szökevények. Alkalmi gyermekszinjáték március tizenötödikére, három felvonásban. — Lévai Hábrik István: A jövő virágai. Alkalmi játék 2 felvonásban március 15-ére. — Szilágyi Gyula: Zenés torna-gyakorlatok. — Lévai Hábrik István: Riadó. A mi zászlónk. (Versek).

9 3 8

évfoljam.

szám.

ADÓHIVATAL:

zege,

álváría utca 5.

Szerkesztőség : Madách utca 17.

Előfizetési ára egy évre 6 pengő

Előfizetési felhívás.

Régi kívánságát teljesítjük Előfizetőinknek és Olvasóinknak, amikor bár nagy anyagi áldozattal, kiadjuk lapunk szerkesztőjének, Vicsay Lajosnak, 40 teljesen kidolgozott előadást tartalmazó

Időszerű Népművelési Előadások

című művét, amely — úgy hisszük — nélkülözhetetlen lesz minden népműveléssel foglalkozó magyar nevelőnek.

Korunk tele van különféle jelszavakkal, amelyek közt eligazodni még a tanult embernek is gondot okoz. Ezért vált szükségessé, hogy a népművelés is vegye előadási anyagába ezeket az igazán időszerű kérdéseket, hogy azokat érthető megvilágításban a magyar nép elé tárja s felvilágosítsa fogalmáról, hogy megteveszthető ne legyen.

Nélkülözhetetlen lesz e mű a népművelőnek, mert rengeteg utánjárástól, tanulmánytól kíméli meg amugyis éppen eléggé lefoglalt idejét.

A népművelőnek e mű, mert rengeteg utánjárástól, tanulmánytól kíméli meg amugyis éppen eléggé lefoglalt idejét.

De midennél többet mond alábbi tartalom mutatónk, melynek elolvasása bizonyára mindenkit meggyőz arról, hogy valóban hézagpótló s eddig egyedülálló művet adunk Előfizetőink s Olvasóink kezébe.

Mivel a mű csak igen korlátozott példányszámban jelenhet meg — éppen a nagyon drága papír miatt — tisztelettel kérjük t. Előfizetőinket és Olvasóinkat, hogy megrendelésüket mielőbb megtenni sziveskedjenek, nehogy rendkívül méltányos ajánlatunk ne legyen módunk részükre fenntartani.

Megrendelhető a mellékelt befizetési lapon. A mű árát előfizetve Előfizetőink és Olvasóink számára 4 pengő 80 fillér megjelenés után 6 pengő. Könyvárusi forgalomba nem kerül.

A több, mint 180 oldalas, s 40 előadásra kész népművelő előadást tartalmazó mű — amelynél ma nem adhat elő népművelő érdekesebbet és érdekeltőbbet — tartalommutatója:

I. UJABB KÖZGAZDASÁGI ÉS TÁRSADALMI TÖREKVESEK

1. A szocializmus.
2. A kommunizmus. (Bolsevizmus).
3. Az olasz nemzeti szocializmus. (Fasizmus).
4. A német nemzeti szocializmus.
5. A román nemzeti szocializmus. (Vasgárda).

1938. február 20.

GYAKORLATI PEDAGÓGIA

TANÜGYI FOLYÓIRAT

Kiadóhivatal: Szeged, Kálvária-u. 5. Szerkesztőség: Madách-u. 17.

Magyar hajnali harangszó

Aranyhaju Hajnal
Rózsapiros arccal
Rákacag az Éjre:
Álljon immár félrel!

Violaszin fátyol
Libeg a válláról
S gyöngysor a nyakáról:
Harmat hull a fákról.

Sáppadoz az égbolt
Nefelejcszín selyme:
„Hallga...” — mintha minden
ljedten szepegne.

Madárnak, virágnak
Nem kész még ruhája,
Pedig harangoznak
Hajnali imára.

Megszólal a Hajnal,
S ezer kisharanggal
Felelnek a tornyok,
Dalolnak az ormok...

Vadvirágos völgyek,
Évszázados tölgyek...
Ringó kalászföldek,
Mind-mind Ave-t suttog.

Madarének, dal, fütty...
Pitypalattyol a fürj:
Harangvirág-illat
Föl, az Égig elhat.

S Égből le a földre,
Földből föl az Égbe
Csilingel az Ave
Imádságos hangja...
Csillagmosolygással,
Örök Ige Anyja

Ölében szendergő
Kicsi Jézuskával
— Égi boldogsággal —
Kedvesen hallgatja...

Majd az Ave hangját,
Anyák sóhajtását, —
Mária fohását
A Négy Folyó árja
Halkan elringatja...
Meg-megcsókolgatja...

S Kárpátnak... Erdélynek
Halkan széjjelosztja...

Jártas Róza.

Üzent a Március

A megcsonkított bús magyar Hazának
Végre egy ünnepnapja virradott,
Virágfakasztó március szelével
Elhozta nekünk e szent nagy napot.
Rügybe szökkentek a Kárpátok földjén
Magyar fák tépett, roncsolt ágai,
Vergődő lelkünk gyötrő sóhajával
Szabad-e vajjon mennybe szállani?

Hiszen megölték mind az álmainkat,
Szívünkben meghalt már minden remény,
Egy halvány sugár sem ragyog az égről
Beborult napunk fekete egén.
Temetők gyászos, korhadt fejfájára
Hajtva fejünket gyötrőn zokogunk:
Lesz-e még egyszer Március Idusa?
Lesz-e még egyszer Kossuth Lajosunk?

Eljött a tavasz, 48 tavasza,
Március üzent: Talpra hát magyar!...
Kongjon csak újra végig az országon
A sok-sok magyar elnémult harang.
Villám hasítson le a borus égről
És gyűjtsa lángra a magyar talajt,
Zengjen és zúgjon ítélet orkánja,
S dörögjön jelszónk: Ne bántsд a magyart!

Magvarok: Eljött Március Idusa,
Petőfi lelke újra köztünk jár,
Pirossapkások győzhetetlen serge
Haláltmegvető diadalra vár.
Vakító, fénylő, magyar hajnalcsillag:
Kossuth jár elől, zeng a riadó,
S Erdély szent földjén Piski véres hídján
Titánként harcol öreg Bem apól

Branyiszkö véres, meredek szirtfokán
Hős Guyon ismét rohamra fúvat,
Diadalmámor, honszerelem lángja
Viszi győztesen a szuronyokat.
Honvédrohamtól reszket meg az ég is
Amint előre tör a hős sereg,
De a nyomukban minden kivirágzik
És eloszlanak mind a fellegek.

Magyarok! Eljött Március Idusa
 Törjük szét átkos rabbilincseink,
 Trianon hitvány, kegyetlen határán
 Ott túl úgy várnak véreink.
 Vár a Kárpátok büszke koronája,
 Várja a dicső, sastollas hadat,
 Hulljon le róla átkos rabigája,
 Hadd legyen újra magyar és szabad!

Hiszen rabságban túl a Királyhágón
 Bilincsbbe verve sűr a Hargita,
 Erdély, Felvidék, Bácska, Bánát földjén
 Hajh, mily siralom jár a magyarra.
 Ne hagyjuk őket, bontsuk ki a zászlót,
 Velünk van Hadúr, csak győznünk lehet,
 Előre bátran, lobogónk nyomába
 Hadsorunk előtt Petőfi vezet!

Magyarok! Eljött Március Idusa,
 Gyűjtsa hát lángra dermedt szívetek,
 Kong a gyászharang... halljátok zúgását?...
 Sírunkat ássák... minket temetnek...,
 Óh, de nem fognak élve eltemetni,
 Törjön a bilincs, zúgjon az avar,
 Eljött a tavasz s Petőfi lelkével
 Március üzent: Fegyverre magyar!

Arany György.

Ismeritek-e Petőfi életét?

Egy nagyalföldi, kiskunsági községben, Kiskőrösön született a magyarság legnagyobb költője: Petőfi Sándor. Már születése is csodálatos volt: két esztendő találkozásán, 1823 január 1-én éjfélkor született, hogy azután huszonhat és fél év múlva ugyanolyan titokzatos legyen halála a fehéregyházi csatasíkon... ahol eltűnt nemzete elől... Hol fekszik, merre van sírja? Senki sem tudja... Magáénak vallja őt a magyar föld minden porszeme s így van ez jól: Petőfi mindnyájunké, akik magyarnak valljuk magunkat.

Édesapja, „A jó öreg kocsmáros” magafajta jó mézsárost akart nevelni fiából. Ám a Teremtő kifürkészhetetlen akarata másként határozott. A szalmafödeles kunyhóban született gyermek alig huszonhat éves korában mint a világ egyik legragyogóbb csillaga futott fel a halhatatlanság egére...

Gyermekezeit Félegyházán (Szülőföldemen), majd Szabadszálláson töltötte. Itt szerette meg a pusztát (Az Alföld), itt járta be a Kis-Kunság neki oly kedves rónáját, itt itta tele szomjas lelkét az alföldi puszta ezer szépségével, amelyet ő előtte senki sem látott. Felkereste az elhagyott csárdákat (Kutyakaparó, A csárda romjai), el-elnézegette kedves madarát, a gólyát (A gólya), hogy aztán színültig telt lelkéből örökszép dalokat játsszon lantján a magyar népnek. (Alku, Megy a juhász számaron... Befordultam a konyhára...) Ide vágyott vissza lelke mindig, mindenhol, az alföldi pusztaságra, amelynek szerelmese volt. Olyannak látta, mint a szabadságot (Szabadság, szerelem), végtelennek, határtalannak, ahol szabadon futhat a tekintet a messze rónaságon.

Eleven, elmés, kissé talán makacs, de jószívű gyermek volt a kis Sándor. Atyja kemény szigorúsággal, édesanyja meleg gyöngédséggel nevelgette. Mivel atyja taníttatni akarta, bizony a kis Sándor korán elkerült a szülői házból s megindult az élet göröngyös útján... Vállán vézna tarisznyával, de lelkében annál több vágyakozással és bizalommal a jövő iránt. Így ért Petőfi a serdülőkor éveibe.

Édesapját súlyos anyagi csapások érték, házat a Duna árvize, pénzt a hitetlen emberek csalása vitte el (István öcsémhez). Így bizony a jó öreg Petrovics István alig gondolhatott fia taníttatására sokáig. De ha szükösen, ha szegényesen is, mégis tovább tanulhatott a mi Sándorunk.

Petőfit azonban már ekkor ajkon csókolta a költészet muzsája s mintha megérezte volna azt is, hogy rövid lesz élete, nem elégítette ki az iskola. Tudta, érezte, hogy neki gyorsabban, többet kell tanulnia: üzte, hajtotta valami ismeretlen vágy a halhatatlanság felé. Erről szólt édesanyjának is (Jövedőlés), de

megjósolta neki korai halálát is, amely azonban nem tudja majd megakadályozni abban, hogy neve örökké éljen!

És most kezdődött Petőfi életének legküzdelmesebb korszaka. Tanulmányait abbahagyja, katonának áll be. Ám itt csalogdik talán a legnagyobbat, nem kapja meg azt, amit várt: ő, a szabad magyar puszták fia nem való katonának. Őrhelyén is hazajár a lelke szeretett jó édesanyjához, reá gondol akkor is, amikor az őrszem faköpenyegében álldogál a hosszú téli éjtszakákon. (Távolság).

Végre megszabadul innen is, beáll azonnal színésznek. Hát bizony a vándorszínész élete akkor sem volt gyönyörűség. Anyja is egyre kéri, hagyjon föl ezzel az étellel, tanuljon tovább. Az édesanya kérő szava aztán bucsut mondhat egy időre vele a színésznek. Ekkor kerül Pápára, a gimnázium hetedik osztályába. Itt ismerkedik meg a nagy magyar mesemondóval, Jókai-val, aki ekkor még maga is diák, s dehogy is sejti, hogy ő tanítja meg valamikor olvasni a magyart... Petőfi pápai tartózkodása ugyan alig néhány hét, mégis fordulópontot jelent életében az itt töltött idő. Innen küldi fel egy költeményét az egyik szépirodalmi ujságba (Atheneum = 1842 május 22), amit nagy örömmel lát nyomtatásban. Innen is elúzi azonban kimondhatatlan szegénysége és vágya, amely egyre sürgeti, ösztökéli tovább. Debrecenbe látogat (Hortobágyi kocsmárosné) s nem győz betelni a Hortobágy csodálatával. De édesanyja iránti nagy szeretete ismét csak visszahuzza az elhagyott otthonba, Dunavecsére (Házamban). A nyári nagy szünetidő elmúltával ismét visszakészül Pápára, de mivel egészen tönkrement atyjától többé támogatást nem fogadhatna el, másodszor is színésznek áll be. Sikerei bizony alig voltak, hiszen nem erre a pályára volt teremtve, fizetése azonban még színészi tehetségénél is kevesebb volt, míg végre társulata széteszlott s ő Kecskemétre került (A tintás üveg), ahol ezidőben tanult Jókai is, aki elvégezve Pápán iskoláit, idekerült jogásznak. De itt sem maradhatott sokáig. Most Pozsonyba viszi vágya, hogy hamarosan Pestre térjen. Egyre-másra jelennek meg azonban költeményei, bár még egyre a színészet csábítja magához. Egy vándortársulattal Erdélybe kerül, de ez a társaság is csakhamar szétszéled s így jut beteg, üres zsebvel (A vándorlegény) 1843 őszén Debrecenbe (Egy telem Debrecenben). Bizony, leirhatatlan nyomorban éli át a szegénység mindenhol szenvedést jelentő telet. De — mikor a legnagyobb nélkülözésben él, amikor hideg szobában didereg napokig étlen-szomjan, — akkor írja talán legszebb költeményeit. Alig várja, hogy kitavaszodjon, hóna alá kapja egyetlen vagyonát, verseit, s megindul utolsó reménysege: Pest felé. Bizony, ekkor már jól megcsappantak reményei is, amelyeket jövőjéről festegetett magának. A Tisza áradása miatt Tokajnak kerül, majd Egerbe tér be (Egri hangok), hogy meglátogassa jó barátját, Tárkányi

Bélát. Itt sem maradhat azonban sokáig, tovább indul s végre a fővárosba érve egyenesen Vörösmartyhoz lép be, aki akkor a magyar irodalom legnagyobb alakja volt. A tehetségek felismerik egymást s ez volt szerencséje Petőfinek is. Vörösmarty atyai pártfogásába vette a kopott ruhás, de lángoló szívű költőt, verseit kiadatja s az egyik ujságnál segédszerkesztőnek teszi.

Alig melegeedett meg Pesten, első dolga volt, hogy a közeledő husvéti ünnepekre haza menjen jó szüleihez (Füstbe ment terv... Anyám tyukja, Fekete kenyér, A jó öreg kocsmáros, Falu végén kurta kocsmá). Innen visszamegy Pestre, még egy utolsó kísérletet tesz a színészzel, hogy aztán örökre bucsút mondjon csábító, de kielégülést nem adó kedvencének. Egyre jobban elmélyül a haza sorsával való foglalkozásba, amelyet nem tud elképzelni szabadság nélkül. (Honfidal). Most ismerkedik meg Vachot Etelkával, akit csakhamar megszeret. A szerencse azonban itt sem kedvez a költőnek, Etelka hamarosan meghal (Cipruslombok Etelka sirjáról). Hogy nagy bánatát feledje, utrakél, bejárja Felső-Magyarországot (A Tisza). Itt találkozik költőtársával, Tompa Mihállyal (Erdei lak). Nemsokára megismeri Mednyánszky Bertát (Szerelem gyöngyei), szíve lángrollobban láttára, de a leány elfordult tőle, mire ellobbant a költő fellángolása is.

Életének legfényesebb korszaka 1846 őszén kezdődik. Ekkor ismeri meg „lelke másik felét“, legnagyobb szerelmét, Szendrey Juliát (A szerelem, a szerelem), akit egy évi küzdelmes várakozás után oltárhoz vezethetett. Közben újra bejárja az országot, megismerkedik legjobb barátjával, a Toldijával egyszerre híressé lett Arany Jánossal (Levél Toldi írójához), akihez élete végéig eltéphetetlen szálak fűzik. Boldogsága most hát teljes lett végre s lantján élete leggyönyörűbb költeményeit zengi. (Szeptember végén, Reszket a bokor, mert... Feleségek felesége, Minek nevezzetek? Szerelm rózsafája stb.)

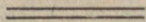
Ő azonban, aki anyira vágyott a boldogságra, nagyon rövid ideig mondhatta magát annak. Sűrű, sötét fellegek tornyosultak akkor már hazája egén s 1848 tavasza elszólította felesége mellől. (Pacsirtaszót hallok megint). A pesti ifjuság élére állott s nagy szerepe volt a március 15-i eseményekben (Nemzeti dal). Mikor pedig felhangzott a harci riadó, maga is kardot kötött a haza védelmére (Feleségem és a kardom, Lant és kard, Mit varrogatsz ott...) A szabadság zászlaja alá áll, amelynek kibontását annyira várta, de megjövendöli közeli halálát is (Egy gondolat bánt engemet...), amely ott fogja érni a harc mezején, hogy holttestén futó paripák száguldjanak át... De még ebbe a számára olyan rövid időbe is belehasít a fájdalom: egymásután elveszti jó szüleit. Petőfi már 1846-tól kezdve segítette őket, előbb Vácott, majd Pesten he-

lyezte el őket s ellátta gyermeki szeretete minden jelével az elöregedett jó szülőket (A vén zászlótartó). Előbb édesapját, majd édesanyját vesztette el, de csak utóbbi temetésén lehetett ott (Szüleim halálára). 1849 januárjában Bem seregéhez indul Erdélybe, itt harcol a lengyel szabadsághős oldalán, aki úgy védelmezi, mint édesapa a gyermekét. Kapitánnyá nevezi ki, majd hősi bátorságáért érdemrendet kap. (Honvéd).

A viharfelhők azonban egyre jobban tornyosultak Magyarországon. A szabadság csalogánya is érzi már, hogy napjai megvannak számlálva, közeledik a vég, amelyet olyan jól megérezett előre... Julius közepén Erdélybe indul családjával. Feleségét és kislátát Tordán hagyja, maga pedig Bem táborába siet. Még ugyanazon nap (julius 31-én) rájuk támadt az oroszok ötszörannyi serege, s Petőfi, a magyar sereg legjobbjával ott áldozta fel drága életét hazájáért, szabadságáért a fehéregyházai síkon... (A székeltek).

Igy fejezte be életét a magyar szabadságharc egyik legnagyobb áldozata, vérével pecsételve meg költészetét. De neve élni fog, míg fiatal szív, szabadság és szerelem lesz a világon!

Tanulókisérletek és megfigyelések a természeti és gazdasági ismeretek tanításában

Elmult a tél, megszűntek a hideg napok, az idő enyhülni kezd, s a természetben lassanként megindul a növényi és állati élet.

A növények földalatti szára (amilyen a hóvirág hagymája, a salátaboglárka gumója, vagy az ibolya tőkéje) tőkekocsányokat és tőleveleket vagy szárazakat és leveleket hajt, a tőkekocsányon (száron) mutatkozó virágbimbó felfeslik — s kibomlik belőle a hóvirág fehér, a boglárka sárga, az ibolya kék és a többi növény más-más színű virága.

Az ősszel a földbe hullott magvak közül azok, amelyek szerezésesen átteleltek s megfelelő talajra találtak, most csírázásnak indulnak, hogy új növénné fejlődjenek. A fák és cserjék kihajtanak, vagyis rügyeik, amelyek még a múlt nyáron fejlődtek ki és a telet rügytakarójukban töltötték el, sarjadzásnak indulnak, hogy lombbal és virággal díszítsék gazdájuk kertjét, gyümölcsösét.

De megindul az állatvilág élete is: rovarok nyüzsgnek és röpködnek mindenfelé. A költözőmadarak visszatérnek a „nagy út”-ról, csakhamar megelevenedik erdő, mező s olyan pezsgő élet kerekedik mindenütt, hogy azt sem tudjuk, merre fordítsuk tekintetünket.

Hogyan figyeljük meg a növényi életet?

Assunk ki a földből valamilyen csirázó növénykét s vizsgáljuk meg, milyen a földalatti része. Gyökere vagy földalatti szára van-e? Van-e főgyökere s milyen alakú? Vagy bojtos a gyökérzete? Azután a szárát és leveleit szemléljük meg úgy, ahogyan szoktuk. Különösen az olyan sajátságokat figyeltetjük meg, amelyekben növényünk eltér a többi, eddig már ismertetett növénytől. Ilyenkor kutassuk, keressük az okot, miért tér el más növényektől, mire való ez a sajátosság? Vizsgáljuk meg azt, hogy a szárnak és a leveleknek vannak-e védőkészülékeik (szőr, tüske, tövis, pálhák vagy melléklevelek). Most a virág részeit vizsgáljuk meg. Érdekes lesz megfigyelni, hogy a virág maga porozza-e be önmagát, vagy a szél, illetőleg a rovarok végzik el azt. Ehhez képest milyen a virágrészek alakja, színe és illata, vagyis azt, van-e összefüggés a virág alkotása és a megporzás módja között? Figyeljük meg a tanulók, miféle rovarok szállnak a virágra? Csak erre a virágfajra szállnak-e, vagy másfélére is? Hogyan szállnak rá? Hová ülnek? Miként nyalják vagy szivják a mézel, vagy eszik a virágport? Alkalmas-e a virágrészek alakulása arra, hogy az illető rovaron kívül mások is lakmározhassanak mézéből? Van-e a virágnak illata? Olyan-e a színe, hogy a rovarok könnyen észrevegyék? Van-e a növénynek valamilyen védőszerve, hogy más rovarokat távol tarthasson virágától? Hogyan viselkedik a perzselő napsugarakkal szemben? Figyeljük meg, hogyan óvja a virág a portokat a nedvességtől? Becsukódik-e s mikor? Lekonyul-e, tartósan vagy csak időszakonként? Miért? Hogyan fejlődik ki termése, a virágnak mely részéből? Milyen termésének szerkezete? Magától nyílik-e föl? Van-e valamilyen szerve magvainak elterjesztésére?

Kísérletek.

Tegyük vízbe (üvegben) fűzfa és oleander frissen levágott hajtását s tartsák napos helyen. (Alján gyökeret ereszt, felül kihajt).

Csináljanak dugványt a repkény (borostyán) szárából. Néhány nedvdus levelét tegyük nyelével vízbe. (Gyökeret vernek).

Érdekes megfigyelni, hogyan tör elő a föld alól a tulipán. (Olykor elég vastag és szilárd rétegen kell áttörnie, ezért levelei kupalakban összehajlanak, a legalsó levél — ez ugyanis durvább szövetű a többinél s szúrós hegyben végződik — oltalmazza meg a zsenge felső leveleket s így törnek fel a napfényre).

Csepegtessenek vizet a növényre, a levelek csatornák módjára a főre terelik azt, ahonnan a gyökérzetre kerül. (Ezért szárölelők és csatornaformájúak a levelek, mások pedig viaszréteggel borítottak, amelyről a víz hamar leperog).

Figyeljük meg, hogyan csukódik a virág este? Hogyan ma-

rad bezárva nyirkos időben még nappal is, s hogyan süt ki nap-sütötte, száraz időben? Miért?

Sötét pincében sarjadzó burgonya és levelei halványak. Vigyék napfényre! (A világosságon hamarosan megzöldülnek). Mit látunk a hagyma belső levelein?

Búza- vagy árpalevelet vágjanak össze apró darabokra. Forrázzák le vízben, a vizet öntsék le róla, azután öntsünk rá bor-szeszt. Mit látunk? (Ez kivonja a levélzöldet a levelekből). (Fiat-al moha leveles szára is jó erre a kísérletre).

Virágcserepben csirázó bab- vagy borsópalánták fölé borít-sunk tiszta száraz poharat. Előzőleg azonban lemezpapírral főd-jük be a földet. Rövid idő múlva harmatos lesz a pohár belső-felülete. Mitől? Honnan származik a nedvesség? Frissen lemet-szett gallyakkal tegyük meg ugyanezt a kísérletet.

Krammer József.

Tavas van!

Zsendül, éled itt lenn minden!
Uj élet kél fényben, színben:
Tavas van!

Élet sarjad fűben, fában,
Pacsirta szól a határban:
Tavas van!

Csillog már a rozsdás eke,
Lekerül a meleg zeke:
Tavas van!

Minden arcon rózsá nyílik...
Bent henyélni már nem illik:
Tavas van!

Benépesül mező, berek;
Szorgoskodnak az emberek:
Tavas van!

Isten szeme nézi őket
S megáldja a törekvőket:
Tavas van!

Vetőgép

Vetőgép dübörög...
Két tehénke húzza...
Kipergett belőle
Sok, szép piros búza.

Tavaszi vetésről
Jönnek hazafele...
Reménységgel van a
Gazda szíve tele.

Föld alatt a gondja,
Istenben a hite:
Lesz köznapi kenyér,
Ünnepre meg pite!

Lesz mit el is adni!
S ami kell majd: minden!
Hívó munkásait
Megáldja az Isten!

Alsódobsza.

Balogh József.

Ünnepi beszéd március 15-re

KIS MAGYAR TESTVÉREIM!

Ünnepet ül ma a magyar nemzet, ünnepelnek ma a magyar szívek szerte a világon! A szívetek fölött háromszinű kokárdát simogat a márciusi szél, bent a lelkekben pedig ott dörömböl már a kikeletet váró szabadulás vágya.

És mégis, tudom, ha többször hallottátok is már, szeretnétek újra hallani, mi történt ezen a napon, miért ünnepelünk minden év március tizenötödikén.

Elmondom.

Tudjátok, mi a magyarnak március 15? Az, ami a bezárt rabnak a szabadulás édes pillanata! Ami a sötét éjszakában vándorlónak a hajnal első napsugara. A hideg téltől elesigázott madárcáknak a tavasz langyos fuvallata. Ezen a napon mosolygott ránk a szabadság hajnala, ezen a napon lett szabad a magyar.

Hát addig nem voltunk szabadok? — kérdezték tőlem. Nem bizony! Sok évszázadon át szenvedett a magyar. Pusztította a

tatár, irtotta kétszáz éven át a török, amikor meg kiszabadult végre ennek uralma alól, akkor sem tehette azt, amit akart: mások parancsoltak neki.

Eljött azonban a rabmagyaroknak is a szabadság első nap-sugara.

1848. március 15-öt irtak akkor. S ezen a napon rázta le rabsága bilincseit a magyar!

Ez a nap volt az, amikor felbuzdult a magyar vér, különösen a magyar ifjúság szívében. Kibontották újra Magyarország Nagyasszonyának régen összehajtott lobogóját s ezt a szót irták rája kitörülhetetlen betűkkel: szabadság!

Vezéreik, akiket bizonyára már ti is hallottatok emlegetni, Petőfi, Jókai, Vasvári voltak. Ezek azután megindultak a lelkes fiatalsággal, hogy felszabadítsák a sokat szenvedett, szegény magyar nemzetet. Hazánk fővárosában, Budapesten történt mindez, s mintha az ég is sirt volna örömében, kövér csöppekben hullott az eső. A lelkesedés azonban nem sokat törődött most azzal, ha bőrig áznak is! És bár a pesti utcákön hóval vegyes sártömeg volt, egyre többen csatlakoztak a nemzeti zászlót vivő fiatalokhoz. S aki odaállt közéjük, az mind feltűzte azonnal keblére a háromszinű kokárdát, amelyen most a ti szívetek fölött van.

Volt akkor ott Pesten egy kávéház, Pilvax-nak nevezték. A neve ugyan nem volt magyar, de akkor még bizony sok német is élt a fővárosban. Ez a kávéház volt akkor a szabadságért lelkesülő magyarok találkozó helye. Itt határozták el, hogy nemcsak beszélnek, hanem tesznek is, hogy végre szabad legyen a magyar!

Innen indultak el a zászlóval s ott meneteltek a jó Isten szabad ege alatt, a metsző friss tavaszi szélről verve a Nemzeti Múzeum elé. Amikor odaértek, egy sápadt, sovány ifju lépett elő a tömegből s messze hallhatón kiáltott a tömegbe:

— Esküszünk, esküszünk, hogy rabok tovább nem leszünk!

A szabadság pacsirtája, Petőfi volt ez az ifju s gyújtó szövegére esküre lendült ott minden magyar jobbja, esküre nyílt ajka, s egy szívvel-lélekkel dübörögték utána:

— Esküszünk, esküszünk, hogy rabok tovább nem leszünk!

Ó, milyen gyönyörű nap volt az, gyermekek! A szabadság születésnapja! Mert ennek a nagy eseménynek híre bejárta az egész Magyarországot, s ahol meghallották, csak egyet tudtak rá felelni: Rabok tovább nem leszünk!

A tömeg ekkor már annyira föllelkesedett, hogy valóban cselekedni is akart. Megindultak tehát a közelben levő könyvnyomda felé s ott minden előzetes engedély nélkül kinyomtatták a magyar nemzet kívánságát tartalmazó 12 pontot és Petőfi Talpra magyarját!

Gondolhatjátok, milyen örömmel kapkodta szét a lelkes tömeg ezt a gyönyörű költeményt! Mindenki tudni akarta, mindenki úgy szorongatta kebléhez a papírt, amelyen a Talpra ma-

gyar volt, mintha valami szent dolgot akart volna szívébe zárni örökre! Az első lépés már megvolt: szabaddá tették a nyomtatást, a többi azután gyorsan követte ezt!

Eppen, hogy csak megebédeltek, már is újra összegyűlt a lelkes ifjaktól álló csapat a nemzeti zászló alatt. Ujra a Nemzeti Múzeum elé vonultak, majd megindultak Budára, hogy a várból kiszabadítsák az ott elzárva lévő egyik magyar író. A helytartótanács, ahogy akkor nevezték a főváros és az ország ügyeinek intézőit, a várban volt, amelyet katonaság tartott megszállva. Bizony nem kis dolog volt az, pusztá ökölrel, meg egy Szűzmáriás lobogóval vonulni a katonák ellen. De a lelkesedés még a fegyvereknél, ágyuknál is hatalmasabb lehet! Mit törődtek akkor a halállal azok a bátor ifjak! Még az életüket is szívesen feláldozták volna hazájuk, magyar nemzetük szabadságáért!

A katonaság — látva a felvonulók elszántságát — utat nyitott számukra, a helytartótanács pedig jobbnak látva, ha teljesíti a lelkes tömeg kívánságát, a rabláncra vert író szabadon engedte.

Mikor azután kihozták a börtönben legyöngült s a szíve mélyéig megfáradt öreg író, kocsira ültették, kifogták a lovakat kocsija elől s valóságos diadalmenetben vitték át Pestre, rég nem látott családjához.

Estére fényárban uszott a város. A Nemzeti Színházban már javában folyt a diszeládás, mert az addig eltiltott magyar drámát, a Bánk bánt adták elő. A mámoros tömeg azonban ide is bevonult, mert újra és újra Petőfi gyönyörű esküjét akarta hallani, mintha nem tudott volna vele betelni eléggé. A Talpra magyar után elénekelték a Himnuszt, majd a Szózatot.

Nem tudom, gyermekek, énekelték-e valaha jobban átérzve a magyarok, ezt a gyönyörű imát:

Megbűnhődte már e nép a multat s jövődöt...

Igen... Énekeltük, gyermekek...

...Amikor tizennyolc évvel ezelőtt, egy júniusi délután megkondultak a harangok szerte az egész országban és siratták az ezeréves Magyarországot...

Akkor, ezen a napon nyilalt bele minden magyar szívébe, de nagyon fájdalmasan ez az ima, amikor a földi emberek igazságtalansága ellen az Egek Urához, az Istenhez föllebbeztünk oltalomért esedezve:

Isten, áldd meg a magyart!...

Akkor, azon a gyönyörű március 15-én szabad lett a magyar, ezen a hozzánk közelebb eső szomorú napon vágta őt részre ezeréves hazánkat! De mit gondoltok, kedves gyermekeim, örökre így marad?

Ha ti is olyan lelkesen fogtok dolgozni édes hazánk boldogulásáért, mint azok a márciusi ifjak, ha bennetek is lesz annyi elszántság és bátor akarat, mint bennük volt, akkor lehetetlen,

hogy meg ne hallgassa a jó Isten buzgó imáinkat: s. valóra válik mindennapi szent hittevésünk:

Hiszek Magyarország feltámadásában!

Ugy legyen!

BESZÉDVÁZLAT FELNÖTTEKNEK.

- I. A multhoz csak avatott kézzel szabad hozzányulni.
Az elmúltakat megszépíti az emlékezet.
Mivé magasztosult nekünk az a március 15, trianoni rab-
ságban sanyalódó magyaroknak!
- II. Mi van azon ünnepelni való, hogy kilencven évvel ezelőtt
Petőfi elszavalta a Talpra magyart!
Mit lát a mai magyar abban a március 15-ben?
Vannak, akik Petőfit ünneplik benne,
mások Kossuthot,
ismét mások a vezéreket, a híres tábornokokat,
a hős honvédeket...
Nekünk ma azt a fiatalos tettekrekeszséget, hazafias lelkesé-
dést és az igaz ügyért való tántoríthatatlan nemzedéket
kell ünnepelnünk, amely a maga igazáért mindent, még
egyéni érdekeit is fel tudta áldozni!
Ma sem azt tesszük, amit akarunk!
Szent István Magyarországa ma öt darabban hever!
Testvéreink milliói szülőföldjükön lettek hontalanokká.
Mit tegyünk?
Kövessük annak a nagy nemzedéknek példáját!
A márciusi nemzedék nem elégedett meg az eszmék fel-
ismerésével, hanem tettekkel is helyt állt értük.
A márciusi nemzedék azzal lett halhatatlan, hogy nemes
öntudattal hitte és vallotta: az emberek és nemze-
dékek elmúlhatnak, csak a nemzetnek legyen örök
élete!
A márciusi nemzedék a semmiből teremtetett olyan sere-
get, amely dicsőséges csatákban verte tönkre Európa
akkor legbüszkébb és egyik legjobban felszerelt had-
seregét.
A márciusi nemzedék bebizonyította, hogy egyetlen pró-
féta sem maradt magára eszméivel, ha a magyar
nép szívéhez fellebbezte meg a történelem és a poli-
tika helytelen, vagy bűnös ítéletét!
- III. Ez az örök tanulság tündöklék felénk a nagy márciusi nem-
zedék cselekedeteiből, ez állította őket örök példaképül
minden idők magyarja elé!
Kövessük őket!

Tanítások - Vázlatok

1938. MÁRCIUS 2. HETE.

Beszéd- és értelemgyakorlat

I. OSZTÁLY.

A tanítás anyaga: Étkezési illemszabályok.

Nevelési cél: Az étkezes elárulja: milyen vagy?

Kapcsolás: Bemutató szemléltetés.

Megfigyelésre utalás: Figyeljétek meg a felnőttek étkezését!

Vázlat.

- I. Előkészítés. a) Számonkérés. A táplálkozásról beszéltek felújítása és számonkérése. (Táplálékunkat az állat-, nő-, vény- és ásványvilágból (só) kapjuk. Mindennapi kenyerünket add meg nekünk ma... Fűszerek. Az alkohol méreg!)
- b) Célkitűzés. Hogyan eszik Rendetlen Gyurka és Rendes Erzsike?
- II. Tárgyalás. a) Hangulatkeltés. Rendetlen Gyurka az asztalhoz ül. Nem imádkozik, leül a legjobb helyre, feldüli a tányért, azt mondja édesanyjának: „Adjon még!“. A tálból az utolsó darab tésztát is magának kéri. Ujjaival belenyul a szájába. Csámesog. A vizet szüresőli stb.
- b) Rendes Erzsike viselkedése az ebédnél. Hogyan viselkedünk étkezésnél? Mindenben ellenkezően, ahogyan Rendetlen Gyurka csinálta. A gyermekek bevonása, hogyan látták otthon? (Különösen a jobb családból valók mondják el, így nem lesz sértődés). Azután elmondjuk mi, hogyan viselkedünk az étkezésnél. (A rendes ülés egészségünk követelménye!)
- c) Az étkezésnél megismerhetjük egymást! (Illedelmes, udvarias viselkedés. Legyünk figyelemmel másokra is! Ne válogassunk!)
- d) Elmélyítés. Ki dolgozott azért, hogy asztalra kerüljön az ebéd? Mit kellett ezért csinálni az édesapának? És az édesanyjának? (Beosztotta az apa keresetét, hogy minden napra jusson, megfőzte izletesen). Kinek okozunk szomorúságot, ha válogatunk, nem eszünk meg valamit? Gondoljunk arra, megérdemeltük-e az ebédet? Mit mondunk étkezés végén szüleinknek? (Megköszönjük az ebédet).
- III. Összefoglalás. a) Begyakorlás. Hogyan evett Rendetlen Gyurka? És Rendes Erzsike? Melyiket akarjátok követni?

Miért kell hálával lennünk szüleinknek a jó ebédért? Hogyan viselkedjünk étkezéskor? Miért kell egyenesen ülni az asztalnál étkezés közben? (Rossz szokások leküzdése).

- b) Alkalmazás. Terítsünk meg az asztalon! Ebédeljünk! Ki hogyan cselekszik? (Négy-öt tanuló az asztalhoz ül.) A tanultak bemutatása gyakorlatban. (Külön pohárból igyon mindenki!)

1938. MÁRCIUS 3. HETE.

Olvasás

I. OSZTÁLY

A tanítás anyaga: A zászlótartó fia c. költemény tárgyalása.

Nevelési cél: Tiszteljük a magyar zászlót!

Kapcsolás: A március 15-i ünnepély.

Megfigyelésre utalás: Mikor tüzik ki a háromszínű zászlót? Mit tesznek előtte a felnőttek?

Vázlat.

- I. Előkészítés. a) Hangulatkeltés. Beszélgezzünk a multheti ünnepélyről! Mi volt az ünnepélyen? Mi lengett az iskola falán? Hát a házakén? A templom tornyában? Milyen szalag volt mindegyikünk keblén? Mit csináltak a nagyobb fiúk, amikor a zászlót a terembe hozták? (Tisztelgés a nemzeti zászló előtt).
- b) Áthajlás a költeményre. Mi a zászló? Az anyaga: selyem, három szinből áll, rúdon van. Láttak-e már más zászlót? Milyen volt az? A háromszínű zászló a mi zászlónk. Ezzel mentek a háborúba a katonák. Alatta és érte küzdöttek apáink is! Van a községházán egy öreg zászló. Tépett, rongyolt, mégis nagy a becsülete. Simogatják, megbámulják, tisztelettel beszélnek róla. Mit mesél ez az öreg, kopott zászló? Hol járt? Mit tettek érte a községbeli férfiak? Miért nagy dicsőség az, ha valaki a zászlót viheti!

- II. Tárgyalás. Tudok egy szép kis verset a zászlótartó kis fiáról.

A zászlótartó fia.

Ez a zászló szent és drága,
Ezzel megyünk a csatába!
Jó apám is ott volt vele,
Zászlótartó volt a neve!
Egyik karját elvesztette,
De zászlóját megmentette!

Megbeszélés. Mit hallottunk a zászlótartó kis fiáról? Mi-
vel mennek a csatába? Miért szent és drága? Ki volt a
zászlótartó? Ha reá bízta a zászlót, milyen volt ennek a
fiúnak az édesapja? Miért csak a legbátrabb, legvitézebb
harcosra bizzák a zászlót? Megérdemelte-e ez a zászló-
tartó ezt a kitüntetést? Mit veszített el érte? Sajnálta-e a
félkarját, hogy elvesztette? Minek örült mégis? (Hogy
megmentette a zászlót.)

III. Begyakorlás. Olvasás. Könyv nélkül megtanuljuk.

1938. MARCIUS 3. HETE.

Beszéd- és értelemgyakorlat

II. OSZTÁLY.

A tanítás anyaga: A tavasz érkezése.

Nevelési cél: A jó Isten bölcsesége minden télre meg-
hozza a feltámadást!

Kapcsolás: Az évszakok váltakozása.

Szemléltetés: Előzetes séta a községben.

Megfigyelésre utalás: Miben látnak változást a ter-
mészetben?

Vázlat.

- I. Előkészítés. a) A kiránduláson látottak felujtása és meg-
beszélése. Valami csoda történt! Mintha valaki valami
nagy örömhírt hozott volna: megváltozott az egész köz-
ség! Az emberek vidámabbak. Többen járnak az utcán.
Nagy a sürgés-forgás a házaknál is. Egy helyen ekét
készítettek elő, máshol kocsin mentek a szántóföldre.
Mi történt a mi községünkkel?
- b) Áthajlás a tanítás tárgyára. Milyen hónapban vagyunk?
Milyen évszakban van március? Milyen évszak volt ed-
dig? Milyen következik? Melyek az évszakok? Milyen az
időjárás az egyes évszakokban stb.
- c) Célkitűzés. Mit látunk tavasszal?
- II. Tárgyalás. a) Megérkezett a tavasz! Tépő gunyája elko-
pott, szétszakadozott. Milyen az idő? Valami nagy költö-
gető jár a határban! Felébreszt minden fűt, bokrot, fát,
bogarát, állatot! Ki küldte ki ezt a költögetőt? Honnan
tudta, hogy most kell felköltöteni a természetet? (Utalás
a jó Isten bölcseségére.)
- b) Milyen munkára készül a természet? Mit csinál ilyenkor a
szántóvető? Milyen munkát végez? Mi lesz az elvetett
magvacskából? Miért nem kelt ki eddig? Mi keltette fel
a magvakat? (Az első tavaszi napsugár.) Ez volt hát a

költőgető! Ki küldte a napsugarat? (A jó Isten.) És nem feledkezik meg róla soha, hogy mikor kell elküldeni a napsugarat? Ti sem feledtek el soha semmit, ha iskolába jöttök? Mit csinált eddig a természet? (Pihent.) Mire kellett a földnek ez a sok pihenés? Bizony, nagy munka vár rá: meg kell növesztenie minden növényt, hogy virágozzanak, s majdan gyümölcsöt érleljenek. Pihenés után jó kedvvel lát munkához a gazda is!

- c) Mit láttunk a házak előtt, az utcán? Nyesték a fákat. Miért kell azokat metszeni? Rendbe hozták a ház elejét is. Nem kell félni már a hideg, havas szélről? Milyenek már a fák? Mit láttunk az ágakon? (Duzzadó rügyeket.) Mi lesz azokból? (Az egyikből levél, ág, a másikból virág, gyümölcs.) Mit csináltak eddig ezek a rügyek? (Aludtak.) Mi serkentette most őket is munkára, hogy kinyujtsák kis karjaikat s növekedjenek? (A napsugár.) A jó Isten gondoskodik rólunk.

III. Összefoglalás. a) Elmélyítés. Amit a jó Isten alkotott, az mind bölcseségére vall. A magyar gazda szereti is a természetet, mert ott látja legjobban a jó Isten gondoskodását és bölcsességét. Csak a jó Isten segítségével élhetünk.

- b) Figyeljék meg, milyen változást vesznek észre odakint, a határban?

1938. MÁRCIUS 3. HETE.

Költeménytárgyalás

II. OSZTÁLY.

A tanítás anyaga: Lampérth Géza: Tavaszi ének c. költeményének tárgyalása.

Nevelési cél: Minden hervadásra eljő a kikelet!

Vázlat.

- I. Előkészítés. a) Hangulatkeltés. Első sétám a határban. A föld még füvetlen, szomorú. Az árkok horpadásaiban még ott látszik Télapó leszakadt köpenyének rongya. Sehol egy bogár, sehol egy pillangó. De odalent, a föld alatt... már nagyban készülődik valami...

- b) Áthajlás a költeményre. Itt a március, elhozta a szép tavaszt! Milyen élet lesz itt, nemsokára! Ki tudná azt legszelbben elmondani? Kérdezzük meg a költő bácsit, ő szelbben elmondja!

- II. Tárgyalás. a) A költemény bemutatása. (Tavaszi ének. Lampérth Géza költeménye.)

- d) Mit láttunk a kertekben? Miért forgatták meg a földet? Mit vetnek oda? Hát a fákkal mit csináltak? (Hernyózták.) Leszedték róluk a hernyókat. Miért kell ezt elvégezni még most, tavasszal?
- b) A költemény által keltett élmények s felújított képzetek megbeszélése.
- c) Gondolatsoportonként való olvasás és tárgyalás. (Itt szakaszonként.)

1. A jó Isten napja felderíti a fagyos telet s csüggedő sziveket.
2. Az anyaföld öléből uj élet fakad, benépesül a levegő is.
3. Itt a nagyszerű tavaszi feltámadás! Kisütött a nap!
4. A magyar hazának is eljő telére a várva-várt ki-kelet!

- d) Elmélyítés. Ne csüggedjünk mi se, ha életünkben szomorúság ér bennünket. A jó Isten bölcsen rendezte el a sorsunkat. Derű jön mindig a borúra, eljön még a magyar feltámadás nagy napja is!

III. B e g y a k o r l á s. a) A költemény többszöri átolvasása, majd tartalmának összefüggő elmondatása.

- b) Rajzoljuk le a tavaszi határt!

1938. MÁRCIUS 2. HETE.

Rajz

II. OSZTÁLY.

A tanítás anyaga: A háromszinű magyar zászló rajzolása.

Nevelési cél: Tiszteljük a nemzet lobogóját!

Szemléltetés: Az iskola zászlójának bemutatása.

Megfigyelésre utalás: Mikor teszik ki a zászlót a község házaira? Milyen zászlókat láttak a muzeumban?

Vázlat.

- I. Előkészítés. a) Hangulatkeltés. Milyen ünnep volt tegnap? Mit láttunk az emberek keblén, ruháján? Mi lengett a templom tornyában? A községházán? A házakon? Miért tüzték ki március 15-én a háromszinű nemzeti lobogót? Mivel mutatjuk meg, hogy ünnepelünk? A zászló az ünnep jele? Mikor hozzák ki iskolánk szép zászlóját? Mit csinálunk előtte? A zászló iskolánk jele. Amikor az egész magyar nemzet ünnepel, akkor is kitesszük a zászlót. A zászló nemzeti jelvényünk. Hogyan viselkedünk a nemzeti zászló előtt?

- b) Áthajlás a rajzolásra. Rajzoljunk most zászlót mi is!

II. T á r g y a l á s. a) Miből áll a zászló? (Megfigyeltetés, a részek megbeszélése). A zászlónak van nyele, rúdja. Ezen van a lobogó selyme. Három színe van: a legfelső piros, alatta fehér a színe, legalul pedig zöld. Mit jelentenek e színek. (A piros a sok vért, amit hazánkért kiontottunk már; a fehér a nemzeti becsület színe; végül a zöld a minden bánatban is bizakodó, reménykedő hitet jelenti).

b) A rajzolás megbeszélése. Kétféle zászlót rajzolunk! Egyiket, amelyet kifeszítünk ide, a táblára; a másikat úgy rajzoljuk le, ahogy a házakon látjuk.

Mit rajzolunk először? (A befoglaló vázlatot. A nyél vonalát s a zászló selymének téglalapját). Megfigyeltetés a zászlón: milyen hosszú s hányszor keskenyebb a zászló selyme hosszánál? Melyik hosszabb, a nyele vagy a selyem hossza? Mit látunk a zászló selymének végén? (Bevágást).

c) A zászló lerajzolása. (A rajzhoz szükséges eszközöket már óra elején kiosztottuk). Most fogjunk hozzá, gyermekek! Én itt, a táblán, ti pedig a rajzlapotokon rajzoltok! Hány zászlót rajzolunk? (Kettőt). Akkor így osztjuk be rajzlapunkat is. Először azonban mit rajzolunk a lap szélére körül? (Keretet). Erre vigyázzunk, pontos legyen! Ha kész, most megfelezzük a rajzlap belső részét a két zászlónak. Az első részbe rajzoljuk a kiterített zászlót, a másodikba a házakon látottat.

1. A befoglaló idomok felvázolása. (A zászló jellemző foltját lerajzoljuk az első térbe.) (Vigyázzunk az arányosságra.) A tanulók vázlatának átnézése, javítgatása. Megbeszélés.

Most nézzük meg jól a kitett zászlót! (Megfigyeltetés.)

2. Az első zászló teljes kirajzolása. (Nyujtott karral tartott irónunk a mérőeszköz, összehasonlítások rajzolás közben! Ellenőrzés, javíttatás, javítás.

3. A zászló kiszínezése. (Utasítást adunk a vonalkázásra, így szebb lesz a rajz.)

4. Az elkészített rajzok bírálata. (Az önbizalom fejlesztése és ápolása.)

d) Most következik a nehezebb, az utcán látott zászló lerajzolása. (Az iskola zászlóját úgy fogjuk, mint ahogy a házakon látható.) Most is úgy látjuk a zászló selymét, mint az előbb? Ez se lesz nehéz! Mit rajzolunk itt is először?

A további menet ugyanolyan, mint előbb.

III. Ö s s z e f o g l a l á s. A rajzokat közösen megbeszéljük, a legszebbeket buzdításul kifüggesztjük a tanterem falára is.

1938. MARCIUS 3. HETE.

Beszéd- és értelemgyakorlat**III. OSZTÁLY.**

A tanítás anyaga: A szabadság ünnepe.

Nevelési cél: A magyar ember szabadságszeretete.

Kapcsolás: A március 15-i iskolai ünnepély.

Vázlat.

I. Előkészítés. a) A március 15-i ünnepély élményének felújítása. Mit ünnepeltünk a múlt napokban? Miről beszélt a tanító bácsi? Kik szavaltak az ünnepélyen? Hol voltunk az ünnepély előtt? Miért adtunk hálát a jó Istennek? Mi történt ezen a napon a magyarsággal? Azóta is minden március 15-én megemlékezünk erről a boldog március 15-ről. Kinek mi tetszett legjobban az ünnepélyen? Miért?

b) Athajlás a tanítás tárgyára. Célkitűzés.

II. Tárgyalás. a) Mi történt március 15-én? (Élményszerű elmondása.)

A márciusi ibolyák nagy üzenetet hoztak a magyarok számára.

A márciusi ifjak lelkesen ünnepelték Petőfi Sándort.

Mit szavalt Petőfi Sándor? (Rabok voltunk mostanáig...)

Tényleg börtönben volt a magyar? (Akinek nem lehet az tenni, amit akar, azt rabnak mondjuk, ha nem is börtönben él.)

Miért örült minden magyar a szabadságnak? (Nem volt több különbség magyar és magyar között, szegény és gazdag, főúr és jobbágy testvére lett egymásnak, egyforma gyermeke a közös édesanyának: a hazának). Egyformán fizetett ezentul mindenki adót, egyazon törvény szerint tettek igazságot urnak és parasztnak. A szegény ember gyermeke is járhatott iskolába tehetsége szerint.

b) Elmélyítés. A Talpra magyar elmondatása szavalókoros formájában. (Esetleg ének).

III. Összefoglalás. A tavasz a télre hozza meg az új életet, ezelőtt rabságban volt a magyar, e napon felszabadult. Utalás a mai állapotokra. Ma szabadok vagyunk de elszakították testvéreink millióit, akik ma újra rabságba süllyedtek. De mi bizunk és hiszünk abban, hogy egy új március kinyitogatja újra a magyar szíveket nem leszünk méltatlanok mi sem ősünk emlékéhez.

1938. MARCIUS 4. HETE.

Olvasmánytárgyalás

III. OSZTÁLY.

A tanítás anyaga: A husvéti tojás c. olvasmány tárgyalása.

Nevelési cél: A magyar nép szereti a szépítést. (Népművészet).

Szemléltetés: Husvéti himes tojások bemutatása.

Megfigyelésre utalás: Hogyan készítik otthon a himes tojást?

Vázlat.

I. Előkészítés. a) Hangulatkeltés. Milyen ünnep közeledik? Miért szeretitek a husvétot? Mit ünnepelünk akkor? (A Megváltó feltámadását, az Élet győzelmét a Halál fölött). Miért piros a husvéti tojás? (Népmonda). Abból az időből való ez a történet, amikor az Ur Jézust keresztre feszítették. Ott függött a szegény ártatlan Üdvözítő a kereszten. Arra ment egy szegény asszony. Kosarat vitt a karján. A kosár tele volt tojással, A szegény asszony nagyon megsajnálta a szenvedő Krisztust. Odament a kereszthez. Letette a kosarat. Azután letérdelt és imádkozni kezdett. Abban a szempillantásban egy csöpp vér csöppent le a keresztről. Rácsöppent az egyik tojásra és pirosra festette azt. A szegény asszony nem vette észre, hogy mi történt. Nagy ájtatosan imádkozott tovább a kereszt tövébe borulva. Az alatt peregték, hulltak a vércseppek a keresztről. Amikor a szegény asszony elvégezte imádságát, kezébe vette a kosarat. Csodálkozva vette észre, hogy minden tojása piros lett. Mindegyiket pirosra festette Krisztus szent vére. Ennek emlékére festik pirosra ma is a husvéti tojást.

b) Célkitűzés. Hogyan készítik a himes tojást?

II. Tárgyalás. a) Az olvasmány előkészítése. A magyar nép szereti a szépét s csinálja is mindenütt, ahol csak teheti, feldiszi mindent. Eszközei is egyszerűek, amiket maga körül talál.

b) Az olvasmány bemutatása.

c) Az olvasmány által keltett élmények megbeszélése.

d) Olvasztás és részenkénti tárgyalás.

A magyar nép mindent díszesen akar látni.

Diszítésre használja: a rózsát, tulipánt, szegfűt, napraforgót, gyöngyvirágot, liliomot, rozmaringot, buzavirágot, nefelejcsét. Az állatok közül leggyakrabban a pávát, galam-

bot stb. A virágot és állatdiszket ékesítővonalak közé helyezik (kör, csigavonal).

A diszitett tárgyakat azután kiszinezik. (Piros-arany vagy ezüst, piros-sárga, kék-sárga, zöld-sárga, piros-zöld-arany, piros-kék-zöld, piros-kék, zöld-sárga vagy arany.)

A főforma a diszitésben az összekötött virágescor, pávatollescokor vagy egy-egy virág maga szétszórva.

Különösen hirtelen hímes tojásaink, ezernyi változatban készítenek a magyar falvakban.

III. Összefoglalás. a) Elmélyítés. Becsüljük meg népünk művészi alkotásait, mert ezek őrzik meg igazán a magyarság sajátos művészi érzékét és készségét.

b) Kapcsolás: Rajzoljunk húsvéti hímes tojásokat! (Szabad tervezés.)

1938. MARCIUS 1. HETÉ.

Számolás és mérés

III. OSZTÁLY.

A tanítás anyaga: Számítsuk ki tantermünk területét! Nevelési cél: Pontos megfigyelések, mérések, gyakorlati érzék fejlesztése.

Szemléltetés: A tanterem padlójának mérése.

Megfigyelésre utalás: A pontos mérés megfigyeltése. (Ügyességi fogások).

Vázlat.

- I. Előkészítés. a) Számonkérés. Mekkora szőnyeggel takarjuk be a szoba padlóját?
- b) Célkitűzés. Padozni akarják a tantermünket. Mennyi deszka szükséges ehhez?
- II. Tárgyalás. a) Milyen négyszög tantermünk padlója? Milyen idom a téglalap? Milyen hosszúak oldalai? (A két-két szembenlévő párhuzamos és egyenlő). Hány csúcsa van? Milyen más idomokat ismerünk még? Miben különbözik ezektől a téglalap?
- b) Mivel mérjük a hosszúságot? A területet? Mi a területmérték egysége? Mérjük meg, hány négyzetméter fér el hosszában? (Méterruddal megmérjük a tanterem hosszúságát.)
- c) Hányszor fér el a négyzetméter a szélességében? (A tanterem szélességének hosszát megmérjük.)
- d) Becslés. Állapítsuk meg, kb. hány négyzetméter férhet el a padlón? (A két szélső értéket felírjuk a táblára.)
- e) Nem szükséges kihordani a padokat, más butorokat a tanteremből, mégis ki tudjuk számítani, hány négyzetméter

férne el padlóján? Hogyan? Rávezetés. A hosszában hány négyzetméter fér el? Hány ilyen sor van összesen? Ezt honnan tudjuk? (A szélesség mutatja!) Akkor most már ki tudná kiszámítani...?

f) A téglalap területének kiszámítása. A téglalap területét úgy számítjuk ki, hogy a hosszúság mértékszámát megszorozzuk a szélesség mértékszámával.

g) A mérések alapján szükséges műveletek közös végrehajtása.

h) Alkalmazás. Hány négyzetméter a tantermünk padlója tehát? Melyik becslés volt közelebb a valósághoz? Kinek jobb a becslése?

III. **Begyakorlás.** a) Összefoglalás. A téglalap területének kiszámítása. Mit mérünk meg? Miért a hosszát és szélességét? Mit csinálunk a nyert két mértékszámmal? Lehet-e a szélességet megszorozni a hosszúsággal? Miért? (Mert a szorzótényezők egymással fölcserélhetők).

b) Begyakorlás. Ha egy téglalap hosszúsága 30 cm, szélessége 15 cm, mekkora a területe?

Mennyibe kerül egy 16 m hosszú és 18 m széles téglalakú kert, ha 1 négyzetméter ára 5 P?

c) Házi feladat a tanult anyagból és tárgykörből.

Falu és város

egymásrautaltsága, egymás gazdasági kiegészítése

MINTALECKE. — IV. OSZTÁLY.

A város és a falu

(Néhány gondolat zárójel között...) Ki nem ismerné és ki ne tapasztalta volna már azt a beteges tünetet, mely a kommunizmus által elhullatott és még ki nem égetett méregbacillus gyanánt fertőzte meg a falu népének tiszta levegőjét? — A város és a falu farkasszem néznek egymással. Gyűlölet lövel ki a falu szeméből a város felé, mint ahonnan elindult a kommunizmus — eszméinek és gonoszságainak — egész „Feketetengere“, hogy mindent átalakítson a saját pokolbeli képmására. A tanítónak ismernie, tudnia kell mindezen tüneteknek megnyilvánulásait, ha építeni akar, előbb planirozza el a gyermeklelkek világában az egyenlenségeket, hiányokat pótoljon... érdeiséget csiszoljon, simítson. Mert ne gondolja senki közülünk, hogy a legeldugottabb kis faluban is ne volna legalább jó néhány „Dörmögő Dömtör“, aki — bár — — halkabban, de belülfülő kályha módjára ne mormogna, dörmögné bor-pálinkabüzös fogai közül: „ö. m. f. az urakat“, döngöljenek meg... úrnak nem adok el búzát“... stb. (Saját tapasztalatomból). Ezen fajta maszlagolás megérintette a gyerme-

kek lelkivilágát s mily könnyű ott — — gyujtogatni: ahol csupa gyúlékony anyag van... mily könnyű ott szennyezni, ahol csupa öntudatlan tisztaság van... mily könnyű ott rabolni lelkeket, a lélek kincseit, ahol a lélek ajtaja éjjel-nappal nyitva van... az megy be, aki akar. Hiszen az iskolában tanulják meg az órallást... a vigyázást... lelkük tisztaságán... becsületükön... Tehát „A falu és a város“, mintatanítása bár „a földrajzzal kapcsolatban“ kívántatik, mégis ez nem elég, 1914 előtt még így kezelhettük szóról-szóra mint adva is van, de most, a nemzeti fájdalmak legsötétebb nagypénteki éjszakájában, a megrablások kálvária-járásban... most nem lehet csak így, akaratlanul is: más levegő... más szellemben születnek meg, bús magyarságunk kínos tudatában a gondolatok... És 1 tanóra nem is elég rá: eltüntetni a lelkekbe lopott ürügyölölet fekete szakadékait... s le törni az oktalanok által fölagaskodott s öklelésre álló buta parasztgőgöt... Hisz uton, útfélen hallhatjuk: „most mink vagyunk az urak.“ — Sőt Sz... on az uri, belvárosi negyed, — ahol a legfőbb urak laknak — a főispán alispántól és a törvényszéki elnöktől lefelé —, „kódis fertá“ nevet kapott a háboru alatt és a kommun alatt is. — De hiszen sokat is siránkoztunk a lapokban... s épp az ellenkezőjét értük el: nem részvétet, hanem gyűlöletet, kárörvendezést... „menjenek dolgozni“ — feleli a földműves. Jobb hallgatni a bajunkról, mint uton-útfélen panaszkodni. Kevés az oly finom lélek, amelyben őszinte a részvétel.

A VÁROS ÉS A FALU

Mintatanítás: IV. fiuosztályban.

Hely: Buzafalva.

„A város és a falu egymásratalaltsága...“

Egymás gazdasági kiegészítése...“

A tanító hangulatkeltése. — Kedves fiaim, ma egy történetet fogtok hallani tőlem. — (Gyermekek figyelnek, feszült rendezésk ülésben, testtartásban... Tanító némán, sokat igérően nézi az igazodásokat s vár 1—2 percig, t. i. amíg emberileg a legtökéletesebb csendesség s figyelem lesz. — Ilyenkor szinte farkasszemet néz a tanító a gyermekekkel pillanatra. — Ilyenkor a tanító művész legyen: 1. a figyelem fölébresztésében, 2 annak fenntartásában s az ilykép fölajzott gyermeklélek hurjain ekkor tetszése, azaz a kitűzött céljához megfelelően: játszhat művészi darabokat).

... Pár év előtt egyik közeli falu iskolájában 8 órát csengettek. Pista már az ajtó küszöbén állt, levett kalappal s a csöngetésre majdnem ajtósiól rontott be az osztályba. Nem akart elkésni. Bent csendesség volt. Pista köszönt. Alig tette le kalapját, a fogasra, pillanatra szinte meglepődve meresztette ki szemét. A fogason, az ő szöge mellett egy új, városias kalap függött. — Visszatekint hirtelen az osztályra, mintha kérdezné: „Ki jött ide új gyerek, akinek ő nem ismeri a kalapját? — De amig ezen gondolkozott, már a helyére is ült s ime, előtte a padban meglátta az új fiút, ünneplő ruhá-

ban, figyelve nézegetett körül a tanterem falain függő színes képeken. — Nyílt az ajtó, belép a tanító ur. Katonás felállás „Dicsértessék“... Köszöntés, csendes, pontos leülés. — Megszólal a tanító ur: „Kedves fiaim, ma egy új kis társatok van, a III-ik osztályban, Verő László (az új fiú feláll neve említésekor). Mit mond a jó magyar ember, ha vendége érkezik?

Gyermekek: Isten hozott!

Tanító: És ti? Mit mondanátok, ha ide jött volna közetek Verő László?

Gyermekek: Isten hozott Laci!

A tanító ur azután így szólt a gyermekekhez: „Fiaim szeretettel legyetek Laci iránt s amiben nem tudna eligazodni, legyetek segítségére. Szeressétek, mert ő félárva, azaz nincs édesatyja, meghalt, — csak anyja él, de az is beteges.

Gyermekek: Elesett a háborúban Laci apja?

Tanító: (Itt már az előadó beszél s átsimul a „város és a falu“ fogalmának elmagyarázására). Nem, Laci apja gyári munkás volt s egy nagy gép kereke elkapta a lábát és oly nagy sebet vágott rajt, hogy bele is halt szegény ember. — Olyan gépgyárban dolgozott, ahol nagy motorokat készítenek, amelyeneket itt a mi falunkban is látatok már keresztül száguldani. De még más fajta gépeket is készítenek ott, ezekről majd a VI-ik osztályban fogtok tanulni.

Tanító: Itt Buzafalván miért nincs gépgyárunk? Mit gondoltok?

Gyermekek: Mert Buzafalva falu. (Egy gyermek.): A szomszéd Tófalván sincs semilyen gyár. (Másik gyermek): Én voltam Nádudvaron is, meg Péteren is, de egyik helyen sincs gyár.

Tanító: Jól mondjátok: Faluban nincs is gyár. Laci pedig, akiről beszéltünk, Szegeden lakott. Mutasd meg János (IV-ik oszt.) a térképen, merre fekszik tőlünk Szeged városa? — S hogyan, mely irányban kellene vasuton odautazni? (Gyermek mutatja, a többi figyeli a helyes irányt). Pista (IV-ik oszt.) rajzold le a város jelzését, ahogy a térképen van.

Tanító: Volt-e már valaki közületek Szegeden? (vagy más városban).

Többen: Én voltam, — én is, én is, — ott lakik a nagyapám.

Tanító: Mit gondoltok, Szeged sokkal nagyobb, mint Buzafalva?

Gyermekek: (néhányan). Sokkal nagyobb Szeged, mint a falunk.

Józsi, te ott laktál 8 évig, mondd meg, körülbelül milyen nagy lehet Szeged?

Józsi: Szeged Budapest után a legszebb és legnagyobb városa hazánknak. És csak az a kár, hogy a mi gonosz ellenségeink oly sok kárt okoztak abban a gyönyörű városban...

Tanító: Mit gondoltok, körülbelül hányszor férne bele Szeged határába Buzafalva? Ki tudná megmondani?

Jó zsi: En már tudnám. Minden városrészébe legalább is 4-szer, 5-ször beleférne Buzafalva. (Gyermekek elgondolkoznak, a város nagy területét mintegy lelkiszemeikkel méregetik...)

Tanító: Most nagyon figyeljeteK gyermekek: összehasonlítjuk a várost és a falut egymással, hogy miféle különbség van a kettő között?

— En fogok kérdezni, ti meg feleltetek. Meglátom, ki lesz az okosabb? Ki lesz ma az osztály esze? — (Gyerm. fölesigázott ambícióval várnak). — Ki volt közületek városban? — (Nincs ma már olyan gyermek, aki ne lett volna).

Gyermek: En már voltam P-en és Sz-en, stb.

Tanító: És ki nem volt még sohasem városban?

Gyermek: (Többen nem voltak).

Tanító: Mekkora lehet általában a város területe? Nagy vagy kicsiny?

Gyermek: A város területe nagy, nagyobb mint a falué.

Tanító: Például? Próbálunk összehasonlítani ismertebb falut és várost, egymással.

Egy gyermek: Pl. Debrecen huszszor is van olyan nagy, mint Buzafalva.

Másik gyermek: Sz. hatszor nagyobb, mint a mi falunk. En már megléptem a falunk hosszát: 1400 lépés volt maga a falu és Sz. 8000-nél is hosszabb volt.

Tanító: Nagyon helyesen tetted fiam, tebelőled mérnök leszel biztosan.

Tanító: Na most kérdezek tovább. — Mivel keresi kenyerét a városi ember? Hol dolgozik?

Gyermek: Gyárban... Műhelyben. Boltokban... Kereskedő... Mesterséget dolgozik.

Tanító: És a faluban mit dolgozik a lakosság? Mivel keresi a kenyerét?

Gyermek: A falusi ember földművelő, állatokat tenyészt. Van 1—2 boltos és mesterember is a faluban.

Tanító: Soroljátok el a mesterembereket, akiket falukon találunk.

Gyermek: Van a faluban: kovács... bognár... borbély... kocszmáros (vendéglős).

Tanító: S körülbelül mennyi a lakosok száma?

Gyermek: A mi falunkban 1800 lakos van. (Egy másik gyermek): Gy-n tudom 480-an laknak s 100 ház van benne.

Tanító: És a városban, mit gondoltok, hányan lakhatnak?

Gyermek: Ezren... Sok ezren is...

Tanító: Sz-n 16 ezer a lakók száma, P-n 13 ezer stb.

Tanító: Van-e minden faluban iskola?

Gyermek: Van... Elemi iskola... Ovoda... (És?) Van gazdasági iskola is itt nálunk.

Tanító: Hát városban? Ott is csak egyféle iskola van? Mit gondoltok?

— Imre, mondd meg pl. Sz-en miféle iskolák vannak? (Városból jött fiu). Imre: Polgári iskola, Gimnázium, Kereskedelmi, Tanítóképző, ahol a tanítók tanulnak.

Tanító: Lám, gyerekek, aki szeret tanulni, válogathat, hogy melyik iskolában tömjék tele fejét tudománnyal.

Gyermek: Én tanító szeretnék lenni. Én meg pap. Én jegyző.

Tanító: Erről majd vizsga felé fogunk beszélni bővebben. Most menjünk csak a városba, falusi gyermekek. — Mit látunk ott még valami szépet, nagyot, az iskolákon kívül?

Gyermek: Templomot. Imre: templomokat, mert városban több templom is van.

Gyermek: Van-e olyan nagy, mint a mi templomunk? Józsi: Még sokkal nagyobb! A Sz-belvárosi templomba ötször is beférne a mi templomunk.

Gyermek: Mi az a belváros?

Tanító: Az a város közepe, ahol a templom, iskola, városháza és sokféle hivatal van. A város széleit, külső részeit külvárosnak nevezzük. Arra is van iskola és templom is, de hivatalok nincsenek. Mit gondoltok, mi az a hivatal?

Gyermek: Ahol írnak.

Tanító: Voltatok már ugy-e a jegyző ur hivatalában, a faluban? És a postán is megfordultatok már? (Igen).

Tanító: Láttatok fiaim, városban, ahol olyan sokféle iskola van, könnyen tanulhat a városi fiu és lesz belőle hivatalnok, tanult ember. Uri ember. — Mit gondolsz Gyuri, a te édesapád tudna-e postán dolgozni, írni? Vagy a jegyző úr helyett melyőtök atyja tudna dolgozni a hivatalban?

Gyermek: Nem tudna írni. (Miért?) Mert nem tanulta.

Tanító: Hát a Jancsi apja, vagy a szomszéd boltos tudna-e titeket én helyettem, vagy más tanító helyett, tanítani?

Gyermek: Nem tudnának tanítani, mert nem tanulták azt... nem tanultak olyan iskolát.

Tanító: Lám, tehát, a hivatalokban is csak azok dolgozhatnak, akik nemcsak elemi iskolába jártak, hanem polgáriba, gimnáziumba, vagy kereskedelmi iskolát végeztek. És még azután is tanultak ott, abban a hivatalban, ahova jutottak. Azért fiaim, becsüljük meg a hivatalnokokat, mert azok végzik el atyáitok minden ügyét-báját. És míg a falusi ember kint dolgozik mindig a szép virágos, mádárdalos mezőn, erdőn, addig az a városi hivatalnok télen, nyáron bent ül a fűlelt levegőjű hivatalában, a felek között. Azért azok sokkal rövidebb ideig élnek, leginkább betegeskednek, mert elgyengíti erejüket, egészségüket a szoba-levegő. S mégis dolgoznak, hogy legyen keresetük, hogy legyen miből élniök. Ők nem jussolnak hold földet szüleiktől, mint ti közületek sokan, tehát az eszük, a tudományukból élnek. S higyjétek el, ez a legnehezebb mesterség, a hivatalnok élete, mert rendszeren az egészsége rámegy a munkájára. S még annyit sem bírnak keresni, hogy lakóházat vehetnének rajta, mert ugy-e a hiva-

talnok, a városokban él, ahol drága minden élelem. — Hát itt Buza-falván, van-e minden embernek háza?

Gyermekek: Itt van mindenkinek háza, csak a Csicsóka cigánynak nincsen, mert nem szeret dolgozni, — csak bort inni.

Tanító: Hány ház van a mi falunkban?

Gyermekek: 495 ház van.

Tanító: És a városban?

Gyermekek: Sok... Sokkal több... Sok ezer... 10 ezer, 20 ezer is.

Tanító: S milyen épületnek nevezzük az egyes emberek lakóházát?

Gyermekek: Magánépületnek nevezzük az egyes emberek házáat.

Tanító: Hát a faluházát? Postát és a hivatalokat városokban? Milyen épület a nevük?

Gyermekek: Középület. (Miért?) Mert nem egy ember pénzéből építették.

Tanító: A középületek, iskola, stb. azért neveztetnek így, mert a közönségnek, a népnek a dolgait végzik el ott. Pl. Az iskolába minden ember gyermeke járhat, a hivatalokba mindenki elintézheti hivatalos dolgait, írásos ügyét-baját, ott a hivatalnokok, jegyzők, bírák, tanácsnokok elintézik, megmagyarázzák, hogy kell eljárni a törvényben.

Egy gyermek: Édes apámnak sok irománya van a szekrényfiókban. (Másik gyermek): Nekünk is van sok. (Más). Az én öreganyám a multkor végrendeletet íratott a jegyző urral.

Tanító: Ugy van. Látjátok, a hivatalnokok fontos munkát végeznek.

Ipar:

— Hanem beszéljünk most még mást is a városról:

Tanító: Mit hozott mult héten Pistának az atyja a városból?

Gyermekek: Puskát. (És?) még vett egy ekét és egy eséplőgépet is.

Tanító: En az ujságjaimat és az iskolakönyveket is mind a városból hozatom. A tanítónéni pedig a mult évben egy varrógépet vett a városban. — Nektek van-e otthon varrógépetek?

Gyermekek: Igen. Az édesanyámnak van... Nekünk is van...

Tanító: S kik készítik a gépeket, mit gondoltok?

Gyermekek: A gépeket gépészek készítik...

Tanító: Igen, tanult emberek. „mérnökök“, akik előbb meg-rajzolják a gépnek minden kis részecskéjét és a gépészek segítenek a munkában, ezek összeállítják s ha elromlik, megjavítják a gépeket.

Tanító: Lám, tehát hogy géppel arathatunk, eséplélhetünk, szánthatunk, hogy ruháitokat géppel gyorsan megvarrhatják, a városra szorulunk, oda kell mennünk szerszámokért. — Mondjátok meg, miféle szerszámokat és gépeket veszünk a városban?

Gyermekek: Morzsológépet... Ekét... Szántó, — eséplőgépet... Varrógépet, Rostát... Szecskavágót stb.

Kereskedelem:

Tanító: Antal! Kinek adta el atyád a buzáját?

Antal: Kereskedőnek adtuk el. (Egy gyermek): A mi buzánkat is megvette egy kereskedő.

Tanító: S honnan jött ide az a kereskedő?

Antal: Pécs városából. (Sándor IV. oszt.) Mutasd meg, Pécs merre fekszik Sz-tól?

Tanító: És hova vitte el a megvásárolt buzát? Talán egy másik faluba? Mit gondoltok?

Gyermek: Nem vitte a faluba, hanem valamelyik városba.

Tanító: Igen, a városok határában nem igen terem gabona, alig van egy-egy darab mezősege, vagy kisebb, csalitos térsége, mert minden szabad területen házakat, gyárakat építenek, nagy műhelyeket állítanak föl, ahol sok munkás dolgozik. És így a kenyéradó gabonát, a városi ember külön faluból veszi. De nem jön ide minden ember külön-külön lisztért, búzáért, borért, hanem eljönnek a kereskedők, akik összevásárolnak buzát, a másik borokat vesz, a harmadik megveszi a gyapjukat stb. s ő mint kereskedő, azután a saját városi boltjában eladja a városi embereknek valami kis haszon mellett. Mi is az a haszon? Mikor van „haszna“ a kereskedőnek az ő portékáján? Ha drágábban adja el? vagy azon az — áron, melyért ő vette az élelmet, gabonát, bort?

Gyermek: Akkor van haszna, ha többért, nagyobb árért tudja eladni, mint amennyiért ő vette.

Tanító: Helyes. A kereskedő sokat fárad, utazik, fuvarra kell fizetnie, míg hazaszállíthatja, amit megvásárolt. Van költsége az árucikkre s azt neki be kell venni, s ezenfelül is még valamivel többet kell neki kérni a vevőjétől, ha meg akar élni. Mert ha vesz pl: egy kereskedő 1 q buzát 20 pengőért s ő is ugyanennyiért el is adja akkor? Gyermek: Nincsen haszna. (Tanító): Sőt károsodik, mert mire hazaszállítja vasuton, vagy hajón a buzáját, költsége is van reá a 20 pengőn felül. Így veszít a kereskedő. Amely kereskedő másképp nem tudna tudni borán, buzáján, vagy sertésein, lovain stb. — mint amennyiért ő azt vette, az megbukik, tönkremegy. Lássátok, jól kell tudni számolni a kereskedőnek, de még az iparosnak is, mert az is a kereskedőtől veszi az anyagot, amelyet mesterségében felhasznál, — pl. a cipész, a szíjgyártó, az asztalos, a szabó.

Tanító: Édesanyátok mi mindent szokott eladni a városban?

Gyermek: Baromfit... Tojást, vaját, túrót, tejet... Gyümölcsöt is és főzeléket, hagymát, zöldséget stb.

Tanító: Jancsi, tudom, sok pénzt hozott haza édesanyád a múltkor a városból, midőn egész kocsi baromfit vitt eladásra?

Jancsi: Nem sokat hozott, mert mindnyájunknak vett ruhát, csizmát, kalapot. — És még egy órát is vett.

Tanító: Ime, milyen szép a takarékoskodás, a dolgozós szony! Az általa nevelt baromfiak árából fölruházza családját. Tudom, örült édesapád a sok új ruháknak?

Jancsi: Nem nagyon, mert azt mondotta: Ha város nem volna, több pénzünk maradna. Inkább tette volna be édesanyám a pénzt a takarékbba.

Tanító: Takarékbba? Ki tudja mi az? (Ahol sok pénz van...)

Tanító: Egy hivatal, ahova a sok takarékos ember beviszi a megtakarított pénzét s azt ott beírják nagy könyvekbe, hogy ki és mennyit tett be? A pénzt pedig nagy vasszekrénybe zárják bele és abban őrzik. Ha azután valakinek pénzre volna szüksége, elmegy és kivesz egy bizonyos összeget s azt is beírják ott a hivatalnokok. Azért jól teszi, aki takarékbba gyűjti össze pénzét, ott jó helyen van az. A vasszekrényben el nem éghet s onnan a rablók sem lophatják el.

Tanító: Tehát most már szedjük össze gondolatainkat. Mi mindent tanultunk a városról? Várok néhány percig s azután kérdezek... Tudnánk-e jól és könnyen megművelni földjeinket, szőlőinket, ha nem volna város, ahol a szerszámokat, gépeket készítik?

Gyermek: Nem tudnánk megenni város nélkül, mert ott készülnek a városi gyárakban, a gépek, szerszámok.

Tanító: És még mi mindent készítenek a városban? Mi mindent vásárolnak ott szüleitek?

Gyermek: Ruhát. Posztót... vásznat... selymet is. — (És?) A mi házuk tetejére a palát is a városból hozatta édesapám. Egy gyermek: Mi egy nagy cementvályut és egy nagy réceusztatót (medencét) vettünk a városban.

Egy másik gyermek: A plébános ur, az édesanyja sirjára is a városból hozatott egy nagy márványkeresztet. (Másik gy.): Az édesapám a zsebóráját is a városban vette. (Stb.)

Tanító: Helyesen feleltetek. Most feleljetek még arra: Gyalog szoktunk a városba menni?

Gyermek: Nem gyalog megyünk a városba, hanem kocsin, vasúton (stb.) Mert igen messze van tőlünk a város.

Tanító: Ugy van. Sőt némely városban még az utcák közepén is jár egy kis vonathoz hasonló jármű, kocsi, villanyos kocsinak nevezik, mert villanyerő hajtja. Ezen sietnek az emberek dolgaik után. Egyik hivatalba, a másik a gyárba, a harmadik üzletébe, a gyermekek sokszor az iskolába is villanyos kocsin utaznak: mert igen messze van s nem szeret a városi ember gyalogolni, mert ez sok időbe kerül, annak pedig drága minden perce, — nem ér rá sétálni nappal.

Miből él a falusi ember?

Gyermek: A falusi ember abból él, amiye terem, gabona, gyümölcs, főzelék (stb.)

Tanító: Tehát nem kell elmennie élelemért sehova? Tehát a falusi embernek nincs is szüksége akkor pénzre? Mit gondoltok?

Gyermek: De igen, pénz is kell: ruhára... könyvekre... szerszámokra, butorokra... És még mit lehet venni a városban?

Egy gyermek: Édesanyám szentképeket is vett a városban, meg egy harmonikát is vett a bátyám.

Tanító: Helyes. Hát a mi kis falusi, piciny boltunkban mi mindent vehetünk?

Gyermekek: Rizkását, sót, keményítőt, tintát, kékítőt. Miféle fűszereket? Borsót, safránt, gyömbért, babérlevelet, szentjánoskenyérret, cukrot, kávét, cimetet, mazsolyaszőlőt, stb.

Tanító: Helyes... Látjátok gyermekek, ez a kiskereskedő is a városi nagykereskedőtől, a gyárostól hozatja a sokféle árucikkét. Tehát ő is rászorul a városra, nemcsak a falura, amely megveszi tőle árucikkét. Hát már most ha a falusi embernek mindenféle ételme megterem: szabad-e lenézni a városi embert, mivel ennek nincsenek földjei, nem terem semmije?

Gyermekek: Nem szabad lenézni a városi embert... (Miért?) Mert mi is rászorulunk a városiakra...

Tanító: Nagyon helyes. Hát akkor talán azért lenézheti a városi a falusi embert, mert az szebben beszél?... nem káronkodik?... (Amiket én is hallottam itt Buzafalván... csunya szavakat)

Gyermekek: Nem szabad lenézni... (?)

Tanító: Bizony ez a legcsunyább falusi szokás: a káromkodás és az ocsmány szavak használata. De remélem, ti nem lesztek soha ilyen csunya vétkes beszédűek? Mert az vétek is! Józan, értelmes ember mindig vigyáz arra, amit kimond a száján. A városi emberek között a legtöbbször szép urias ruhája van még köznapon is. Mit gondoltok, miért? Hol dolgozik a városi ember legtöbbször?

Gyermekek: A városi ember legtöbbször: hivatalokban, üzletekben, gyárakban dolgozik. — (És ezért szebb ruhában is járhat, nem piszkítja be).

Tanító: Hát a falusi emberek miért járnak köznapokon egyszerűbb, kopottas ruhában? (Hol, merre dolgoznak?)

Gyermekek: Mert a falusi emberek kint dolgoznak a földeken, tanyaánál és ott be is piszkítanak, ha szép ünneplő ruhát vennének magukra?

Tanító: Hogy is tanultuk a ruházkodásnál? Milyen ruhában dolgozzunk?

Gyermekek: Olyan ruhában dolgozzunk, amilyen a dolgunk

Tanító: A város sokkal nagyobb, szebb, fényesebb, mint a falu... egyik üzlet tükrös, cifra kirakata a másikat éri. A házak legtöbbször emeletes, 2—3—4 sor ablak van egymás fölé építve... sok tornyos cifra paloták emelkednek az utcákon büszkén, a falusi ember szinte elszédül a sok fényességtől, parádétól. Hát még ezért sem szabadna a városi embernek büszkén lesajnálni a falusi embert? Mit gondoltok?

Gyermekek: Nem szabad lenézni, mert az bűn... mert akkor nem adná el neki a gabonáját, a gyümölcsöt, a baromfit, a bort, a kenderet (?), az állatokat... a gyapjút, a bőrt, stb.

Tanító: Ugy van. — Tehát élhetne-e, ellehetne-e a város a falu nélkül: Erre feleljetek!

Gyermekek: A város nem lehetne el a falu nélkül.

Tanító: De a Józsi atyja azt mondotta, ha nem volna város több pénze maradna meg, mert nem igen tudná hol elkölteni. — Jól mondotta ezt a Józsi atyja?

Gyermekek: Nem jól mondotta: mert ruha is kell a városból, meg mindenféle szerszám... gépek... (stb.)

Tanító: Gondolt-e arra a Józsi atyja, hogy a falu termését város veszi meg? (Nem). S ugyan kinek adnánk el a sok termést, gabonát, bort, állatokat stb... ha az egész országunk, sőt az egész világ csupa falukból állana? Ha minden ember csupa földműves lenne? Más mesterséget nem tudna senki?

Gyermekek: Nem lenne jó, mert a város nélkül nem élhet meg a falu.

Tanító: Szükségünk van mindnyájunknak... (kikre? mikre?) iparosokra (?) kereskedőkre... (?) hivatalnokokra. — ... A múlt vasárnap Nemes Andor kint állt a kapujában, kezében új labda volt, új ruha, új kalap volt rajta, mellette kis öccse szájharmónikán muzsikált... Soroljátok el, mi volt a két fiun: a városból? ... és mi volt a faluból?

Gyermekek: A labda... a muzsika... a kalap... a ruhájuk... a városból való volt, — az alsó fehér ruhájuk a faluból való.

Egy gyermek: De a gyolcs ingük a városból való...

Tanító: Hát már most miképen tudnánk kimondani a város és a falu egymás iránti szeretetét? (Mi takarja az ember testét?) Mire való a ruha? Arra való, hogy meg ne fázzunk... meg ne betegedjünk.

Tanító: Tehát: „A város betakarja (várja a felelet kiegészítését).

Gyermekek: A város betakarja a falut. (Vagy másképp?) Felöltözteti a falut... (Mit ad munkája megkönnyítéséhez?) Szerszámot ad munkája megkönnyítéséhez... a városa falunak.

Tanító: És a falu? — Mit ad a városnak? A falu.

Gyermekek: A falu élelmet... állatot... bort stb. ad a városnak. (És?) A vászonszövéshez mit ad a falu a városnak?

Gyermekek: Lent és kendert.

Tanító: Hát a posztó és más szövethoz? ... Mit ad a falu?

Gyermekek: Gyapjút, birkabőrt. (Csizmához?) Tehénbőrt, ló bőrt.

Tanító: Hát akkor jól mondjuk mégis így?

„A város... betakarja a falut... megkönnyíti munkáját... A falu élelmet... nyers terményt ad a városnak... (Ismétlés). Egyik a másikat kiegészíti... Egyik a másikat segíti... (Ismétlés).

Tartsátok fel mind a két karotokat... Szükséges, hogy két karunk legyen? Nem volna tán elég egy is?

Gyermekek: Nem volna elég egy kar, mert nem tudnánk dolgozni.

Tanító: Mit gondoltok, hasonlít-e így a falu és a város egymáshoz, mint az ember két karja? ... Egyik kar, a másik munkájához?

Gyermekek: Igen, — a falu a jobbkar, (egy gyermek) „a falu

a balkar! — a város a jobbkar! „Egyik kar a másikkal“... (Gyermek) „Egyik a másikkal dolgozik!“

Tanító: Tóni nézz az Imrére... miért oly halavány? Talán azért, mert tavaly jöttek ide lakni a városból?

Tóni: Édesanyám azt mondotta, hogy városias színe van.

Tanító: Bizony fiaim, úgy van az a városi ember arcszíne többnyire halavány... sápadt... szinte fakó... Mi lehet az oka? Hisz a városban is süt a nap?

Gyermek: Mert ott nincs nagy rét, mező, erdő, ahova el lehetne menni játszani.

Tanító: Igazatok van, a városi embereknek csak a szobájukban lehet szórakozni; udvaron, tornácon, kertben sütkérezniök nem lehet. Láttatok már oly beteget, aki sokáig ágyban feküdt, s nem lehetett hosszú ideig kint a szabad levegőn? — ugy-e mily halavány, sápadt lett az arcuk?

A városi gyermekek is így vannak. Messzire volna tán valamilyen kis szabad térség, de oda nem igen mehet egyedül, szülei pedig dolguk után járnak, nem kísérhetik el a játszóhelyekre. Otthon a magas házaktól, oly kevés ideig süt be a nap az udvarukba, hogy alig élvezhetik annak fényét és melegét... A városi gyermek bizony az iskolában és a szobában tartózkodik legtöbbet. — Emlékeztél, mennyire gyűjtöttük a tüdőbeteg gyermekek — számára a pénzt? — Ezért van ám oly sok tüdőbeteg gyermek — és felnőtt is, nagy városban. — Milyen színe van a ti arcotoknak? (Gyermek.) Piros... barna az arcunk. — Egészséges.

Imre: Tanító ur kérem, az édesanyám is oly beteges és halavány, azt mondotta az orvos ur, hogy legjobb orvosság lesz, ha faluba megyünk lakni, — mert itt nincs oly füstös levegő, mint a városban.

Tanító: Lám, ugye még azt sem hallottátok, hogy a falusi levegő orvosság. Ezt is a város mondja meg. — Tehát szeressük a mi kedves falunkat!

...Hanem most mondom még valami nagyon szépet... (Vár a tanító néhány percig, míg a kis mozgással járó beszélgetések elcsendesülnek, mert hiszen a gyermek, ha igazán gondolkodik, ha az osztály közösen dolgozik — mint számtan alatt is — akaratlanul is mozog, kinek milyen finoman reagál az idegrendszere...)

Halottatok már költőkről... akik szeretik elkölteni a pénzt? azokat hívjuk igazán „költőknek“?

Gyermek: Nem. — (?) A költők azok, akik szép verseket írnak. — Pl.?! — Gyermek: Kölcsey Ferenc írta a Hymnuszt.

Petőfi: „Anyám tyukja“, „Egész uton hazafelé“ — „Távolból“ (És?) Arany János írta „Családi kör“-t.

Tanító: Látnom már jól — gondolkodtatok... Most azonban én is mondom egyet a sok közül: Szabolcska Mihály költő szintén igen szerette kis faluját és imígyen gondolt vissza a városból az

ő szülőfalujába, akkor, mikor nyíltak az akácvirágok... májusban... (Ugyan sugjátok meg, miért éppen május hónapjában fájt szíve s kívánczozott vissza az ő kis falujába?)

Gyermekek: Mert májusban van a legtöbb virág mindenfelé a faluban...

„Akkor legszebb a falu képe“...

Tanító: Tehát Szabolicska Mihály így sóhajtott az ő kis faluja után...

„Tele van a város akácfavirággal,
Akácfavirágnak édes illatával...
Bolyongok alattuk, ébren álmodozva,
Mintha minden egy akácfa:
Nékem virágozna...“

Mint a nagy utcák lármája elülne.
S körültem a város faluvá szépülne.
Mintha csak ott járnék: a mi kis falunkba. —
Ráismerem illatáról: a mi akácunkra.

Akácfaerdőség: kicsi falum képe.
Gyermekkori álmom, ezer szép emléke...
Milyen gyönyörűség gondolni is rátok:
Házunk előtt bólingató akácfavirágok!

Tanító: lassan befejezi a szépen, érzéssel, hangsúllyal elmondott költeményt — és vár, míg a hatás alatt álló gyermeklélek, — mint a szép tájra elszállt pillangó, — újra visszaszáll... és kérdve várja a többit... „mi jön még... (?)“

Tanító: Szabolicska Mihályon kívül még sokan, más költők és tudós, íróemberekről olvastam, hogy akik faluban születtek s ott töltötték gyermekkorukat, mindegyik visszavágyott az ő kis falujába... Miért? Mert a falu szép virágos, jó levegője van, a város pedig lármas, zajos és elfáradnak benne az emberek és visszavágyunk a csendes, virágillatos, madárdalos kis faluba: pihenni... örülni...

Tanító: Laci, mond meg: mi tetszik neked itt, a mi falunkban legjobban?

Laci: Nekem nagyon tetszik: a nagy rét, a kis patak ott az öreg fűzfák alatt, a nagy buzatáblák... és a csorda is, meg a birkanyáj...

Tanító: Hát még? Nincs valami különös, ami itt tetszenék?

Imre: A Napkelte is igen szép. — Azt városban nem lehet látni. — (Több gyermek): Én már sokszor láttam a Napkeltét. — (Miért nem lehet városban ellátni a Nap kelés-helyéig?) Mert a magas, emeletes házak eltakarják a Napot...

Tanító: A múlt nyáron itt volt a jegyzőéknél egy nagyvárosi rokonleányka, polgári iskolába jár és mikor elmentem a házuk előtt,

épp kikísérte egyik barátnőjét sezt mondotta neki: — „Buzafalu unalmas porfészek, mint a legtöbb falu.“ — Gondolkozatok rajta: miért unatkozott itt az a leány? — Ki unatkozik?

Gyermekek: Aki nem dolgozik, semmit sem tesz.

Tanító: És még miért unhatta itt magát az a kislány?

Gyermekek: Mert itt nincs komédia... meg cirkusz...

Egy gyermek: Meg nincs mozgószínház sem.

Tanító: Ugy van, azért unta magát. Bizony nagy városokban sokféle nézni való van. — Ugy-e, a télen, karácsonykor pásztorjátékot rendeztünk. Színházast játszottunk. — Ilyenféle szép történeteket játszanak a városi színházakban is. — Mászor pedig összejön sok olyan tanult ember, akik szépen tudnak muzsikálni, — (de ezek nem cigányok ám) és zeneünnepélyt rendeznek. — Gyönyörű ilyen zeneünnepélyi végighallgatni! Én már voltam ilyen zeneünnepélyen.

Néhány gyermek: De jó volna ott lakni! — Én mindig muzsikát hallgatnék!

Én meg minden nap színházba mennék! Én elmennék jegyszedőnek és akkor ingyen hallgathatnám és nézhetném meg a színházat.

Tanító: No, nézze meg az ember! És itthon ki dolgozna a földeken?! Ki vetne? Ki őrízné, legeltetné a teheneket? Dolgozni is kell ám! Mert a Szentírás is azt mondja: „Aki nem dolgozik, az ne is egyék!“

A multkor olvastam egy falusi fiuról, egy szomorú történetet. Elmondjam?

Gyermekek: (Örömmel.) Igen, igen! (Tanító: „nem mondtátok szépen“)

Gyermekek: Kérjük szépen tanító ur!

— Gyuri volt a fiu neve. Egyszer színészek jöttek a faluba s ő minden nap ott ácsorgott este a nagykorosma előtt. Néhányszor szíves szolgálataért beengedték ingyen nézni az előadást. Az egyik színész királynak öltözött, a másik huszárnak, a harmadik is valami igen nagy urat játszott. És úgy beszélt mindegyik a színpadon, mintha igazán az lett volna. Gyurinak igen tetszett ez az egész élet. Otthon azonban nem izlett neki a dolog. Hiába hívta apja, anyja, hogy egyetmást segítsen dolgozni, Gyurit mintha kicsérélték volna, — vagy mint a mesében van, — elvarázsolták volna, szüntelen a színészek játékain gondolkozott s amit reábiztak szülei munkát, dolgot, nem volt abban köszönet. Teheneiket tilosba engedte kóborolni. Szülei örültek, amikor a színészek eltávoztak a faluból. De nem így Gyuri. Sokszor gondolt vissza a színészek játékaire s a dolog sehogysem kellett neki. Anyja hiába feddette, apja meg is verte, de nem javult meg. Ő is azt gondolta, hogy szülei majd dolgoznak s neki mindig lesz mit ennie, ha nem is lát dolog után. De — nem sokáig tartott így. Apja öreg ember lett, megerőltette magát s egy őszi esős napon visszaadta lelkét Teremtőjének. Gyurit az utolsó szavával is dolgozó életre buzdította, hogy legyen anyja segítségére... Gyuri árva lett. Anyjára most még több gond és munka várt, mint azelőtt, mert Gyuri kedvetlenül, immel-

ámmal kezdett a munkához. És ugy-e tudjátok, hogy amilyen munkát adnak a földnek, úgy fizet az. Lassan anyja is elgyengült a sok munkától. hiszen Gyuri részét is jócskán neki kellett elvégezni. Így azután felosztotta vagyonát leánya és fia, Gyuri között. Leánya, Julis, már régebben férjhez ment. Gyuri legényszámba ment már, még mindig dologkerülő volt. Anyját a sok szomorúság és megerőltető munka is ágybadöntötte s csakhamar követte férjét: a temetőbe... Gyuri teljesen árva lett. Maga maradt az ősi kis hajlékban. — Egy reggel, a dolgukra siető falubeliek a vasut felé látták sietni, egy ládát cipelt magával. Mintha meg lett volna babonázva, nem lett otthon maradása. amint anyja, utolsó gondviselője is. sirba tért. — Minden pénzét, amit jussolt, magával vitte. Budapesten már várta sok cifraasság, színház, muzsika. S ő egész nap kávéházban, este színházban. Ögylegett, míg pénzében tartott. Rossz tanuló volt, rossz számoló, s így ott, a nagyvárosban, be is csapták, mert rossz emberek mindenütt vannak, de leginkább —, olyan helyeken, ahol Gyuri járt: a köznapon is mulató, kártyázó emberek körül. Végre mégis munka után kellett látnia, ha nem akart éhezni. Elszegődött hát bolti szolgának egy nagy kereskedésbe, de nem maradhatott ott sokáig, mert a reábizott dolgot rosszul, hibásan végezte és gazdája elbocsájtotta. Nővérét folyton pénzért zaklatta, az pedig lassan-lassanként minden jussát, ami még otthon került a ház árából, elküldöztette neki. Így tűnt el néhány év... Gyuri egyszer, hosszú ideig nem irt Julis asszonynak, mintha csak eltűnt volna. Egy téli estén Julis asszony ablakán valaki kopogott. Julis kinézett, hát, egy koldus formájú embert látott a kapufélfának támaszkodva. Gyuri volt. A sok dorbézolás, rendetlen életmód tönkretette egészségét. Csak azt mormogta a nővérenek: Bocssáss meg kedves testvérem... Hazajöttem meghalni...

— Julis asszony sirva fakadt, kézenfogta s bevezette a gyengeségtől távolgató embert. Gyuri sirt, mint a gyermek. Restelte saját lehetetlenségét és koldus szegénységét. Juliséknál minden rendes tiszta volt és mindenütt a jómód látszott. Pedig ő is annyit jussolt, mint Gyuri. Gyuri alig birt a fulladástól, köhögéstől szóhoz jutni. Egy reggel kérte sógorát, hívja el a tisztelendő urat, meg akarta tisztítani lelkét. Gyuri meggyónt, kibékült Istennel, emberekkel s másnap este meghalt. Szülei bizonyosan nyugodtabban pihennek sirjukban, hogy rosszatra tért fiuk megtért. — Szegény Gyuri is úgy gondolkodott, hogy azért van a városban a sok mulatóhely, hogy köznapon, dologtevő napon is lehet mulatni. A város sok ember romlását idézi elő, aki nem dolgozik, mert ott sok minden bűnre tudja csábítani a gyöngye eszű embert. De aki jól megnézi a naptárban, hogy hét nap közül csak egy nap az ünnep, hat pedig munkanap, az nem fog csavarogni.

— Aztán meg, ugy-e fiaim, első a kenyér, a ruha, a lakás, a fűtés s azután, ha mindent beszereztünk: jöjjön egy kis szórakozás, — amennyit enged a pénztárca és a becsületünk. Nem szabad soha elfeledni azt a szép közmondást: „Addig nyújtózkodjál, amíg a takaród ér.” Igaz-e?

Gyermekek: Igen, igaz.

Tanító: Tehát szeressük mégis a várost? — (Gyermekek.) Szeressük! Dehát mire kell vigyáznunk?

Gyermekek: Arra kell vigyáznunk, hogy úgy ne járjunk, mint Gyuri. Köznapokon dolgozzunk, hogy legyen mindenünk... és aztán szabad egy kicsit mulatni.

Tanító: Dehát, ha sok valakinek a pénze? Ha sokat keresne?

Gyermekek: Akkor is kell dolgozni, ha sokat keresünk. (Mért?) Mert (ha öregek leszünk) akkor már nem tudunk dolgozni és abból kell élni, amit összerakunk... (?) a takarékból!

Tanító: Most mit mondjunk a városról, ahol szegény Gyuri elromlott? koldussá lett? Szeressük mégis?

Gyermek: Szeressük a várost, mert onnan sok mindent lehet venni, ami nélkül nem élhetne a falu.

Tanító: Nos, és a kedves, akáclobbos falunak pedig mi a kötelessége? Dugja el irigyen a termését a bűnös várostól?

Gyermek: Nem: a falu is adja el szívesen a városiaknak a termését (?), mert ott a gyárakban az iparosok is a falunak dolgoznak, hogy itt könnyebben dolgozhasson a gazdaember. — És hogy ruhánk, butorunk — és mindenünk legyen.

Tanító: Helyesen feleltetek. Sohasem is feledjétek el, felnőtt korotokban sem, hogy a város és a falu úgy szeresse egymást, mint két istvér és dolgozzék egyik a másikkal, úgy, mint a jobb kéz és a balkéz. Hiszen egy nemzetnek, egy Hazának fia a városi és a falusi ember is. Így lesz egyszer mégis csak igazán boldog a mi szegény, kicsire vagdalt, megrabolt Hazánk.

— Es tudjátok, hogy mily kevés város és falu van most Csonka-Magyarországban? Mily kevesen vagyunk, akik dolgozhatunk szegény Hazánk sorsának javulásán. És nincs a föld kerektségén ma szegényebb és árva nép a magyarnál! Azért mondtam: Az eddiginél százezerszer jobban kell egymást szeretni az embereknek.

— Sokkal, sokkal jobban és sokkal többet kell dolgoznunk a mi szűkre szorított Hazánkban, hogy édes mindnyájunk meg bírjon élni. Mindnyájunknak jusson elég kenyér, hogy erőt tudjunk szerezni ahhoz a nagy munkához, amelynek elvégzése majd visszaadja egyszer ismét nekünk elrablott drága Hazánkat újra, egészen!

— Visszaadja az Isten igazsága a mi ezeréves szép Hazánkat egészen!

— Adja Isten, úgy legyen!

Gyermekeim: Mit illenék most énekelnünk?

Gyermekek: A Hymnuszt!... A Hitvallásunkat.

Tanító: Nagyon jól megmondottátok! — Mikor a Hymnuszban azt énekeljük:

„Isten, áldd meg a magyart“

akkor a városi, vagy csak a falusi magyarra kell gondolnunk?

Gyermekek: Mindenkre... Minden magyarra... Helyesen mondottatok. Ez az ima is arra tanít: szeressük egymást... dolgozzunk egymásért... és kitartsunk a jó és a rossz napokban egyformán! — Énekeljünk!

— Holnap délután pedig mindenki olvassa el gondosan a Magyar „Hiszekegy” című költeményt és én kifogom kérdezni, hogy ki miként érti annak a versnek tartalmát?

A következő rajzórán „Város” később „Falu” című képet rajzoljanak a gyermekek, aki teheti: emlékezet után próbáljon is mert, vagy látott várost, vagy falut rajzolni. Később „A dolgozó ember”, „A dologkerülő” című képeken próbálkozzanak meg Gyuri életéből egyes jelenetet ilykép megörökíteni. Majd ezt is lehetne: „Városi gyermek”, „Falusi gyermek” emlékezet után: a mondottakból mintegy kihámozva: a gyermek nézetét — rajzban. — Később is minden egyes alkalommal variálni, ismételni kell, az egymás iránti szeretetét: a falusi és városi embereket.

Nevelnünk kell az „elvetett magvakat” és fáradhatatlanul „öntözgetni a palántákat”. Ha azt akarjuk: hogy viharokkal, vésszel szembeszállva: álljanak egykor — — — rendületlenül!!!

Szekszárd.

Jártas Róza rk. tan.

1938. MARCHIUS 2. HETE.

Nemzeti zászló

VI. OSZTÁLY.

(Hogy valóban, az egész életre szóló „mintalecke” lehessen a Nemzeti zászló, a nemzet színe: ahhoz a tanító nem mindennapi lélekkel, nem hétköznapi, fásult, agyonrobbott szívvel fogjon; hanem:

Tűz lobogjon lelkében... ezer éves multunk, lángoló, — vérontó —, szíveket hasogató — ... könnyeket fakasztó — fanatizáló hazaszeretet! Amilyent Árpád honszerzésétől, az 1914—19. háborúig: vérükkel... szinte örökös, meg-megújuló „vérszerződéssel” irtak meg nekünk őseink, hőseink: hogy tanuljuk meg. Égető tű legyen mindenik szava és hangja, mint amellyel fémeket égetnek, próbavágást végeznek. Akinek lelke végigszenvedte a világháború vérző lángviharát: annak az igazi egyetlen egy szent hazaszeretetet aranyfürdőjében ég. Él a lelke... Aki, ha ezt a szent szót Hazánk hangosan kimondja: láng csap föl a lelkéből és egy pillanat alatt elvonul, elrobog lelkiszemei előtt az egész „Magyar Nemzet Történelmének” eseménysorozata, — szemképrázlató hősiességével, lélekbe-markoló fájo hazaszeretetével... s szinte úgy érzi: benne él:

a multban; — a jelen... ez talán csak álom? — Az ilyen tanító fogjon hozzá a „Nemzeti zászló“, a nemzeti színek tanításába. Színészkedni, itt céltalan; munkája falrahányt borsó lenne... Azért vigyázz tanitótársam! Fakó lélekkel, fáradt szívvel ne kezdj bele a Nemzet színei-nek magyarázásába. Ez: nem tananyag!” Ez a te, a mi, a minden magyarnak lelke, levegője, szíve, becsülete és oltára!

Előkészítés:

Tanító zászlót vesz elő és beborítja, befedi vele a falon függő Magyarország térképét. S míg templomi csend és feszült figyelem nem lesz, addig: néz a gyermekekre némán, sokatjelentő várakozással. — A fiúk biztosan leolvassák ünnepies-kifejezésű arcáról: hogy valami rendkívüli lesz. És kíváncsian nyitják ki lelkük ablakait... S ez a kedvező alkalom; midőn szinte magafeledten lerázza lelke szárnyairól a közönséges benyomások szítáló porát... — Akkor aztán a tanító lángoló hazaszeretetének reflektora hatalmas fénysugarat lövelgessen bele a tisztalevegőjü gyermeklelkek szentélyébe... Hadd gyűljön ki ott a hazaszeretet örökméce.

Áthajlás:

Kedves Fiaim! — Ma ünnepi óránk lesz. Nagyon figyeljétek. Álljatok fel; állva hallgassátok végig, amiről ma beszélni fogok. Gondolatban emlékezzünk, nézzünk vissza a multba, édes Hazánkra, Magyarországra akkor: midőn Árpád apánk ott állt fönn, a Kárpátok haragoszöld bércein... — Mindenki maga elé tudja képzelni. De ime (előmutatja sikerült képét is), nézzük... Fehér lovon ül mozdulatlanul, mintha egy élő lovasszobor volna. S ime, körülötte ősapáink, a hős, délceg, sastollas vitézek seregi állanának és néznek...

Szemükben lobog az a tüzes fény, mely a hazaszeretet csilága. Ha ti, fiaim, láthatnátok ezeknek a kemény magyaroknak ragyogó szemeit, szinte égetné a lelketeket... s talán meg is ijednétek szigorú pillantásuktól! (Ugy-e, a multkor Feri, hogy lesütötte szemeit, midőn érezte, tudta, hogy hibát követett el: s nem mert szemembe nézni? mert keményen néztem rá, sőt a tisztelendő úr szemeibe sem mert tekinteni, mert az is szigorúan számonkérte tettét; érezte a saját bűnét és érezte, hogy a szeme elárulná, hogy onnan kiolvasnánk... Minden ember szemeiben benne ragyog a lelke; amilyen az a lélek. Azért szokták mondani. A szem a lélek tükre.

Istenem! Nézzük csak gondolatban: mily ragyogó lelkűek voltak a mi őseink! Hogy néztek végig a völgyek s halmok téreim... Mintha csak kérdezték volna a zöld fenyveserdőtől: „Milyen itt a föld?... a fű?... a víz?...”

„Oly jók és szépek vagyunk, amilyenről csak álmodni tudtatok eddig Ázsia... Lebédia... Etelköz kék ege alatt... fehér sátrak szellős árnyaiban...” „Óh jöjjetek! tiétek akarunk ma-

radni' — csillogta a Duna, Tisza; — zúgták a fenyveserdők... integették az Alföld aranypiros térei...

És, fiaim, — jöttek! a hívó szózatra. Jöttek, robogtak alá. Érezte mindenik szittyavezér, — amit Árpád apánk érezett a szent pillanatoktól: mindhalálig, —: készek az életüket cserébe adni az Országért, amely: ime, megbűvölte lelküket; s amely lábuk előtt hullámoztatta, ringatta aranykalászos téreit... s amely Ország-nak testét a Duna ezüstös karja átölelve tartja... Azt a Magyar Szentföldet: amelyre rásimul a legmagyarabb folyó: a Tisza, — mint a gyermek anyja kebelére. — S az ősmagyarok szemei úgy ragyogtak, mint a mesebeli karbunkulus. Biztosan azt dobogta a tüzes magyar szívük, domború, hatalmas mellükben:

„Ez lesz mindörökre a magyarok Hazája!” Amen! S elrebegették kemény szittyá nyelven is.

Aztán megfordultak... körülnéztek... Feléjük biztatóan, hívogatóan bólogtak a Kárpátok hegyláncainak sötétzöld koszorúi, a fenyő- és tölgyfák milliói... Zúgva, suttogva beszéltek a zöld lombok a daliás leventékhez; azt zúgták ünnepélyesen:

„Derék, becsületes, bátor magyarok! nektek akarunk mi virulni mindörökké!” A zöld szín ettől fogva, kedves színe lett a magyarnak. A bizalomnak, a szép reménynek a színe.

Árpád, a hét törzs, a száznemzet apraja, nagyja, a gyermekek és nők megbűvölve nézték a körülöttük ringó zöld tengert, a Kárpát hegykoszorúját s a lent elterülő és fehéren csillogó Duna—Tisza vizét. És aztán letelepedének, ahol aláereszkedének: a Vereckei hágón által... és lenn a lankás völgy ölén táborozának... Akkoriban született meg a legrégebb magyar vár... (?) Gy. „Munkács!” — Igen munkából, lángoló hazaszeretetből, — és nagyon erős akaratból.

(Mutasd meg P. Munkácsot... ti is odamutassatok a térképeiken. J. jöjj ki, a táblán rajzold le Hazánk határát és jelöld meg Munkácsot). S most gyerünk gondolatban tovább; időzzünk, éljük bele a múltba lelkünket; nézzük, miként szorgoskodnak őseink, ősapáink? S miálat minden kemény magyar kéz dolgozott, fölöttük ismét fölhangzott az ünnepies erdőzúgás: „Előre a munkában! a dologban! Előre!” — A szittyá vitézek itták, nyelték azt a friss, tiszta fenyőillatos levegőt, amelyet feléjük hajtott a szél. Itták, szívták... (Talán ettől voltak őseink oly erős, egészségesek, oly szép aranybarna-piros arcszínűek? amilyen más nemzetnél nem látható sehol. Annyi bizonyos, hogy nem ismerték sem a pálinkát, sem a dohányzást).

Most hagyjuk a sötétzöld fenyvesek tájait... Mintha előttünk feküdnek a Magyar Nemzet Történelmének hatalmas ódon, régi könyve... Fordítsunk tovább a történelmünk évezredes lapjain, olvassunk... Itt van a „Fehér ló regéje”. Ismeritek. Mint lett Árpád a földnek urává. Mint tűntek el a sátorok és helyettük faházak s helyettük később, rendesen épült házak... éljük bele a múltba lelkünket; nézzük, miként szorgoskodnak

gadták kedves otthonukba a harcos, vítézkedő magyar családokat. Teltek, multak felettük az évek, évtizedek, évszázadok. Mindig több volt a munka és kevesebb a harc. De nem tudnám megmondani: őseinknek a becsületük volt-e nagyobb, vagy a harci vílétségük hire? Mert örök dicsősége a magyar nemzetnek, hogy fiai becsületes, erkölcsös életet éltek. Nagy tiszteletben tartotta a férfi a feleségét; megbecsülte öregeit, tiszteletet adott minden idegennek. Becsülete, mint a fehér hó, átragyog minden századokon által. Bizony, oly tiszta, erkölcsös életet élt az ősmagyar a családjával, hogy megcsodálták még mostanában is ezt a magyar becsületet a nagy háború alatt. Az asszonyt „feleségnek” szólította férje; ezt pedig „uramnak” a nő; ugy-e, mint ma is így szokás nálunk? A pór és napszámos épp úgy, mint a nagyúr. Pedig tudjátok, hogy akkor még István fejedelem előtt, a honfoglalás idején, milyen vallásuak voltak? (N. Pogányok voltak; de? N. bálványokat nem imádtak...) A lelkük mocsoktólán becsülete és tisztasága szinte sejtette a kereszténységet. És a magyar nőkről, magyar Nagyasszonyokról, anyákról az idegenek mit is szoktak mondani? (Mit olvastunk IV. Béla király leányáról, boldog Jolántáról?) N. „Ha angyalokat akarsz látni: menj Magyarországba”.

Fiúk, mit szoktunk hasonlítani a tisztasághoz? Ami nagyon tiszta, szép? (B. Olyan tiszta, mint a hó). Ilyen tiszta hó-fehér volt a magyar becsület is; — „volt? Csak volt? (?) N. Az is marad! Meddig? Az maradjon mindörökké! S ti fiaim? Meddig lesztek, meddig jártok a becsület hófehér útjain? — (Mindig.) Tiétek a jövő ideje... a jövő munkája... a jövő reménye... a jövő örömei mind. — Meddig mentek majd ártatlan, tiszta lélekkel hófehér becsülettel? (?) (M. — Mindig. — Mindhalálíg). Követitek-e dicsőséges őseinket a becsület fehér útjain? — (M. Követjük... Követjük! B. Mindig. Örökké! Hála Istennek! — Megértettétek a lelkem szavát. De most lépünk fölőbb. — Nem elég az ígérlet, hogy a becsületesség fehér útjain fogtok élni jární... Mit tettek őseink a Hazáért: a török-tatár háborúk, mohácsi vész idején? mit az 1914—19-iki világháború idején a katonák? Akiknek emlékét a történelem aranybetűkkel jelöli meg? Márványtáblába vésik nevüket? Mit adtak oda? (F. Meghaltak. — E. Szenvedtek... — N. Vérüket ontották a Hazáért...) Piros vérüket ontották... (?) (A. A fehér?... becsületért!) Igaz. Most lesz 23-ik éve a rettenetes hirnek: 1914. július 29-én a Balkán feketelelkű népe: megölte jövőnk királyunkat, Ferdinánd trónörökösét... és még a feleségét is... a gyöngé nőt is... A hír, mint rettentő ágyúdördülés visszhangzott a mit sem sejtő Hazában. Megrázkódott a hatalmas Kárpát... felbőgött a dübörgés a Duna—Tisza hullámain... Hej! hogy kapott a kardia után minden becsületes magyar. Felpirultak az arcok... És jött a véres háború, mert

így kívánta a magyar becsület... Fiaim, kiknek atyjuk oda volt, vagy odaadta a legdrágábbját: az életét, a Hazát — és nemzet hőfehér becsületéért: emeljétek fel magasabbra a fejetekeket: ti hadiárvák. Ti hősök fiai vagytok! Ti nem emlékeztek, de én most is mintha látnám s hallanám a sokmillió magyar hős katoná patlogó szavát: „Előre!” Mert ha nem mentünk volna az ellenség elébe: ő jött volna be Hazánkba, ő jött volna közénk; s akkor: nem ülhettünk ily békésen itt sorban ti, meg én. — Istennem! Zúgott a sokmillió bakancsos láb... Ziháltak a vérző szívek a katonazubbony alatt... véreztek... fájtak: az otthonhagyott gyermekekért... feleségért... anyáért... S mégis mentek, vissza sem néztek, mentek: piros vérükkel védjék meg mindenütt a magyar fehér becsületét!... Itthon nem maradt egy egészséges sem... egy becsületes magyar sem; csak az öregek... és sajnos — meg kell mondanom: voltak becstelenek, gyávák, nem magyarok is... akik pióca módjára szívták a sok hasznót és bezsebelték a tenger pénzt..., meggazdagodtak, míg a magyar kint a gránicon, fagyban, vérben, vérével váltotta meg újból a hazát... (Várjon pár percig a tanító és hagyja a fiúkat kérdezni.)

Kedves kiskatonáim! Én tudom, hogy az ősmagyarok kipirult arccal néztek le a véreskardú, véresmellű, vérzőarcú unokáikra, onnan a dicsőség és béke honából, az Égből. Én tudom, érzi a szívem, hogy szinte tán örömkönnyekeket is sirtak örömkönnyekeikben a régesrég elköltözött szittyavitézek: lenézvén az Égből, Isten remekére: a magyar katonára, amint vérént ontja, életét áldozza a Hazáért... Hogy testével zárja el az ellenség elől a Hazát drága földjét... És látták, hogy szinte vörös vértengerben kinlódunk... Óh, hogy tüzelt égő szemük fénye, — látva: hogy vértől piros köröskörül a drága Magyar Határ...

De mit zúg a Kárpát zöld fenyeserdeje? Mit — a reménység zöld sátora?... Biztatón integetnek; — bár megrítkította ágait a vitézek fegyvere: — de meg nem hajolva — büszkén, egyenesen intenek:

„Előre! a munkában, a becsületben... a harcban...!”

Magyar véreim: Mi, lobogott a katonacsapatok élén a háborúban? Mit őrzött, védett az életével a „zászlótartó?” (N. a Nemzeti zászlót!!! — N. a Szűzmáriás zászlót!) Mit jelentett, ha a zászlót el tudta venni az ellenség? (N. Hogy vége a dicsőségnek... Oda van a tábor becsülete...) A nemzeti zászló milyen becsületet jelent nekünk? (F. A nemzet, a Hazát becsületét!) Ugy van! A nemzet a Hazát becsületének tehát: a nemzeti zászló... (?) (B. A jele... F. a jelképe!...) Igazatok van... Óh és nekünk magyaroknak a nemzeti zászlónk, — rajt a szent királyságunk jelével, a Koronával és a Patrona Hungária képével jelenti az egész nemzetünk történelmét: nem betűkkel leírva, hanem színekkel jelölve... Amit tehát most elmondottam a nemzeti színeket akartam megmagyaráz-

rázni... — Gondolkodjatok. — — — (A tanító várjon és hallgasson... szinte nézzen vissza a saját lelkében... de a gyermekek is el fognak mélázni... Tanítsuk meg így ily módon értelmükbe vésni... visszaidézni... rajt érlelődni az eszméken... a gondolatokon... A nyert benyomásokat ilykép szinte osztályozni fogják...)

Rendezés.

Ki tudja közületek kiválogatni a mi drága, szent „Háromszinünket...” Hol, melyik színnél kezdettem a mai tanításomat? (Mind: a zöldnél!...) Mit jelent? (A Kárpátok erdeinek a színét... N. A honfoglalást... E. a munkában való előrehaladást... T. Munkács várát... G. A szent reményt... R. Reméljünk és bizzon a magyar!) De azt mondjátok meg: miért a zöldnél kezdtem? Hiszen hogyan is kezdjük? A nemzeti szín: Piros. Fehér. Zöld.

(S. Mert a zöld van alul; — azon pihen: a fehér... a fehérén a piros...) Ugy van. Ott kezdtük az első lépéseket a Kárpát zöld rengetegjeiben... a honfoglalás felé; onnan indultunk el... Tehát, most kezdjük a zászlónk színeit sorrendben. — Mit jelent nekünk: a piros?

(M. A háborukat. A sok véres harcot, amelyet hazánkért ontottak a mi őseink...) Mikortól?... (T. eleinktől — egészen?... (N. Egészen az 1914—19-iki világháborúig! — Ugy van... Minden vérontó háborunk benné van a piros színben(??) A honfoglalás... Alpár véres mezeje... A tatárjárás. A törökvilág... Szigetvári hősök... Zrinyi... A Hunyadyak vére... Szécsi Dezső... Kinizsi Pál... A mohácsi besz... A kuruc-labanc háborúk... Rákóczi... 1848—49 évek... 1914—19-iki világháborúk...)

Vér... piros vér... Eletünket a hazaért a nemzetünk becsületéért. — A fehér színt honnan szedegessük elő? Mint drága hófehér selymét szent zászlónknak? Mi a fehér jelentősége? Mit mond a fehér szín?...

(M. A magyar nemzet csodás tiszta, becsületes élete fehér...) (?) Becsületből: mindig megtette kötelességét... Otthon barátjaival... (És ahol a legdrágább a becsület ára...) Legbecsületesebb a harctéren... Ugy van! Ott karddal mérik a becsületet és vérrel... Piros... Fehér... Zöld...”

Zöld. (?) M. A reménység, biztatás, hogy dolgozzunk, mint őseinknek honfoglaláskor integettek a Kárpátok zöld hegykoszorúi (?) Előre a munkában!... (?) A szorgalom megvigasztal... (?) Reményt ad... (?) Aki dolgozik... (?) Aki dolgozik, annak lesz jó sora. (?) Az szereti hazáját... Mondjuk tehát ki: „Az szereti hazáját, aki... (?) nem szájjal és szóval mondja csak... (hanem?), hanem dolgozik, munkálkodik... És akkor lesz öröme és remélheti a jobb, szebb időket...

Igy van jól mondva, Kedves véreim. Kiknek a fiai, unokái

vagytok ti? (Hősök unokái...) Kövessük mi is mindig, amit a szent Három szín mond nekünk. S bárhol lássátok a Három szint, — mindig teljék meg a lelketek és szívetek szent tisztelettel.

Ha: a házak ormain lengeti a szél „Emlékezz és ünnepelj“.

Ha melleden, szíved felett hordod a nemzetiszín szalagrózsát, jelentse neked: „Magyar vagy! Munkálj! Becsületesen tedd meg kötelességedet!“ — „Hazáért, magyar fajtáért élj — s ha kell: halj!“

Imakönyvetek lapjai közt ott legyen mindegyikötöknel egy darab nemzetiszín szalag... „intőnek“... „jelzőnek“... „figyelmeztetőnek.“ — — (N. Az olvasókönyvemben is van... N. A történelmi könyvemben is az van jelzőnek...) Helyesen van.

Mélyítés.

S most „hősök unokái“, — figyeljetelek, valamit mondok: ——— Ha én kint látok a mezőn dolgozni embereket, akkor: eszembe jut s lelki szemeimmel látom a „Három szint...“ Ki tudná elmagyarázni, hogyan s mi jelenti az egyes színeket? (N. Piros... a hazaszeretete... mert szorgalmasan dolgozik a Hazáért... érte meg is halna... N. Fehér... Becsülettel végzi kötelességét... N. Zöld... A munkában előrehalad... Reméli a jót... N. A remény színe zöld, ami körül veszi: — zöld mező... zöld hegyodal...

Most figyeljetelek nagyon és gondolkozzatok: Ha a zöldtől kezdve, gondolkodnánk azon, hogyan lehetne minden szín értelmét „egy“ szóban kifejezni, de úgy, hogy a „három szín“ egy értelmes mondatot alkosson. (A tanító a zöldre mutatva... vár).

N. A munkában... (fehérre mutatva...) N. Becsülettel... (pirosra mutatva megáll és — segítve a gondolkodást e szín jelentőségéről: esküre tartja kezét). B. A harcig... N. Mindhalál! F. Előre!“

Helyes. Mondjuk mind egyszerre: (esküre emelt ujjal:) „A munkában... Becsülettel... Mindhalál! Előre...“! (Tanító Egy szót kihagytunk... Miért küzdjünk mindhalál!ig becsülettel?... Az oszt: a Hazáért!)

Nagyon jól van. Most azonban, amint a magyar nemzet sorrendje kívánja, úgy mondjuk el. (Piros. Fehér. Zöld). N. Próbáld egyedül... Figyeljük, jól mondja-e az egyes gondolatokat?... (Tan. mutatja a Piros szint s kezdi az első szót: „... A Hazáért... Mindhalál!ig... Becsülettel... Előre!“ Mindnyájan ismételjük, szívünkkel, — lelkünkkel... Ismétlés.

Tudtok-e a Nemzeti színről verset?

(Nemzeti lobogó!) Jól van. Ezt a költeményt le fogjátok írni szabadon... a saját szavaitokkal... S amit ma tanultatok, abból is irjatok bele pár mondatot. Mostantól fogva, a reggeli ima után... (várja, hogy a fiuk mondiák ki a többit...) M. Ezt imádkozzuk! — (Ugy van.) A Hazáért...

Mindhalálíg... Becsülettel... Előre!"

(Átismétlés, egyenként; —a színek jelentőségén...) Fiaim! Irjuk rá minden írkára (várja a Tanító, hogy a fiuk határoz-
zanak.

Fiuk: Könyvünkre, az első lapra

A Hazáért mindhalálíg!... (?) — Piros

Becsülettel!... (?) — Fehér

Előre!... (?) — Zöld.

S most énekeljük el a Himnuszt! — István, fogd a Zászlót a kezedbe! Állj az osztály elé! — (Ének). Utána: Tanító: esküre a kezeket! Mondjuk el jelmondatunkat:

A Hazáért! Mindhalálíg!

Becsülettel!

Előre!

— Fiaim! E jelenet képét jól vessétek emlékezetetekbe, mert le fogjátok rajzolni — emlékezetből.

Hanem még valami hátra van. — Mit szoktunk tenni a zászló nyakára?

Gyermekek: Koszorút! — Tanító: Mi is meg fogjuk koszorúzni drága Zászlónkat. Háromszinű Nemzeti Lobogó c. költeményt tartalmát leírjuk szabadon.

— És? Irjuk bele: a mi gondolatunkat is: a Három színről.

Tanító: Mi lesz a második munkánk?

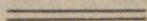
Gyermekek: Le fogjuk rajzolni, ahogy István az osztály előtt áll a Zászlónkkal, esküre emelt kézzel — És? Címe a képnek? Mi lesz?

A Hazáért... Mindhalálíg... Becsülettel... Előre!...

A negyedik ez lesz: vasárnap d. u. kijelölitek: Petőfi Sándor költeményei közül azt, amelyben a Nemzeti Zászlóról tesz említést.

És az ötödik — tán a legszebb munkánk lesz — a jövő vasárnap kijelölitek a Történelmünkben előforduló hősi vitézséget, amellyel a Nemzeti Zászlót megmentik... A vártoronyra föltették... a katonák életük árán is védték... (Szigetvár, Budavára...) Kinizsi Pál, Dugovics Titusz, Petneházy hajduja... stb. — Ezen munkáttal meg lesz koszorúzva a világ legszebb Zászlója! Most pedig elénekeljük a Szózatot! — (Azután a Nem! Nem! Soha! Három szó... stb.)

Jártas Róza.

M E S E D É L U T Á N

Az isaszegi erdőben

1849 április 6-án, éppen Nagypénteken vivta a honvédsereg egyik legvéresebb csatáját Isaszegnél. Ismét Klapka serege kezdte a támadást, de őt viaszszoritották. Ekkor nyomult előre vitéz fiaival Damjanich. A lengyel légió, a 3-ik és 9-ik zászlóalj benyomult az erdőbe, ahonnan egy ellenséges hadosztály bontakozott ki.

A kartács és ágyudörgés, a puskaropogás és szuronypengés iszonyatos visszhangot vert az erdőben. A fák törzseiről ropogva pattogtak vissza a golyók s oly nagy volt a füst, hogy a honvédek egymást se láthatták.

Fekete százados messze előnyomult századával s vitézei szuronytszegezve nyomták vissza az osztrákokat.

Hullott a golyó, pattogott a fákat gyújtó gránát, de honvédek annyira elragadta a harci tűz, hogy nem láttak és nem hallottak semmit s vakon rohantak előre.

Hanem egyszerre csak oldalról is sortüzet adnak rájuk, majd felhangzik az osztrák csatakiáltás: Hurráh!

Rohannak is rájuk szuronytszegezve az osztrákok, egy félszázad meg ugyanezzel elülről rohan ellenük.

Fekete százados az óriási füstben is észreveszi őket.

Rögtön irányt változtat, egy szakaszt a félszázad ellen, hármát pedig egy oldalkanyarodással a szuronytszegezve rájuk törő század ellen rendel.

Maga is velük van s kardja villog, mint a sujtó villám.

— Csak bátran, fiuk! — mutassátok meg, hogy honvédek vagytok!

— Meg is mutatjuk! — kiáltották fogcsikorgatva a honvédek s azzal megannyi ércoszlop csaptak össze a némettel.

Csattogtak a szuronyok, hullottak az osztrákok. A vörössipkások puskaagglyal verték le őket.

Fekete százados a hadnagyukat vágta le s ekkor a kapitányuk csapott össze vele.

Szikrázott a két kard, villámlott a négy szem, de egyszerre kettőből kialudt a tűz, egyet kalimpált a lába s összerogyott.

Ez pedig az osztrák kapitány volt. A magyar százados félreacsapta kardját, az messze kirepült annak kezéből s még mielőtt segítségére siethettek volna, keresztül döfte a kapitányt.

Mikor ezt a cserepárok látták, hirtelen hátat fordítottak a vörössipkásoknak s ekkor ezek »éljen a haza!« kiáltással vetették utánuk magukat.

Döfték, vágták, szurták a németet, aztán visszafordultak, hogy a másik félszázadot is kikergessék az erdőből.

Ezek még keményen harcoltak a szakasz honvéd ellen s fák mögé húzódva valóságos szuronypárbajt vívtak a vörössipkásokkal.

Mikor a százados a másik három szakaszt is ellenük küldte, még

akkor is csak fától-fáig hátráltak, mert trombitaharsogást s dobpergést hallottak s rohamlépésben közeledtek hátuk mögött az újabb osztrák csapatok.

A vitéz magyar százados azonban úgy feltüzelte fáradt honvédeit, hogy azok megannyi oroszlánként küzdöttek s a félszázad osztrákot csaknem egy szálíg lekaszabolták.

Most bukkant föl a pihent osztrák csapat. Zászló is volt velük s így sokan lehettek.

— Fiuk! A fák mögé! — parancsolta a százados s a honvédek a hatalmas fák mögé huzódtak.

— Tölts! — vezényelte a parancsnok, — mire mindnyájan, még a könnyen sebesültek is, villámgyorsan megtöltötték puskáikat.

Most hátuk mögött is léptek dobogása s rohamot verő dobpergés hallatszott.

Aztán sortüz dördült el s többen elestek közülök.

A vörössipkások megriadtak.

— Meneküljünk, fiuk! — két tűz közé jutottunk — kiáltotta egyik a másiknak.

— Állj! — Harsogta túl a lármát Fekete százados hangja. Aztán látsövét szeméhez emelve örömmel kiáltott fel:

— Hiszen ezek nem osztrákok, hanem honvédek!

Csakugyan honvédek rohantak szuronytszegezve a hátuk mögött.

— Ne lőjetek! — Ne lőjetek! — zugták a honvédek, akik szintén észrevették most már az óriási füstben a Szűz Máriás lobogót.

A harmadik zászlóalj fehér kakastollas vitézei tartottak feléjük.

Eközben az osztrák zászlóalj is megérkezett s csatárláncba fejlődve, kemény tüzelést indított.

— Ej! mit veszttegessük a puskaport, rohamra fiuk! — kiáltotta Fekete s a vörössipkások — majd meg a két század fehér kakastollas hős egy szempillantás alatt megrohanta az osztrák csatárláncot s hiába pattogtak közéljük a gránátok — néhány perc múlva szétverték az egész zászlóaljat.

A százados a harc hevében nagyon előre talált rohanni s nem látva jól a terjengő füstoszlopok között, azon vette észre magát, hogy egy osztrák szakasz körülkerítette.

— No, kutya magyar, add meg magad! — förmedt reá egy német őrmester, — különben összeapritalak!

Ezalatt a vörössipkások közül néhányan észrevették századosuk válságos helyzetét s oly elszántan rohanták meg a németeket, hogy azok fegyverüket is elhányták, csakhogy jobban szaladhassanak.

Mindez egy-két pillanat műve volt s még a vitézkedő őrmester is beleharapott a zsendülő fübe, amely körös-körül németek véréből párolgott.

Közben minden vonalon győztek a honvédek, bár maguk is több száz halottat és sebesültet vesztek.

Alkonyatig tartott a véres harc s ekkor minden vonalon meghátráltak az osztrákok.

Fekete százados lekapta csákóját, hogy megtörölje izzadt hom-

lokát. Ekkor vette észre, hogy a csákóján két lyuk is van.

— Teringettét! — mormolta magában, ha egy kicsit lejjebb jön a golyó, akkor én is a fübe haraptam volna.

A győzelmes honvédsereg aztán megindult Gödöllő felé s disz-felvonulást rendezett vezére, a hős Damjanich előtt.

Mikor Fekete százados nagy szürke lován eléje ért, a rettenthetet-len hős előtt levette csákóját s mennydörgő hangon kiáltotta:

— Éljen Damjanich apánk, a verhetetlen vezér!

Ezernyi honvédtorok harsogta utána az éljent.

Damjanich megindultan vette le sapkáját s így szólt vitéz kato-náihoz:

— Megérdemlitek, fiaim, hogy ma kalapot emeljek előttetek! Büszke vagyok rátok!

Pedig maga volt talán a legnagyobb hős.

A hősök-hőse folyton ott állt, kivont széles kardját villogtatva, ahol a legvéresebb volt a harc, s úgy röpködtek körülötte a bombák, a bömbölő ágyugolyók, mint mocsár felett a szunyogok.

Az egyik ágyugolyó éppen a lóva előtt csapott le s paripájának a szemébe vágta a földet.

A ló megtorpant, hirtelen fölugrott s Damjanichot a földhöz te-remtette.

A közelben állók rémülten futottak hozzá: azt hitték, hogy a gránát megölte.

Damjanich azonban tüstént talpra ugrott, kivette szájából füs-tölgő szivarját s mosolygva mondta:

— Hogy megtréfált az ebadta németje!

Farkas Emőd után.

Március 15-én

*Mi nekünk ez a nap? Ujesztendő napja,
A szabadság Istenének virágvasárnapja.
Husvét ünnepe is... sokszoros nagy ünnep,
Adjunk érte hálát a mi Istenünknek.*

*Mi nekünk ez a nap? Ujesztendő napja.
Uj időknek, uj egeknek jénylő virradatja.
Azelőtt a telkünk csak a multon gyúlt ki,
Egy jövőendő ezredéven innen indultunk ki!*

*Mi nekünk ez a nap? Virágvasárnapja,
Szabadságunk Istenének legszebb diadalma.
Csupa virágból van, csupa hosszannából,
Álmodozó honfiszivek szent imádságából!*

*Mi nekünk ez a nap? A föltámadásunk.
Alig volt a föld kerekén halottabb nép nálunk.
Már ki is faragták szépen a fejjánkat...
...S im egyszerre csoda történt: a halott föltámadt!*

*S amit akkor kezdtünk, az volt csak az élet!
Óh ragyogó nemzet-álmok, napfényes remények!
Nincs szebb a világon egy boldog nemzetnél,
Milliókat egygyétevé hazaszeretetnél!*

*Szüksége is lett rá hamar a hazának:
A magyar ég boltozatján ezer felleg támadt.
Irigység, gonoszság törtek életünkre...
Most vagy soha — válik el, hogy magyarok leszünk-e?*

*S fegyvertelen kézzel, pörén, készületlen,
Fölvettük a szent háborút hét ellenség ellen.
A csodák kora ez!... Soha sugár ennyi!
...Ide jár vissza a lelkünk erőt meríteni.*

*A csodák kora ez! A magyar pusztákon:
Fűszál helyett szurony termett két akkori nyáron.
Kész hősök keltek ki a föld göröngyéből,
Dicsőséget hagyni ránk fényes örökségül!*

*...És te ragyogó nap, sokszoros szent ünnep:
A hazánkért élni, tenni Te taníts bennünket!
S érte büszkén menni száz halállal szembe:
Ha valaha zendülne még újra: »azt üzentel!...«*

Szabolcska Mihály.

Nagy-Sallónál

Vácnál megütköztek Damjanich fiai Götz osztrák hadosztályával. Az eső szakadt s a honvédek bőrig ázva fejlődtek csatavonalba. Nagy köd volt, úgy, hogy Damjanich egyik dandára eltévedt s csak a csata befejeztével érkezett meg.

Damjanich nem sokat teketóriázott, hanem nagy lován a két legvitézebb zászlóalja elé nyargalt s tréfásan ezt mondta:

— Na fiuk, hát bemegyünk-e Vácre?

— Be bizony, tábornok ur, mert kinn nagyon esik.

— Igen, fiaim, de Vácon német van!

— Hát kiverjük onnan! — felelték a hősök.

— Ki bizony — mondta Damjanich s azzal rohamra fuvatott.

Az ellenség rakétazáport zudított rájuk, de szerencséire kettő kivételével valamennyi a Dunába hullott és pokoli sistergés után elaludt.

A Hét-kápolna mellett és a Gombás-patak köhidja mögött fészkeltek be magukat az osztrák vadászok s kopogott a sok német golyóbis, mint a jégeső.

Az első rohamoszlopban haladó lengyel légióból a pattogó golyózár sok embert kidöntött, mire a légió megállt s megállt.

A Ferdinánd-huszárok zenekara egy dombon állva, épp most zendített rá a Rákóczi-indulóra.

A fehér kakastollasok, meg a vörössipkások, akik a hősiességben folyton vetélkedtek egymással, a lelkesítő induló hangjaira egymásután indultak rohamra.

Földváry Károly, a rettenthetetlen hős, ki lóhátról vezette a 3-ik zászlóaljat, odaugratott a félrevonuló lengyel légíóhoz, a zászlótartó kezéből kikapta a zászlót s felnyargalt vele a hídra.

— Utánam, fiuk! — harsogta a kis tömzsi hős, — hiszen mienk ez a haza!

A fehér kakastollasok mentek is utána, mint a száguldó villámok.

Az osztrák vadászok sortüze sokat kivágott közülök.

Földváry is lebukott, mert lovát kilőtték alóla.

A sárba zuhant s a zászlót is kiejtette kezéből. Egy lengyel légíó-beli tiszt rohant oda s kapta fel a zászlót.

Földváry fölugrott s maga előtt látva a fehér kakastollasok zászlóját, gyorsan azt kapta kezébe s bátran vitte előre az iszonyu golyó-záporba.

Közben felpattant segédtszjtje lovára s úgy vezette a rohamot. Az osztrák vadászokat néhány perc alatt bekergették a városba.

A fehér kakastollasok után rohantak a vörössipkások, elől Fekete Béla a maga századával. Földváry alól megint kilőtték a lovat, de a házakból puskázó osztrákok is futni kezdtek már.

Ekkor nyargalt elő Götz tábornok vezérkarával s végső ellenállásra buzdította a hátráló németeket.

Fekete Béla, akinek százada megint csak szuronnal és puskatussal verte a németet, észrevette az öreg tábornokot. Egyik szakaszának tüzet vezényelt.

A vörössipkások tudták, hova löjenek s a kilobbant sortüz a tábornokkal együtt a vezérkar legnagyobb részét lesodorta a lóról.

Akiket nem talált a golyó, azok eszeveszetten vágattak ki a városból.

Az öreg vezénylő tábornok eleste véget vetett a rövid, de véres csatának. Götz tábornokot néhány nap múlva nagy pompával temették el a győztes honvédek.

A váci véres csata már csak egyszerű esetepaténak tetszett Damjanich vitéz hadtestének, pedig a hidon keresztül hetvenhárom lyukat kapott a fehér kakastollasok zászlója, amelyet olyan legendás elszántsággal lobogtatott előttük Földváry őrnagy.

A honvédsereg Vácról a Garam mentén vonult fel Ó-Barsra, ahol Damjanich egy szalmafedelű viskóban szállott meg éjtszakára. Harmadnap, április 19-én puskaropogás hallatszott Nagy-Salló felől s futárok érkeztek Damjanich-hoz, jelentve, hogy az osztrákok kiszorították a városból Klapka csapatait.

Damjanich riadót fuvatott, hadtestét csatarendbe állította. Középen a fehér kakastollasok, jobb szélén a vörössipkások álltak. Így nyomult be a hadtest a városba, ahol az osztrákok megszorulva, a

hadjárat alatt most először, kényszerűségből elfogadták a szuronycsatát.

No hiszen, meg is adták az árát. Balsorsuk éppen a vörössipkásokkal hozta őket össze, akik úgy forgatták a szuronyt, mint a bűvészek a kést. Az utcán bokáig éri a vér s a honvéd oroszlánok elől csakhamar úgy futott a német, hogy a lába is alig érte a földet.

Fekete százados hóna alá szoritva puskáját, óriási szökésekkel rohant a futók után, s akiket villogó szuronyuk hegyével elértek, annakt ütött utolsó órája.

Nem törődtek a középük csapodó ágyugolyóval, az oldalról jövő puskatűzzel, hanem tovább üldözték a futókat.

Egyszer aztán azt vették észre, hogy nagyon messzire kerültek a zászlóaljuktól, s bekerítették őket.

Századosuk azonnal belátta, hogy az egész század fogságba kerülhet, ha gyors elhatározással nem segít a bajon. Elöl-hátul osztrákok, így hát két tűz közé jutottak. A fiuk ugyan az utolsó csepp vérig fognak küzdeni, de miért áldozza fel a csataoroszlánokat?

Körülpillantott s észrevett oldalt egy elhagyott temetőt. A honvédek erre a temető mély árkat átugrálva, bevették magukat a temetőbe, hanem az osztrák csapatok észrevették őket s egész zászlóalj nyomult ellenük.

Az osztrákok azonban nem mertek egyenlőre bemenni a temetőbe, mert csejtől tartottak, megelégedtek tehát a puskatüzeléssel.

A százados erre két honvédet küldött a temető kikémlelésére, mivel ő is a bekerítéstől tartott.

A két honvéd csakhamar futva tért vissza s jelentette, hogy a tulsó oldalon sok német nyomul a temetőbe.

— Jól láttátok őket? — kérdezte Fekete százados.

— Tisztán nem láhattuk őket, mert nagy füst van, de megismertük őket a fehér szíjjukról, még a fekete-sárga csákójukról.

— Na fiuk — szólt a százados —, akkor álljatok háttal egymásnak és harcoljatok, mint az oroszlánok, különben egy szálig elveszünk!

— Ne féltsen minket százados ur — mormogta vén tizedese, — úgy fogunk mi harcolni, mint az ördögök.

A százados most kikémlelt egy széles márványoszlop mögül s hosszú csatárláncot vett észre, amely óvatosan közeledett feléjük.

Hirtelen visszakapta fejét, mert egy csomó puskacsövet emeltek reá s ropogva omolt a sok golyó a márványba.

— No, most már mi jövünk! — kiáltotta a százados s kiugorva a sírkő mellől, harsogva vezényelt:

— Előre, fiuk!

Nosza, támadt is olyan szuronyviadal, hogy még a holtak is feléreztek rá bizonyosan. Az a maroknyi hős két század ellen vette föl a harcot. Mindegyikre tízannyi ellenfél esett.

A százados az osztrákok őrnagyát szemelte ki, egy pókhasu, ketős tokáju, erősen szuszogó csehet, akit aztán oly keményen megtáncoltatott a kardjával, hogy kövér cseppekben szakadt a veríték az őrnagy arcáról.

Közben újabb trombitaharsogás verte föl a temető csendjét és bösz »hurrá!« kiáltással egész tömeg osztrák katona ugrott az őrnagy segítségére.

— De már csak előbb levágom ezt a németet — gondolta fogát csikorgatva Fekete százados s egy tigrisszökéssel hóna alá siklott a kövér csoszogónak s a következő pillanatban úgy vágta ketté a fejét, hogy menten hasra feküdt.

Az osztrákok erre körülfogták a maroknyi honvédet.

— Adjátok meg magatokat! — szólitotta fel őket egy ölmagas tiszti.

— Soha! — kiáltották vissza a vörössipkások.

Az osztrákok sortüzet adtak reájuk, de ezek hirtelen leguggoltak, majd felugrottak s puskatussal kezdték aprítani a németet.

De ezek csak nem akartak ritkulni, mivel az elesettek helyébe kétannyi lépett. A honvédek iszonyu dühvel kaszabolták őket s a százados kardja is úgy táncolt a koponyákon, mint jégeső a ház tetején.

Hanem a folytonos harcban kimerültek a honvédek. Karjuk elállt, mind többen sebesültek meg s egy szuronydöfés a százados is megsebesítette. Ekkor megbotlott és elesett. Az osztrákok tizen is föl-emelték szuronyukat, hogy beledöfjék.

Ámde a vén káplár, ez az éles szemű vén sas, olyan vitézül hadonászott felette puskája agyával, hogy a cserepárok szuronyai nem érhettek hozzá.

— Jobb is lesz, ha elfogjuk — gondolták a németek s a százados, aki átdöfött lábával is gyorsan felugrott, többen megragadták s közrefogva a temető széle felé hurcolták.

— Fiuk, ne hagyjuk századosunkat — dörögte az öreg káplár, aki maga is meg volt sebesülve s kiáltására néhányan feleszmélve halálös bágyadságukból, utánuk futottak s újból szuronyra keltek a németekkel.

Kettőt nyomban levágtak, a többiek megzavarodtak egy pillanatra, de újra mások futottak segítségükre.

A századosnál nem volt kard, amikor lebukott, az is kiesett kezéből.

— Meneküljete! — kiáltott hü vitézeire.

E pillanatban mennydörgő »éljen a haza!« kiáltást hozott feléjük a szél. Hátuk mögött feltűntek a vörössipkás zászlóalj többi százada s úgy villámlott a szemük, oly félelmetesen csörgött a puskavégen szuronyuk, hogy az osztrákoknak rögtön inukba szállt a bátorságuk s megfutottak.

A százados halálsápadt volt, de a szeme ragyogott a boldogságtól.

Ott állt előtte Földváry s a lábát nézegette, amelyből vastag vérsugár bugyogott.

— Megsebesültél, öcsém, — mondta részvétellel — mialatt a vörössipkások hősieken üzték, kaszabolták a futó németet.

— Sebj! — felelte a százados — nem is érzem, hogy fáj.

— De csak vigyétek hátra, mert itt még kemény tusánk lesz.

— Maradok, őrnagy ur, mert nem vagyok harcképtelen — válaszolt a sebesült.

A századost egy sirra ültették, de újra nagy veszedelembe kerültek. Az osztrákok néhány ágyut szegeztek a temetőnek s abból karátsókka! árasztották el a holtak országát.

Pár perc múlva azonban megérkeztek a honvéd-ágyuk is. Erre ismét megindult a roham. De ezt már nem várta meg a német. Tudta, hogy a honvédek szuronyrohamának egy percig sem állhat ellent, s hanyat-homlok futásnak eredt.

A százados felkőnyökölt a keresztre s — Győztünk! — kiáltott fel örömeben, aztán leborult a sirra s elvesztette eszméletét.

Az öreg káplár kapta vállára néhányadmagával s egy sebesült-vívó szekérre tették.

Az orvos nemsokára kimosta sebeit és bekötözte. Damjanich megkérdezte a doktort, hogy súlyos e legkedvesebb századosának sebe.

— Nem súlyos, tábornok ur — felelt az orvos.

— Akkor legalább újra visszajöhettek a vörössipkások közé... — mondta boldogan a hős százados.

A régi zászló

El ne hagyd a régi zászlót

Hazám ifjúsága!

Márciusnak szent tüzével

Álljatok alája!

Örökségül hagyták reánk

A szabadsághősök...

Azt a régi magyar zászlót

Vegyétek át tőlük!

Megtépdeste ezer vihar,

Kard és golyó járta;

Tépetten is fenn lobogott,

Égre lengett szárnya!

Dicsugárban ragyogtatta

Őseinknek képét,

Lánglővelve úgy vezette

A szabadság népét!

Tudjátok-e, mért oly piros?

Sok vér hullott rája!

Tudjátok-e, mért oly fehér?

Erkölc a varázsa!

Tudjátok-e, mért olyan zöld,

Örökzöld a színe?

Mert az örök szabadságért

Ver a magyar szíve!

El ne hagyd a régi zászlót

Hazám ifjúsága!

Föl ne cseréld idegennel,

Nemzetem virága!

E megtépett lobogóval

Élsz uj ezer évet!

Ez a zászló a szabadság!

Ez az örök élet!

Pósa Lajos.

A szökevények

Alkalmi gyermekszínjáték március tizenötödikére három felvonásban.

Írta: Várdótfalvi SALAMON LASZLÓ tanító.

Személyek:

Tanító.

Bíró.

Szilvási gazda.

Janesi, V. osztályos

Misi, IV. osztályos

Pista, V. osztályos

Gyurka, III. osztályos

Gábor, III. osztályos

Géza, II. osztályos

Károly

Jóska

Laci

I. Vámőr.

II. Vámőr.

osztatlan falusi iskola tanulói.

megszállott területen lakó fiucskák.

Történik egy faluban a trianoni határ mentén március 15-én.

Szin: Faluvégi gyümölcsöskertek a határ mentén. Háttérre festve jobbról egy magasabb kőoszlop, rajta: »M« és »R« betűk. Balról kisebb háromszínűre festett határjelző oszlop, ráírva: trianoni határ. Jobbról és balról háttérre festett gyümölcsfák. Kijárat kétoldalt.

ELSŐ FELVONÁS.

Első jelenet.

I. Vámőr. II. Vámőr: (A szin közepén állva beszélgetnek.)

I. Vámőr: Vett-e észre valami különösebbet, bajtárs?

II. Vámőr: A mi oldalunkon csendes, kihalt a határ...

I. Vámőr: Március tizenötödike van. Nemzeti ünnep. A nép otthon ünnepel. Hát a tulsó oldalon dolgoznak-e a szőlőkben, vagy a földeken?

II. Vámőr: A hodály környékén kapálnak...

I. Vámőr: Az oláhok... Ott vannak a földjeik, meg a tótoké is. De emitt a Szilvásokban?

II. Vámőr: Egy teremtetett lelket se láttam...

I. Vámőr: Nem is fog látni bajtárs.

II. Vámőr: Odaát nincs ünnep!

I. Vámőr: De van! Csakhogy nem kívül, hanem belül, lélekben ünnepelnek elszakított testvéreink. (Megütődve néz jobbra.) Nézd csak, nézd! Mégis akadtak hát magyarok odaátról, akik dolgozni jöttek?

II. Vámőr: (Vizsgálódik jobbra.) De... ezek még gyerekek...

I. Vámőr: Annál rosszabb. Ugy látszik, ezeknek a szívéből az

oláh iskolában kiölték már a hazaszeretetet és a magyar nemzeti érzést...

II. Vámör: (Jobbra nézeget.) Három fiu. Kapa van a vállukon. Mit akarnak ezek itt a gyümölcsfák között kapálni? Itt nincsenek korai krumplicöldek s a szőlők messzebb vannak. Nem különös ez magának, bajtárs?

I. Vámör: Ez valóban különös, mondhatnám gyanus... Várjunk csak... Nézzük meg közelebből az ábrázatukat...

Második jelenet.

Voltak. Károly. Jóska. Laci. (Vállukon kapával jönnek. Tisztes-ségtudóan kalapot emelnek.)

Károly: Adjon Isten jónapot!

I. Vámör: (Mérgesen.) Fogd be a szájadat! A határon nem szabad átbeszélni. Nem tudjátok ti ezt? Ne ácsorogjatok itt, hanem kotródjatok a dolgatokra.

Károly: (Körülnézve.) Katona bácsi! Ne haragudjon ránk. Mi nem akarunk rosszat. Magyar fiuk vagyunk.

I. Vámör: Magyar fiuk vagytok? Tudjátok-e, hogy micsoda nap van ma?

Laci: Március tizenötödike.

I. Vámör: Mi ideát ünneplünk és ti odaát kapálni indultok? És még azt meritek mondani, hogy magyar fiuk vagytok? Tolvaj olájok vagytok ti már... Takarodjatok innen!

Károly: (Büszkén.) Mi nem vagyunk oláhok.

II. Vámör: Még feleselni merészelsz? Tisztuljatok innen azonnal... máskülönben baj lesz...

Jóska: Menjünk be a szőlőbe fiuk!

Károly: Jól van! Menjünk! (Mindhárman elmennek jobbra.)

I. Vámör: Nagy a gyanum, hogy ezek a legénykéek nem tiszta dologban mászkálnak itt...

II. Vámör: Mire gondol bajtárs?

I. Vámör: Számításba jöhet a csempészéssel kapcsolatos átszökés...

II. Vámör: Ilyen gyerekek csak nem?

I. Vámör: (Legyint a kezével.) Bajánál is volt ilyen esetem. Ezeknél kisebb rác kölykök hordták át a szerb dohányt... Jó lesz ezekre is rávigyázni... Én megyek Tárnok felé, maga meg bajtárs! menjen a szilvasók alatt az őrbódéhoz és pár óra hosszáig tartsa szemmel ezt a három fiut. Ha átszökési szándékuk lenne, rögtön sipoljon... Meg fogom hallani, mert nem megyek messze! Viszontlátásra! (*I. Vámör el balra, II. Vámör el utána színén balra, de egyik előttér, másik háttér felé.*)

Harmadik jelenet.

Károly. Jóska. Laci. (Jobbról elősettenkednek.)

Károly: Ugy nézem, elmentek. (Eldobja a kapáját.)

Jóska: Még ne! Várjunk! Hátha leskelődnek...

Laci: Ugyan már, ezek nem granicsárok, hanem magyar katonák... Ezek nem leskelődnek...

Károly: De hiszen... ezek is elfogják a határátlépőket. Parancsuk van rá! Egyet azonban nem értek.

Jóska: Mit?

Károly: Látszott rajtuk, hogy valamiért haragszanak reánk... A multkor olyan szíves szóval beszéltek hozzánk, most meg még olájnak is elneveztek bennünket.

Laci: Valaki felbosszanthatta őket...

Jóska: Vagy nem kaptak reggelit, vagy pedig keveset kaptak... A granicsárok is akkor a legmérgeesebbek, ha a reggeli puliszka penészes... Bizonyosan ezeknek is penészes volt a puliszkájuk.

Laci: Szamár vagy Jóska!

Jóska: (Sértődötten.) Már aztán miért volnék én szamár?

Laci: Azt hiszed, hogy a magyar katonák is pulickát, meg vereshagymát reggeliznek?

Jóska: Hát mit? Kávét?

Laci: A dehogy is! Paprikás szalómát, meg füstölt kolbászt! Az való a magyar katonának.

Jóska: De szeretnék magyar katona lenni!

Károly: Fiuk! Elég a lotyogásból! Nem ezért jöttünk ki!

(Távolról jobbról harangszó hallszik.)

Laci: Halljátok? Harangoznak Magyarországon!

Károly: Hogy mondtad? Magyarországon! Hát ez a föld, ahol most állunk, micsoda? Ez talán Oláhország? (Mutat.) Azért, mert ezeket a gyászhatárfákat ide állították? Ez a föld magyar, mint ahogy mi is magyarok vagyunk, pedig oláh iskolába járunk. Halljátok a harangszót? A tárnoki templom harangja ünnepi misére hívja a falu népet. Ma odaát gyönyörű ünnepély lesz a községháza előtt, éppen úgy, mint tavaly volt. Emlékeztek fiuk? Átszöktünk. Senki nem kérdezte kik vagyunk, honnan jöttünk?

Laci: Milyen jól esett nézni azt a sok piros, fehér, zöld színű zászlót...

Jóska: ...és milyen szépeket mondott a pap bácsi a templomban, meg azok az urak a községháza előtt...

Károly: Azt mondták: lesz még magyar feltámadás...

Jóska: Elkergetik Bukarestig az olájt!

Laci: Meg hogy nemsokára felszabadítják a rabságban synlödő testvéreket. Azok a rabságban synlödők mi vagyunk.

Károly: Fiuk! A vámörök elmentek. Tavaly is átmentünk és nem vették észre... Este szépen visszaszöktünk. Átmenjünk-e?

Károly: Szerintem ezzel semmi gonoszat nem teszünk, de mi is akarunk ünnepelni március tizenötödikén. (Komolyan.) Barátaim! Térdeljünk le! (Leveszik kalapjukat és letérdelnek.) Tavaly is mielőtt átléptük volna a határt, Isten segítségét kértük és Ő megvédett bennünket... Kérjük most is. (Áhitattal.) Jó Isten! aki a Mennyben vagy! Hallgasd meg kérésünket! Mi magyar fiuk, oláh rabságban synlödünk, kérünk Téged, segíts még minket e mai napon! Nem akarunk semmi

rosszat tenni, csak egy kicsit magyarul ünnepelni, magyarul énekelni, imádkozni. Egy napra kiszökni a rabságból és a magyar szabadság nemzeti ünnepén, március tizenötödikén egy pár órára szabadok lenni. Segíts meg bennünket Istenünk! (Felkelnek.) Most pedig... gyerünk fiúk! (Mutatva.) Látjátok ott a templom tornyán a magyar zászlót? Lobogtatja március tizenötödike szellője... a szabadságot lehelő magyar szellő! Gyerünk! Az a zászló hívogat bennünket!

Laci: Előre, Isten nevében! (Átszaladnak a színen és balra el-sietnek.)

Negyedik jelenet.

(Pár pillanatig üres a színpad.)

II. Vámör: (Jobbról besiet és vizsgálódva néz szét.) Jól sejtettük! Ezek átszöktek a határon. (Sipol és tovább vizsgálódik.)

I. Vámör: (Beszalad jobbról.) Ugy-e megmondtam, hogy csempészek... Régen történhetett?

II. Vámör: Alig pár perce...

I. Vámör: Én rohanok az örbódéhoz és betelefonálok a lakatnyára. Maga bajtárs azonnal induljon üldözésükre! Azonban... gyermekekkel lévén dolgunk, fegyvert nem szabad használni!

(Függöny legördül.)

MÁSODIK FELVONÁS.

Szin: Falusi utca. Háttér:: alacsony házak, távolról templomtorny látszik, ablakában nemzeti színű zászlóval. Jobbról egy nagyobb házfal részlete. Bejárat jobbról és balról fák között.

Első jelenet.

Miska. Pista. Géza. (Jobboldali falrészénél gomboznak.)

Miska: (Csapja a gombot.) Na! Ez már az enyém!

Pista: Az se igaz ám! (Nézik a földön a gombokat.)

Miska: (Arasszal mér.) Látod! Eléri!

Pista: Kifujom! (Lehasal. Fújja a gombot, a gomb kiugrik Miska kisujja alól.)

Miska: (Mérgesen ugrik fel.) Ez nem igazság! A nyelvvelled toltad ki!

Pista: Ki sem nyujtottam a nyelvemet. Nem igaz Géza?

Miska: Ide azt a gombot! Elnyertem!

Pista: Jó is volna! Hogyan?

Miska: Na legyen ez egyszer... de ezentul Géza fújja ki!

Géza: (Busan.) Én nem fujom!

Miska: Miért nem?

Géza: (Láthatólag fogja a nadrágját.) Nincs már gomb a nadrágomon. Az utolsót is levágtam és ti elnyertétek... Ha lehajolok, le-
esik a nadrágom...

Miska: Az már a te bajod! Játsszunk tovább, Pista! (Gomboznak.)

Második jelenet.

Károly. Jóska. Laci. (Jobbról besietnek.)

(Miska és társai némán gomboznak.)

Károly: Hála Istennek, eddig sikerült...

Laci: Most hova?

Jóska: Menjünk a templomba!

Károly: (Megütközéssel nézi a gombozó társaságot.) Nézzétek csak! Na de ilyet! Ezek a fiuk március tizenötödikén gomboznak, ahelyett, hogy a templomba és az ünnepélyre sietnének!

Laci: Ez valóban furcsa. Kezdek kételkedni... Te Karcsi! Bizonyos az, hogy ma március tizenötödike van?

Karcsi: Miért kérde?

Laci: Mert ha az volna, ezek nem gomboznának itt...

Jóska: (Mutat.) Ott a zászló a tornyon!

(Harangszó hallatszik.)

Károly: (A gombozókhöz.) Mondjátok barátaim, miért nem mentek templomba?

Miska: (Kötekedve.) Hát ti miért nem mentek?

Károly: Oda igyeekszünk! Látom, nektek fontosabb dolog ennél a gombozás.

Miska: Kinek mi gondja van rá?

Károly: Tudjátok milyen szép nap van ma?

Miska: Hát persze...

Károly: És ti mégse mentek a templomba, vagy az ünnepélyre? Magyar gyermekek vagytok?

Miska: (Mérgesen.) Magyarok bizony!

Jóska: Nem vagytok azok! A magyarok most a templomba mennek és ott imádkoznak Magyarország feltámadásáért. Akik ma gomboznak, azok nem méltók arra, hogy a magyar nevet viseljék!

Miska: Hé! Hé! Lassabban! Hogy mersz te nekünk ilyeneket mondani? És kik vagytok ti? Olyan ismeretlen a fizimiskátok... Ügyeljétek mert megnadrágolunk benneteket!

Jóska: Ember is kellene ahhoz, kisöcsém!

Károly: Józsi! Ne kötekedj velük! Ezek valami haszontalan iskolakerülő gyermekek lehetnek. Menjünk a templomba!

Miska: (Dühbegurul.) Haszontalan vagy te! Iskolakerülő vagy te! (Károlynak ugrik és ütlegetni akarja, de Károly lefogja.) Eressz, eressz mert kikaparom a szemedet! Pista! Géza! Segítsetek!

(Rövid dulakodás, melyet nagy kiabálás kísér.)

Géza: (Num dulakodik. A fal mellett busan áll, fogja a nadrágját és kiabál.)

Harmadik jelenet.

Miska: (Károlyra mutatva.) Jancsi! Ez a fiu kiesufolt! Azt mondta, hogy haszontalan, iskolakerülők vagyunk.

Voltak. Jancsi. Gyurka. Gábor. (Jobbról jönnek. Meglátva a jelenetet, megdöbbenve sietnek a dulakodókhoz és szétrángatják őket.)

Jancsi: Szét csak szaporán! Nézze meg az ember!

Jancsi: Nem is mondott valami nagy sértést rád nézve...

Pista: Meg még azt mondotta, hogy nem vagyunk magyarok...

Géza: Igen, igen...

Jancsi: (Károlyhoz, komoly hangon.) Miért mondtad ezt nekik?

Károly: A jó magyar fiuk március tizenötödikén a templomba, az ünnepélyre sietnek és nem töltik gombozással az idejüket.

Jancsi: Hm! Hát barátom, ebben neked adok igazat!

Gyurka: (Miskához.) Szégyelhetnétek magatokat! És még nektek áll feljebb?

Miska: (Hebegve.) Hát... hát... megmondom az igazat... el is felejtettem, hogy március tizenötödike van.

Gábor: Persze... aki többet jár az iskola mellé, mint belé, az az ilyesmit könnyen elfelejti...

Jancsi: (Szigoruan.) Miska! Azonnal induljatok az iskolába! Onnan együtt megyünk a templomba!

Jóska: De be ne mondjatok a tanító urnak!

Jancsi: Nem szokásunk az árulkodás...

Miska: (Károlyhoz.) Te fiu! Én nem haragszom rád! Neked volt igazad.

Károly: Jól van barátom... én sem haragszom.

Miska: (Pistához és Gézához.) Menjünk az iskolához!

Géza: Én nem mehetek! Leesik a nadrágom!

Pista: Van nálam sárkánypárga, majd felkötjük vele... (Mindhárman elmennek balra.)

Jancsi: (Károlyékhoz.) Kik vagytok ti, fiuk? Ti nem a mi iskolánkba jártok?

Károly: (Mosolyogva.) Nem emlékszel reánk? Az elmúlt évben március tizenötödikén találkoztunk...

Jancsi: (Kutatva nézi őket.) Hohó! Kezdek emlékezni! Nem ott künn a szilvásoknál?

Károly: (Bólogatva.) De igen!

Jancsi: (Nagy örömmel.) Szervusztok fiuk! (Megöleli Károlyt és társait.) Gábor, Gyuri! Öleljétek meg őket! Megérdemlik!

Gábor: De mégis... kicsodák?

Jancsi: Hogy kik? Odaátról való magyar testvérek, akik — mint tavaly — úgy az idén is átszöttek a határon.

Gyurka: Átszöttek a határon? De miért?

Laci: Azért, hogy mi is ünnepeljük március tizenötödikét! Hogy mi is kérjük veletek egyútt a jó Istent a nemzeti ünnepen, hogy adja vissza a régi határokat!

Károly: ...és üzze el az elnyomókat!

Jancsi: Igen... ezt mondtátok nekem egy évvel ezelőtt is, mikor estefelé a szőlőnkben találkoztam veletek.

Gábor, Gyuri: (Örömmel, kiabálva ölelgetik Károlyt és társait.)

Gábor: Éljen! Éljen!

Gyuri: Ez aztán a merészség! Meglátszik, hogy magyarok vagytok! Ma az én vendégeim lesztek! Meghivlak benneteket ebédre!

Jancsi: Fiuk! Legyünk óvatosak! Barátaink nem mutathatják magukat házaknál! Az ünnepély után kimegyünk a tanyánkra! Arra, nem jár senki! Viszünk ki elemőzsiát. Jól tartjuk vendégeinket és este felé a szőlőkben átsegítjük őket a határon. Legalább egész délelőtt elbeszélgetünk odaát raboskodó testvéreink sorsáról.

Gábor: Jó lesz így?

Károly: Köszönöm testvér a jóságtokat! Nagyon jó lesz!

Jóska: (Balra vizsgálódva.) Hopp! (Ijedten.) Baj, van fiuk! Nézzetek csak! (Balra néznek.)

Károly: (Megrettenve.) Tyű! a vámőrök!

Laci: (Magyarázólag Jancsihoz.) Láttak bennünket a határon túl és ha felismernek, akkor bajba kerülhetünk...

Jancsi: (Feltalálva magát.) Álljunk gyorsan sorba és siessünk az iskolához!

(Gyorsan párokat alakítanak és jobbra elsietnek.)

Negyedik jelenet.

I. Vámőr. II. Vámőr: (Kényelmes léptekkel jönnek balról.)

II. Vámőr: (Jobbra mutat.) Nem azok ott?

I. Vámőr: (Vizsgálódik.) Nem! Azok idevaló iskolásgyermekek. Szép sorban mennek a templomba.

II. Vámőr: Reájuk akadunk-e?

I. Vámőr: A falut el nem hagyhatták, mert az országutakat figyeli az őrség. A föld el nem nyelhetette őket, tehát reájuk kell akadnunk.

(Függöny.)

HARMADIK FELVONÁS.

Szin: Falusi iskola tanterme. Egy-két pad (ahogy a szinpad magengedi), asztal és vele együtt szék a tanítónak, fal mellett még két szék az esetleges vendégeknek. A falon feszület és néhány történelmi szemléltető kép. Jobbról és balról kijárat.

Első jelenet.

Jancsi. Gábor. Gyuri. Károly. Jóska. Laci. Miska. Pista: (A padok előtt állva beszélgetnek.) *Géza.* (Az ajtónál áll és kukucskál kifelé.)

Jancsi: Mondd tovább Karcsi, ez roppant érdekes!

Károly: A dászkál azt tanítja, hogy a magyarok 1848-ban azért követeltek maguknak nagyobb szabadságot, hogy őket jobban elnyomhassák, rabságban tarthassák...

Jancsi: És ezt ti elhiszitek?

Károly: A dehogy! Titokban mi is olvasunk ám magyar könyveket. Le merem fogadni, hogy Laci — aki a legkisebb közöttünk — tudja úgy a magyar nemzet történetét, mint hozzája hasonló idevaló fiu.

Jancsi: Na ezt megpróbáljuk... Miska! Mondd csak, mi történt 1848 március tizenötödikén?

Miska: (Szurkolva.) 1848 március tizenötödikén? Azt kérdeled? Hát... izé...

Jancsi: Na?

Miska: (Hirtelen kivágja.) Akkor történt a... honfoglalás...

(Nagy kacagás.)

Jancsi: (Szemrehányóan Miskához.) No, szépen nézünk ki! Halljuk hát Lacit!

Laci: 1848 március tizenötödikén a pesti nép és az ifjuság, élükön Petőfi Sándorral, Jókai-val, Vasvári-val, Irinyi-vel a Landerer nyomdában kinyomatta a »Talpra magyar!«-t és a »Mit kíván a magyar nemzet?« tizenkét pontját. Nagy népgyűlést tartottak a Nemzeti Múzeum előtt. Kiszabadították börtönéből a rab Táncsics Mihályt, akinek szabadságeszméért ült börtönben. A szabadság jelszavával megindították a magyar nemzet szabadságmozgalmát. Ez történt 1848 március tizenötödikén...

Jancsi: Valamit kifelejtettél!

Laci: Tudom! Kifelejtettem azt, hogy a március tizenötödikei forradalom vérmérséküli nemes megmozdulása volt a magyar nemzetnek...

Jancsi: Hát Miska... Bujj el!

Miska: Na megálljatok! Azért is meg fogom tanulni! Majd mához egy évre kérdezzétek ezt tőlem...

Jancsi: Folytassuk Károly! Most te kérdezz tőlünk valamit?

Károly: Mondjátok meg, mi az a Trianon?

Miska: (Előugrik.) Ezt már tudom én is... Az, hogy üsd az olájt!

Károly: Ez már igaz! (Kezet nyújt Miskának.) Szerbusz! (Jancsihoz.) De azt mondjátok meg, hogy ez a szó: Trianon, mit jelent?

Jancsi: Valami palota Párizs mellett...

Károly: Már látom, hogy nem tudjátok. Ide figyeljete! Az oláh nyelv egy kicsit hasonlít a latinhoz. Olábul a három az „tri“, latinnul: »Tria«...

Gábor: Ahá! Pedzem már! Trianon szóban a »tria« hármat jelent...

Jancsi: De mi az a három betű: non?

Károly: Azt is megmondom. Olábul a nem úgy hangzik »nu«. Latinnul »non«, tehát...

Jancsi: Érdekes! Tria...non, az három »nem«-et jelent...

Gyuri: (Szinte ujjongva.) Megvan! Ez azt jelenti: Nem! Nem! Soha!

Mind: (Harsogva kiáltják.) Nem! Nem! Soha!

Géza: (Beszalad az ajtótól.) Fiuk! Helyre! Jönnök!

Károly: Hát velünk mi lesz?

Jancsi: (Jobbra mutat.) Itt van ez a kis szertár! Ide fogtok bujni! Az ajtót csak behajtuk. Mindent jól hallotok.

Laci: Jó lesz! Gyerünk!

Károly: Jóska. Laci: (Elsietnek jobbra.)

Jancsi: (Rendelkezve.) Mindenki helyre megy! Szépen ülni! (A fiuk megteszik.)

Második jelenet.

Voltak. Tanító. Bíró. Szilvási: (Jobbról jönnek.)

Mind: (Felállanak és köszönnék.) Dicsértessék a Jézus Krisztus!

Tanító: Mindörökké amen!

Jancsi: (Tanító elé lép és katonásan jelent.) Tanító ur! Tisztelettel jelentem, rendetlenség nem fordult elő! Mindenki jó volt!

Tanító: Örülök, mikor ilyet hallok! Szakács Miska is jó volt?

Jancsi: Igenis!

Tanító: Na ez, már szép dolog. (Bíróhoz.) Tessék helyet foglalni bíró ur! (Szilvásihoz.) Foglaljon helyet egyháztanács tag ur! Azonnal megkezdjük az ünnepélyt.

Bíró: Köszönjük alássan! (Leülnek.)

Tanító (A fiukhoz.) Álljatok fel!

Mind: (Egyszerre felállanak.)

Harmadik jelenet.

Voltak. I., II. Vámörök: (Besietnek balról.)

Tanító: (Megütödvé néz rájuk.)

I. Vámör: Jónapot! Bocsánat... de fontos dologban jöttünk...

Tanító: Jónapot! Valakit keresnek?

II. Vámör: Igen! Három csempészt!

I. Vámör: Szökevényeket.

Bíró: Itt az iskolában?

I. Vámör: Igen... Határozottan tudjuk, ahogy idejöttek. Mégpedig a templomból a gyermekek sorai között.

Tanító: De hát az lehetetlen... Csempészek a gyermekek sorai között?

I. Vámör: Igen... mert azok a csempészek maguk is gyermekek...

Tanító: (Csodálkozva.) Gyermekek? Hm? Kaszás János!

Jancsi: Tessék parancsolni tanító ur!

Tanító: Igaz az, amit a vámör urak mondanak?

Jancsi: Hazudni nem szoktam, megmondom: igaz!

Tanító: (Szigoruan.) Miért nem jelentetted ezt nekem?

Jancsi: (Zavarban van.) Hát tetszik tudni...

Tanító: Nos? Ötölsz-hatolsz? Beszélj őszintén és ne köntörfalazz!

I. Vámör: Hol vannak most a szökevények? Erre akarunk feleletet kapni!

Tanító: Halljuk! Tudjátok?

Jancsi: Igenis... de...

Tanító: (Bosszus csodálkozással.) De? Mit jelentsen ez, Kaszás János?

Negyedik jelenet.

Voltak. Károly. Jóska. Laci: (Balról bejönnek.)

Károly: Itt vagyunk!

I. Vámör: Ahá! Előjöttetek jómadarak? Azonnal idejönni! (II. Vámörhöz.) Motozza meg őket bajtárs!

II. Vámör: (Kutatja a három fiu zsebeit s a zsebekből spárta, zsebkések, ceruzavégek, lim-lomok kerülnek elő.)

I. Vámör: A neveiteket halljam!

Károly: Az én nevem: Csanádi Károly. (Mutat.) Öt Földházi Lászlónak, öt pedig Palotai Józsefnek hívják.

II. Vámör: (Méltatlankodva.) Nincs ezeknél semmi!

I. Vámör: Nincs? Akkor már bizonyosan leadták valahol a csempészett holmikat. (Szigoruan.) Feljeltek a kérdésemre! Miért léptétek át a határt és mit hoztatok át?

Károly: (Komoly, megilletődött hangon.) Hogy miért léptük át a határt? Megmondom... Azért, mert hallottuk március tizenötödike ünnepi harangszavát. Mert láttuk a tárnoki templom tornyából hívogatóan felénk integető magyar zászlót... Ezért jöttünk át. Azért, hogy mi is, mint a szabad magyar fiuk, magyarul imádkozhassunk és magyarul énekelhessünk legalább egyszer egy esztendőben. És hogy mit hoztunk át? Semmi mást, csak magyarul érző, magyarul dobogó szívünket!

I. Vámör: (Megdöbbenve.) Te? Te most hazudsz?

(A padban izgatottan figyelő gyermekek felugrálnak.)

Mind: (Kiabálva.) Nem hazudik! Igazat mondott! Igaza van!

Tanító: (Szigoruan.) Csend legyen!

Jancsi: Tessék megengedni, de mi tudjuk, hogy barátunk igazat mondott! Velünk voltak, velünk imádkoztak, velünk énekeltek a templomban Magyarország feltámadásáért és ide is azért jöttek, azért bujtattuk el őket a szertárba, hogy végig hallgathassák a mi ünnepélyünket. A múlt évben is átjöttek március tizenötödikén. Erre 'én,' Gyuri és Gábor vagyunk a tanuk. És tavaly is ünnepelni jöttek át!

Gábor, Gyuri: Ugy van! Igaz!

I. Vámör: (Károlyhoz.) Miért volt nálatok ma reggel kapa?

Károly: Azért katoná bácsi, hogy az oláhoknak fel ne tünjön a határra való kijövetelünk...

I. Vámör: (Megenyhülten.) Hm! Ez elfogadható magyarázat...

II. Vámör: Véleményem szerint az engedély nélküli határátlépés vétsége mégis fennforog! Le kell őket tartóztatni...

I. Vámör: Fennforog? Hm! Hát... hadd forogjon fenn! Hogy én letartóztassam ezt a három derék magyar fiut? Azt már nem bajtárs! Erre az esetre nincs szabályzat és paragrafus! Az ilyen esetben — most figyeljen jól! — ez az eljárás! (Megölelgeti Károlyt, Jóska-t és Lacit.) Éltessen az Isten benneteket, kedves magyar fiuk! Hát csak ünnepeljétek nyugodtan! S ha eljön az este, várni fogunk benneteket az örbódénál. Majd mi fogunk benneteket átsegíteni a határon, hogy hajatok szála sem görbülhet meg!

Károly: Köszönjük a jóságát katona bácsi!

I., II. Vámörök: (Tisztelegve tanítóhoz.) Bocsánat, hogy megzavartuk az ünneplét. Adjon Isten jobb napokat a magyarnak! (Ez I. Vámör mondja.)

II. Vámör: Gyerünk bajtárs! (Mindketten el.)

Tanító: (Károlyhoz és társaihoz.) Kedves fiaim! Trianonnak apró rab magyarjai, kiket áthozott, átvonzott a szabadságot lehelő március szellő a gyászhatárokon, szívem minden melegével üdvözöllek benneteket! Egy nagy-nagy üzenetet hoztatok ti át nekünk... egy biztató, némaságában is harsogó üzenetet. Azt, hogy taníthatják bár idegen nyelven, idegen szokásokra korbáccsal, erőszakkal Trianon rab magyar fiait... a magyar szív... a magyar lélek csak magyar marad! Örökre magyar marad! Megértettük ezt az üzenetet és mi válaszolunk rá! Fiuk! Mi a ti üzenetetek?

Jancsi: (Károlyhoz lép.) Ez a mi üzenetünk: majd ha mi megölnénk, lehullanak Trianon bilincsei! Akkor a Kárpátoktól az Adriáig mindenütt lengeni fognak a szabadság háromszíntű zászlói március tizenötödikén, mert mi soha nem nyugszunk bele Hazánk megcsontolásába! (Károly megöleli Jancsit.)

Mind: (Kiabálva.) Nem! Nem! Soha!

(Függöny.)

VEGE.

A j ö v ő v i r á g a i

Alkalmi játék 2 felvonásban március 15-ére.

Irta: Lévai Hábrik István.

S z e r e p l ő k :

Gizi		Sanyi	
Rózsi		Peti	
Jolán	iskoláslányok	Zoli	iskolásfiúk
Piros		Ali	
Terka		Dani	

Iskolásfiúk és leányok.

I. Felvonás.

Szin: Egy megszállott területi faluban erdőtisztás, háttérben egy falu képe.

Idő: március 14-én délután.

(Mikor a függöny felmegy, Gizi és Rózsi a szin közepén állanak.)

Gizi: Mi már rendben volnánk, csak ezeket a kis zászlókat kell megigazítani.

(Felmutat egy csomó kis papir nemzetiszínű zászlócskát.)

Rózsi: Éppen hogy elkészültünk! Holnap már 15-ike van!

Gizi (Kikiált a fák közé): Sanyi, vigyázol-e?

Sanyi: Csak jól nyisd ki a szemed! A mieinket ideengedheted, de ha más jön, füttents!

Sanyi: Bizd rám! Mint három sárgarigó. Csak iparkodjatok. (Visszahúzódik.)

Gizi: Akkor hát szaporán, munkához! (Leülnek és a kis zászlókat igazgatják a pálcikákra.)

Rózsi: Nagyon szépek lesznek ezek a kis zászlók, de hogyan is tudtad megszerezni a hozzávalót? Elégettek ezek az új urak mindent, ami csak egy kicsit is nemzetiszínű volt!

Gizi: Fityfiritty vagy! Persze, hogy nem úgy: kérek magyar zászlónak való selymet! Mindjárt is vittek volna Ploestibe, ahová szegény Janinkat is vitték tavaly előtt!

Rózsi: Bizony, szegényt még most sem engedték haza! Miért is vitték el ezek a bocskorosok?

Gizi: Miért? Hát tudod... (Megrebben, gyorsan összekapja a zászlókat.) Jaj, jönnek!

Peti, Zoli, Ali (Belépnek a fák közül): Velünk az Isten! (Jobb kezet a szívükre teszik.)

Gizi, Rózsi (Visszaköszönnek): Ó megsegít! (Jobb kezük két ujját feltartják.)

Gizi: De megijedtem! No, nem töletek! Annyira mégsem vagyok gyáva, hogy nálam nagyobb tapsifülesektől megijedjek!

Fiuk: (Egyszerre) Azám! Most bátor vagy! Bezzeg, csak ne mi jöttünk volna!

Gizi: Csak azért ijedtem meg, hogy idegenek kapnak rajta bennünket és akkor a holnapi ünnepünknek vége! Holnapután már nem bánom akár mi lesz is, csak még a holnapunk sikerüljön!

Peti: Segitünk mi is, jó? Jobban, gyorsabban megy a munka!

Ali: Ha tudtok használni, szívesen segítek én is!

Zoli: Én is itt vagyok! Dolgozom én is!

(A három fiu leül.)

Gizi: Nem bánom, itt van! Segítsetek ráerősíteni a kis zászlókat a pálcikákra!

Rózszi: De vigyázzatok, mert ez nem labdaverő bot!

Peti: Bizd csak ránk! Látom, hogy nem labdavergető, de nem is főzőkanál!

Ali: És nem is guzsalyzár!

Zoli: Ne csipkedjétek már egymást! Dolgozni!

Peti: Beszélgetés közben jobban megy a dolog! Gizike, miről beszélgettetek, amikor jöttünk?

Gizi: Szegény Jani bátyámat emlegettük. Mit csinálhat most a börtönben?

Ali: Bizony! A mi Nándorunk is odavan veie! Sir is odabaza szüntelenül édesanyám!

Gizi: Hát még minálunk milyen nagy a bánat! Miránk igazán ránk illik az az ének, amit lopva, titokban szoktunk énekelni: (Elkezdí az éneket) „Édesanyám ablakára rászállott a bánat... stb.)

Mind: (Először csak halkán, majd rendesen Gizivel együtt énekelnek.)

Rózszi (Ének után): Miért is hozta ránk az Isten ezt a nagy csapást?!

Zoli: Biztosan azért, hogy végre szeresse egymást a magyar!

Peti: Édesapám azt mondja, hogy volt már máskor is ilyen nehéz sora a magvarnak, de utána annál erősebb lett! Tüzből keményedik az acél is! A magyart is a szenvedések tüze égeti erőssé!

Ali: De azért nekünk, fiataloknak, talán csak nem kellene szenvednünk, azért, mert magyarok vagyunk?

Gizi: Miért félsz a szenvedéstől? Lássátok, én boldog vagyok, ha szenvedhetek a magvarságomért! Milyen büszke lehetek majd, ha az Isten megsegít bennünket, jobb napok jönnek ránk és én elmondhatom: szenvedtem én is a drága földért, a szebb jövőért, jogom van magyarnak lennem!

Ali: Az biztos, hogy jönni fog egy szebb jövő! Felvirrad még nekünk is, szabad lesz újra a magyar beszéd!

Rózszi: És az iskolában nem törik ki a nyelvünk, amíg elől nyelven el tudjuk mekegni a leckét...

Gizi: És nem kapunk ki, ha magyarul szólunk egymáshoz! Mert ez az új tanító ur csak mindig arra les, mikor verhet meg bennünket!

Peti: Aron bácsi azt mondja, hogy ez csak azóta tanító, amióta az olájok vannak itt, azelőtt biztosan kecskepásztor volt!

Gizi: Hát mekegni azt tud jól, az biztos!

Mind: (Nevetnek).

Ali: Én csak azon nevetek, hogy bármennyire is szid bennünket magyar kutyáknak, én befelé mindig azt dünnyögöm: megállj, bocskoros! Szétszakad még a bocskorod a nagy szaladásban, csak jöjjenek a mieink!

Gizi: Hát hiába is erőlködnek, nem tudják kivenni a szívet egyikünknek sem, mert az magyarul dobog! Olyan ez, mintha azt akarnák, hogy a Maros ne a Tiszába, hanem fel, a hegyekbe folyjon!

Zoli: Vagy, hogy az ő szőrös medvéjük mindennap borotválkozzék!

Mind (Nevetnek): Az már igaz!

Gizi: Vigyázz, te Zoli! Mérgedben el ne szakítsd azt a kis zászlót!

Peti: De ne ám! Kár minden kis foszlányáért!

Gizi: Nehezen ment ám a megszerzése! Mennyit kellett érte hazudozni!

Mind: Hazudozni?! Miért?

Gizi: Igen, hazudni, de biztosan megbocsátja ezt a hazugságot a mi Istenünk! Tudjátok, már hetek óta járom a boltokat itt is, a szomszéd falvakban is. Egyiknél piros, a másiknál zöld, a harmadiknál fehér selyempapírt kértem. Persze, mindenütt megkérdezték, mire kell és én persze, mindenütt kitaláltam egy szép mesét! Csak nem kötöm az orrukra a tervünket! Szomorú dolog, de nem tudja az ember, kiben bízhat meg! Elég fájt az, hogy litkolnunk kell a magyarságunkat!

Peti: Akárhogyan is van, ezt a napunkat, március tizenötödikét, ellopjuk tőlük, ez a miénk!

Rózszi: Jó, hogy ezt észbentartod. Gizike, nem feledkezel el róla!

Gizi: Nem lehet erről elfeledkezni! Odahaza anyukám nagyon észben tartja! Tudjátok, ez nekünk, nemcsak ünnepünk, hanem gyásznapiunk is!

Ali: Akárcsak nálunk! Akkor fogták el Nándorunkat Janitokkal együtt!

Gizi: Bizony, szomorú ez a nap nekünk! 1919-ben ezért kellett apukának elmenekülnie, meg is sebesült menekülés közben. — tavalgy meg Janinkat fogták el ezen a napon!

Zoli: Miért fogták el!

Gizi: Hát tudjátok, akkor Jani gimnazista volt és több társával együtt megakarták ünnepelni a magyar szabadság napját, de rajtavesztettek!

Mind: Hogyan? Miért?

Gizi: Sokan azt mondták, hogy nem tették okosan, amit tettek, sokan meg azt, hogy igazi bátorság kellett hozzá!

Mind: Hát mit tettek?

Gizi: Március 15-e előtti éjszaka felöltöztették az oláh király szobrát nemzetiszínű ruhába, piros-fehér-zöld zászlót nyomtak a kezébe és egy táblát akasztottak a királysobor nyakába. Azt írták rá: „Utállak benneteket oláhok, megyek Budapestre magyarnak, huzzátok a Rákóczi-indulót!” Reggel persze az egész város ezen nevetett, hogy az oláh király kivándorol!

Mind (Nevetnek): Hát ezen lehet is nevetni!

Gizi: Aztán akkor éjjel befestették a rendőrség, meg a polgármester kapuját nemzetiszínűre és minden sarokházra kiragasztották nagy papírokon a Talpra magyart. A sok oláh reggelre majd meghalt rémületében!

Rózsai: Hogy tudták meg, kik voltak ezek a bátor magyarok?

Gizi: Látjátok, ez a szomorú! Mindig kell akadni a magyarok között árulónak! Egyik pajtásuk elárulta Janit meg Nándort és ők, hogy mentsek a többi, magukra vállaltak mindent! Nem árulták el társaikat, akárhogy ütötték, verték őket a féltükben megvadult rendőrök és katonák! Aztán elvitték őket megláncolva, mint a gyilkosokat Ploestibe, a börtönbe. Éjjel vitték őket, mert félték a gyáva kutyák, hogy a magyarok felgyújtják az állomást és kiszabadítják Janiékat!

Zoli: Istenem! Miért nem lehattunk mi is ott! Ugy-e, Ali?

Gizi: Jobb ez így! Itthon is kell, hogy maradjanak magyar gyermekek, akik majd folytatják a munkát!

Ali: Igazad van! Legyen minden évben, mindig új, meg új magyar fiatalság, melytől reszkessenek ezek a gyáva idegenek!

Peti: Ne tudjanak aludni sem, ha arra gondolnak, mi lesz itt, ha mi felnövünk!

Rózsai: Hát téged, Gizike, nem félt édesanyád? Nem félt, hogy te is bajba kerülsz?

Gizi: Nem, Rózsikám, mert ugyis tudja, hogy nem tartatna vissza, csak kitörne belőlem is az apám vére! Meg aztán anyám székegy asszony! Tudja jól, hogy mindenkinek, kiből magyar vér folyik, mi a kötelessége! Meg azt is tudja, hogy én csak azt teszem, amit rám parancsoltak!

Mind: Kicsoda? Ki parancsoltak?

Gizi: Hát nem emlékeztetek rá? Mikor a drága jó tanító-kisasszonyunkat az olához elűzték innen, mert nem akart oláhhul tanítani, — azt mondta nekem a bucsuzáskor: „Gizi, a te apád katonatiszt volt, igaz magyar volt, rád bízom a magyar paj-

lásokat! Ne engedd, hogy oláhok legyenek!" — Istenkém! Igaz, hogy én még kicsi vagyok, de mindent megpróbálok azért veletek, hogyha egyszer Annuska kisasszony visszajönne, elmondhassam neki: itt vagyunk, olyanok vagyunk, mint voltunk: egy szál magyarak maradtunk!

Mind: Azok is maradunk!

Sanyi (Bekukkant): Soká beszélgettek még?

Gizi: Maradj csak még! Mindjárt készen leszünk!

Sanyi: Igen ám, de én unom itt a dolgot! Ti jóízűen beszélgettek, én meg csak magamban tátogok itt a fák között!

Gizi: Ejnye, te barambukk! Hát ez meg micsoda beszéd? Milyen őrszem vagy te? Ki hallott még ilyent? Hogy az őrszem unatkozik?! Talán menjünk fogócskát játszani az őrséggel? Eredj, haragszom!

Sanyi: Jó-jó, Gizike! Nem szoltam inkább semmit! Csak ne haragudj! Már megyek is vissza! Ha muszáj, megyek én szívesen! Miért nem mondtad rögtön, hogy muszáj, akkor nem szoltam volna semmit! Haragszol?

Gizi: Nem, nem haragszom, most még az egyszer, csak eredj!

Sanyi: Azazhogy nem is vagyok már itt! (Visszamegy a fák közé).

Rózsai: Én készen vagyok már!

Peti: Nekem csak két darab van hátra!

Többi: Én is készen leszek rögtön!

Gizi: Jól van, csak a nagy sietségben el ne rontsátok!

Sanyi: (Bekiált). Jön Piroska, meg Jolán!

Gizi: Épp jókor!

Piroska és Jolán: (Belépnek és köszönnek). Velünk az Isten!

Mind: (Visszaköszönnek az előbbi módon). Ő megsegít!

Jolán: Siettünk nagyon!

Piros: Azt hittük, hogy elkésünk, már nem is lesztek itt!

Gizi: Isten hozott benneteket közénk! Nem késtetek, éppen most végződöttünk. Hát ti mire haladtatok? (Összeszedi a többiek-től a zászlócskákat).

Jolán: Amit rámbiztatok, én is elvégeztem!

Piros: Én is eljártam mindenütt!

Jolán: A nemzeti-szalagokat meghozták odaátrol, baj nélkül. Széthordtam, már varrják is a ruhákra, nemsokára készen lesz!

Gizi: Hála Istennek, mégis csak ügyes asszony a Borcsa néni!

Jolán: Azt mondja, hogy még menyecske korában sem volt ilyen kövér, mert a sok szalagot mind a derekára csavarva hozta át a határon!

Gizi: Meg fogjuk csókolni érte! Hát te, Piros?

Piros: Mindenkit értesítettem, hogy holnap hajnalban idejőjjön a tisztásra, ünnepelni.

Gizi: Mondtad mindenkinek, hogy csak az jőjjön, aki nem fél?

Piros: Igen, mondtam, de majd megverték érte! Azt mondták, hogy a szabadság napját megünneplik, ha mindjárt be is csuknak érte mindenkit! Mondtam azt is, hogyha hajnalban nem lehet összegyűlni, akkor holnap az esti harangszó után jöjjenek!

Gizi: Derék lányok vagytok! (Feláll).

Mind: (Felállanak).

Gizi: Akkor hát itt készen vagyunk! Most mindenki hazamegy és egy óra múlva itt találkozunk!

Mind: Itt leszünk!

Sanyi: (Belép). Épp ideje, hogy végeztetek, mert erre fel látom ólálkodni Danit! Nem tetszik nekem az a macskaképű! Biztosan utánunk szaglász!

Zoli: Csak szaglásszon! Bele is verem az orrát valamibe!

Ali: Búbon vágom, hogy arról sántít!

Peti: No, tőlem is kaphat valami kis jóféle ajándékot a nyaka közé!

Gizi: Csak csendesen! Ne háborogjatok! Nem kell mindjárt rosszat gondolni Daniról! És ha megjön is: már nem talál itt bennünket!

Peti: Én meg azt mondom, hogy azért jobb előre félni, mint aztán megijedni!

Gizi: Én most se félek, azután se ijedek meg! Hát figyelem! Most még beszóltok minden szereplő gyereknek, hogy a főpróba egy óra múlva lesz! Mindenki felöltözve jőjjön, de ne végig a falun bolondjába, hogy meglássák, hanem a régi malomárkon jöjjenek végig, csendben és egyenkint. Megértettük?

Mind: Igen!

Gizi: Piros, te majd velem jössz! Mehettek!

Mind: Velünk az Isten! (Az előbbi módon egyszerre köszönnek).

Gizi: (Fogadja a köszöntést). Ő megsegít!

Mind: (Valamilyen hazafias indulót énekelve elvonulnak balra).

Gizi: Mi meg erre megyünk. Még az öreg vadász bácsinál kell meznéznünk, hogy a nagy zászló készen van-e?

Piros: Akkor siessünk!

(Gizi és Piros jobbra el. Gizi kezéből észrevétlenül kiesuszlik egy kis zászló és a tisztáson marad).

Kis szünet.

Dani: (Balról, egy fa mögül előlép, körülnéz és utána kémlel Giziéknek).

Terka: (Jön Dani után és félszegen megáll a tisztás kö-

zépén).

Dani: Hm! Egy óra múlva a főpróba? Mire készülnek ezek? Mondtam ugy-e, hogy siessünk, de te olyan nyavalyásan cammogtál!

Terka: Fáj a bokám a multkori eleséstől! Akkor is végighurcottál ezek után árkon-bokron! És még sem tudtunk meg semmit sem!

Dani: Annak nem én vagyok az oka! A fránya egye őket, nagyon vigyáznak, mindig őrt állítanak!

Terka: Pedig nem lesz jó, ha most sem tudunk meg semmit!

Dani: Nem hát! Az új tanító ur ma reggel azt mondta, hogy ez az utolsó próba: ha ma sem tudjuk meg, hogy miben lörik a fejüket Giziék, akkor leveri rajtam azt a sok pénzt, amit eddig adott!

Terka: Ma is kaptál? Muti!

Dani: Adott máma is tíz lejt, de azt mondta, hogy ne számítsunk többre, ha hirt nem viszünk neki, — majd keres ügyesebb gyereket. Különösen Gizire szeretne valamit kisütni.

Terka: Hát miért haragszik Gizire?

Dani: Ugy hallottam anyámtól, hogy nem is Gizire haragszik, hanem a nénjére, Erzsi nénire, mert megkérte a kezét és kidobták, mert hogy ő oláj! Hát most így akar bosszút állni!

Terka: De ha nem tudunk meg rájuk semmit sem?

Dani: Majd ma megtudunk biztosan valamit, hiszen egy óra múlva itt lesznek.

Terka: Igen, de ha itt látnak bennünket, nem csinálnak semmit mi előttünk, hiszen ugyanis alig szólnak hozzánk! Mintha csak sejtlenék, hogy el akarjuk őket árulni!

Dani: Elárulni? Számár vagy! De pénzt, amit kapsz érte, az jó, ugyi? Aztán ők sohasem fogják megtudni, hogy mi voltunk azok...

Terka: Igaz-igaz, de mégis... (Észreveszi a kis zászlót). Hát ez meg micsoda?

Dani: (Kikapja a kezéből). Nini, csak! Egy kis magyar zászló! Ez aztán a valami! Látod, mégis csak készülnek valamire!

Terka: Honnan tudod?

Dani: Jaj, de tyukeszű vagy! Hát ezt a zászlót csak ők hagyhatták itt el, mert más nem járt erre! Most már biztos, hogy sikerül rajtacsipni őket és akkor egyszerre megkapjuk a száz lejt, amit a tanító ur ígért!

Terka: Akkor gyere, siessünk a tanító urhoz, adjuk oda neki ezt a kis zászlót!

Dani: Látod, hogy tyukeszű vagy! Még alig nőttél ki a földből és már is olyan vagy, mint a többi, akin szoknya van: csak a pénz, csak a pénz! Már talán nagyon hiányzik a szalag a hajadból, vagy olyan nagyon megehezted már a krumplicu-

korra? Ezt ha el is visszük, még nem kapunk érte semmit, mert nem mondhatjuk biztosan, hogy Giziék vesztették el. Letagadnák!

Terka: Hát mit csináljunk?

Dani: Azt csináljuk, hogy ezt a kis zászlót eltelesszük, aztán elbujunk egy órára, majd megtudunk aztán mindent!

Terka: De hátha... izé... észrevesznek... tudod, sokan vannak...

Dani: Ne félj, nem bántanak! Tudod (gunyosan röhög), már ők is lovagiasak, mert magyarok, nem bántják a gyengébbet! Na, gyere! (Terkával együtt el balra).

Gizi: (Kis szünet után kívül). Nem látod valahol?

Piros: (Kívül). Semerre! Talán csak rosszul számoltad meg?!

Gizi: (Pirossal együtt be). Nem! 24 zászlócska volt és most 23 van! Biztosan kicsuszott a csomagból! (Keres). — Itt sincs! Akkor biztos megtalálta már valaki, biztosan jártak már erre!

Piros: Jaj, Istenem, csak nem Daniék?!

Gizi: Ne gondoljunk mindjárt a legrosszabbra! Talán ott esett ki a bokros kapaszkodónál?! Majd még jobban megnézzük!

Piros: Jaj, te Gizike, én úgy félek, hogy bajlesz ebből!

Gizi: Sohse félj! Csak azon imádkozzunk, hogy a mai főpróba sikerüljön! Ha ez sikerül, nekem azt sugja valami, akkor a holnapi ünneppel sem lesz baj! Gyere Piroska, bizzunk a magyarok Istenében! Ő nem hagyja el a Benne bízó árva kis magyarjait! (Indulnak kifele).

(Függöny).

II. felvonás.

Történik ugyanott, az erdei tisztáson, egy óra múlva. (Dani és Terka a szín szélén fekszenek, a fák között).

Dani: Lassan mulik az idő!

Terka: Vagy talán soká késnek! Vagy... talán el sem jönnek?!

Dani: Ne károgi itt már megint! Te mást sem tudsz, csak mindig nyavalyogsz! Hát nem hallottad az előbb Gizikét, hogy csak a mai főpróba sikerüljön? No, azt a kis gögös békát is eheti most a hideg ezért a kis zászlóért!

Terka: Biztosan azért nem mernek visszajönni!

Dani: Eh, dehogvis! Biztosan vissza fognak jönni! Legjobb lenne a tanító urat is idehívni, de az most bement a városba, a prefektushoz... vagy jó lenne szólni Bileu urnak...

Terka: A sánta írónak? Miért?

Dani: Nem annak, hanem a csendőr Bileu urnak, hogy jöjjön ide... de attól félek, hogy az mindjárt elveszi a zászlót és a száz lej helyett csak egy-egy nagy pofont kapnánk! Meg aztán... az biztosan most is részeg és elrontana mindent!

Terka: Hát akkor várjunk!

Dani: Csuda-okos vagy! Persze, hogy várunk! Mást mit is csinálhatnánk!?

Terka: (Figyelőn). Pszt! Hallgass csak! Mintha már jön-nének?! (Felállanak mindketten).

Dani: (A fák közé néz). Igazán! Már jönnek egy páran! Gyere gyorsan, bujjunk el! (Jobbra el).

Terka: (Kifelé les). Jé! Istenem! De milyen szépen felöltözködtek! (Dani után megy). (Zoli, Peti, Rózsi, Jolán és hat fiú, hat leány — bár ezt a számot tetszés szerint lehet változtatni — jönnek balról, magyar ruhába öltözködve).

Zoli: Még mi vagyunk az elsők!

Peti: Nem baj, majd jönnek a többiek is nemsokára!

Rózsi: Hol késik Gizi?

Jolán: Ne féltsd te Gizit! Itt lesz ő idejében! Biztosan még dolga van!

(Ali, Sanyi, fiuk, lányok magyar ruhába öltözve jönnek jobbról).

Sanyiek: (Köszönnek). Velünk az Isten!

Zoliek: (Visszaköszönnek). Ő megsegít!

Ali: Gizi még nincs itt? Rég itt vagytok?

Rózsi: Most jöttünk mi is!

Ali: Jó lenne egy kicsit összeállnunk, hogyha Gizike jön, örüljön nekünk, milyen rendes kis csapata van!

Mind: (Hátul csoportosulnak: jobbra félkörben a fiuk, balra a lányok).

Gizi, Piros: (Balról jönnek, ők is magyar ruhában). Velünk az Isten!

Mind: Ő megsegít!

Gizi: Szervusztok, drága kis magyar testvéreim! Együtt vagyunk mindnyájan?

Mind: Igen! Igen!

Gizi: Jaj, de aranyosak vagytok! Szépek vagytok! (Hozzájuk lép, egyiken-másikon igazgat valamit). Ez a szalag egy kicsit félrecsuszott! Borzas egy kicsit a hajad! Biztos megcibálta az ág! Nem fázol, kicsikém? Piros az orrocskád! Nini! Neked. Gyurka, sarkantyud is van? Tudod-e szépen pengetni? (Előre jön és úgy gyönyörködik a kis csoportban). Istenem! Olyan szépek vagytok, mint az angyalkák az égben!

Mind: (Boldogan mosolyognak, igazgatják magukat).

Gizi: Én azt hiszem, amikor a menyorszáiban a kis angyalkák ünnepelnek, mind-mind magyar ruhába öltöznek, hiszen ennél szebb viselet nincs az egész világon! Hanem: pajtáskáim!

Mind: Halljuk! Halljuk!

Gizi: Mielőtt elkezdenénk a próbát, még egyszer mondom néktek: nem is kis dolog, amire vállalkoztunk! Ha így meglát-

nak bennünket az oláhok, hát azok féltükben, mérgükben biztos, hogy valami rémes dolgot csinálnak velünk!

Mind: Nem bánjuk! Csak azért is!

Gizi: Ha kitudódik a dolog, lehet, hogy valami nagy borzasztóság vár ránk, hisz tudjátok, hogy milyen vadállatok! Még a pólyás magyarnak sem irgalmaznak!

Mind: Magyarok vagyunk! Nem félünk!

Gizi: Épp azt kérdem tőletek: nem féltek-e? Aki fél, nem haragszunk meg rá, menjen inkább most haza!

Mind: Nem, nem félünk!

Egy kislány: De bizony én félek, mert amikor eljöttem hazulról és nagyon siettem és nem ittam meg a kávémát és most félek, hogy mire hazamegyek, addigra egészen hideg lesz!

Mind: (Nevetik).

Gizi: Ó, te kis torkos macska! Hát mástól nem félsz?

Kislány: Mitől? Hiszen magyar kislány vagyok!

Gizi: Hát akkor mindjárt kezdhethük! Először is szétosztom a kis zászlókat! (Szétosztogatja az első felvonásbeli zászlókat, Peti, Piros segítnek). Most pedig még csak azt mondom, hogy olyan szépen menjen minden, mintha már is tele volna ez a kis hely üldözőtt, megtört szívű magyarokkal. Arra gondoljatok, hogy nekünk kell a bánatos magyar arcokra mosolyt varázsolni, nekünk kell a csüggedő lelkekbe vigaszt csepegtetni, mert mi vagyunk a jövő virágai! Először énekeljük el a legszentebb imádságunkat, amelyet lopva, titokba szoktunk énekelgetni! Szépen, lélekből, szívből szóljon.

(Ének: Hiszekegy Istenben...)

(A most következő műsorszámok tetszés szerint állíthatók egybe: szavالاتok, énekszámok felváltva következzenek. Nagyon hatásos egy-két magyar tánc beiktatása, pl. Toborzó, Palotás. Körmagyar stb. — bár ezek el is maradhatnak. — A szavالاتok után valamennyien tapsolnak a szereplőknek. Az egyes számok előtt Gizi szólítja névszerint ki a félkör elé a szereplőt és a végén egy-két szóval megdicséri. A műsor nagvsága teljesen a rendezőtől, illetve a rendelkezésre álló anyagtól, szereplőktől függ).

Gizi: Aztán majd én odafordulok a közönség felé és azt fogom nekik mondani: (Odafordul). Kicsinyek, nagyok! Megkínzott, megsanyargatott lelkű magyarok! Köszönjük, hogy hallgatottok a hívó szóra és eljöttetek a mi ünnepségünkre! Nyerjétek ebből az ünnepségből crót a borzasztó jelentek elviseelésére! Merítsetek a mi bizakodó bátorságunkból reményt a jövőre, hogy bizhassatok a feltámadásban! Küzdjétek, szenvedjétek még tovább is megadással, megnyugvással, ha kell, bátran, hősiessé, mert miértünk szenvedtek! Mi értünk, kik a jövő zálogai vagyunk! Fogjatok össze egy nagy, szent akarással, hogy minden munkátok egy boldogabb Magyarorszáért lesz! Ajánljátok fel

keserű könnyeteket, sóhajos panasztokat, nincstelen vergődéseket áldozatul a Haza oltárára! Emeljétek fel a fejéteket csüggedő magyarok, ránk gondolatok: a jövő virágaira! Lelketek akkor bizonyára megtelik bátor hittel és élniakarással! Gondolatok arra, hogy él még, velünk és veletek van és velünk marad a magyarok Istene!

Mind: Eljen! Eljen!

Dani: (Lehajtott fejjel előjön). Gizike! Gyerekek! Meg tudtok-e nekem bocsátani?

Terka: (Dani után jön). És nekem is, nekem is bocsássatok meg!

Mind: (Dani belépésekor összekeveredtek és egy kicsit meghökkentek, most előre tolonganak). Árulók! Dani! Terka! Árulók! Üssétek őket!

Gizi: Csend! Én beszélek! Idébb gyertek! Mit akartok itt!

Dani: (Előlép). Mindent elmondok! Ne bántsatok! El akartunk benneteket árulni... pénzt adott érte az oláh tanító ur... Nézd itt a pénz is... ez csak előleg...

Gizi: Pfuj! Júdás-pénz! Tépd össze!

Dani: (Összetépi a papírpénzt és elszórja). Még többet is ígért, de nem kell! Végighallgattam az ünnepségeket és sirva-sirva éreztem, hogy nem tudnám megtenni azt, amit akartam! Ünnepségek felébresztette bennem a vért, amit a pénzvágy elaltatott... megéreztem, hogy én is csak magyar vagyok... Bocsássatok meg!

Terka: Jaj, mit akartunk tenni! Bocsássatok meg!

Dani: Gizike, bizonyomra fogadom, hogy visszatértem teljesen az árulás útjáról. Nézd: megtaláltam az egyik kis zászlócskákat... ez lett volna a bűnjeletek! Nézd, mégjavultam.. visszaadom!

Gizi: (Elveszi a zászlót). Dani, én hiszek nektek! Megbocsátok, megbocsátunk! Még nem jöttél későn! Magunk közé veszlek, hogy megegyeszer el ne tévelyegj! Ezt a kis zászlót visszaadom neked, Terkának meg a magamét! Tegyétek a szívetekre és őrizzétek ott, s ha a gonosz megegyeszer megkísért benneteket, simogassátok meg a kis zászlót és a nemzetiszin szent ercejét erőfő ad nektek a kísértés leküzdésére. Jól beszéltem-e pajtáskaím?

Mind: Igen, Gizike, megbocsátunk mi is!

Gizi: Mégis csak sikerült a mai próbánk, biztosan sikerülni fog a holnapi ünnepség is! Lássátok két tévelygőt már is megtérítettünk! Ó, bárcsak a megtérésben a példájukat sokan követnék... csak még sokat megtérítene az ünnepünk! Mert — sajnos — vannak, igen sokan vannak, kik vagy szégyenlik magyarságukat vagy vállukat vonogatva vagy vakon, semmivel nem törődve haladnak el nemzetünk gyásza, végzete mellett. Segítse őket az Isten mihamarabb a mi hívő kis táborunkba!

Mind: Ugy legyen! Ugy legyen!

Gizi: Most pedig figyelém! A mai próba nagyon szép volt, holnap hajnalban itt találkozunk egy boldog, szép, újra egységes, nagy Magyarország reményében! Vigyázz! Imához!

(Ének: Himnusz).

F ü g g ő n y.

Zenés tornagyakorlatok

Összeállította: Szilágyi Gyula áll. polg. isk. tanár,
testnevelő tanár.

I. GYAKORLAT.

1. Páros karlendítés mellsőtartásba. (Tenyér le).
2. Jobb lépőállás előre és páros karhajlítás mellhez. (Tenyér le).
3. Láblendítéssel jobb terpeszállás oldalt és páros karnyújtás magastartásba. (Tenyér be).
4. SZÜNET.
5. Páros karlendítés oldalt középtartáson át oldalt mélytartásba. (Tenyér a comb oldalán).
6. Páros karhajlítás oldalsó középtartáson át (lendítéssel) tarkóra.
7. Nyakhajlítás előre és páros karlendítés oldalt középtartásba. (Tenyér le).
8. SZÜNET.
- 9–10. Törzshajlítás előre (9-re páros karhajlítás csipőre), majd 10-re páros karnyújtás mélytartásba. (Ujjak a cipők orrát érintik).
11. Törzsnyújtás, jobblábbal szögállásba lépni és páros karhajlítás mellhez. (Tenyér le).
12. SZÜNET.
13. Negyed fordulat balra (balsarkon) jobb lépőállásba előre és páros karnyújtás mellső középtartásba. (Tenyér le).
14. Jobb térdemelés és páros karlendítés (vízszintes síkban) oldalt középtartásba. (Tenyér le).
15. Jobb térdnyújtással alapállás.
16. SZÜNET. Illetve pihenj állás.

II. GYAKORLAT.

1. Bal lépőállás oldalt fejfordítással balra és balkar lendítés oldal közétartásba. (Tenyér le).
2. Negyfordulat jobbra (a jobb sarkon) baltérd emelésbe, balkar lendítés mélytartáson át és jobbkarlendítés mellső középtartásba. (Tenyér le).

3. Baltérd nyújtás oldalt lépőállásba és három karlendítés (vizeszintes síkban) oldalt középtartásba. (Tenyér le).
4. Láblendítéssel baltámadóállás oldalt és páros karhajlítás csipőre. (Tenyér le, törzs egyenes).
5. Baltérdnyújtás terpeszállásba és páros kar nyújtás mellen át magastartásba. (Tenyér le).
- 6—7. Törzshajlitgatás nyakhajlitással előre és páros karhajlítás tarkóra.
8. Törzs- és páros kar nyújtással magastartásba. (Tenyér be). Negyedfordulat jobbra (jobb sarkon) balterdelésbe (térd a boka mellett).
9. Törzsfordítás balra, balkar lendítés mellső közép- és oldalt mélytartáson át oldalt középtartásba és jobb kar hajlítás tarkóra fejfördítéssel balra. (Tenyér le, tekintet a balkézre).
10. Jobb kar lendítés nyújtással oldalt középtartáson át bal alsó középtartásba. (Tenyér le, jobb kar könyökben kissé hajlik).
11. Törzsfordítással jobbra (előre) páros kar lendítés mellső mély- és középtartáson át magas tartásba. (Tenyér előre).
12. Törzshajlítás nyakhajlitással előre és páros kar lendítés mellső rézsutos mély tartásba. (Tenyér a föld felé).
13. Negyedfordulat balra (jobb sarkon) bal lépő állásba oldalt és páros kar lendítés oldalt középtartásba. (Balkar mély tartáson át lendül, tenyér le).
14. Ballábbal hajlitott állásba lépni és páros kar lendítés oldalsó rézsutos magas tartásba, nyakhajlitással hátra. (Tekintet felfelé, tenyér be).
15. Páros kar lendítéssel mellső rézsutos magas- és mélytartáson át oldalsó mélytartásba. Alapállás.
16. SZÜNET. (Illetve pihenő állás).

III. GYAKORLAT.

1. Páros kar lendítés mellső középtartásba. (Tenyér le).
2. Páros kar lendítés hátsó rázsutos mély tartásba. (Tenyér hátra).
3. Bal kilépő állás előre és páros kar lendítés mellső középtartáson át magastartásba. (Tenyér le).
4. Negyedfordulat jobbra (jobb lábujjon) bal lépőállásba oldalt, jobb kar lendítés mellső közép-, oldalt mély- és oldalt középtartáson át magastartásba, (tenyér előre) és balkar hajlítás tarkóra.
5. Baltérd emelés és páros kar lendítés (balkar nyújtással) hátsó rézsutos mélytartásba. (Tenyér hátra, karok mellső közép és oldalt mélytartáson át lendülnek).
6. Térdnyújtás ballépő állásba előre és páros kar lendítés mellső rézsutos mély- és mellső rézsutos magastartáson át oldalsó rézsutos magastartásba (tenyér be), nyakhajlítás hátra mérsékelt törzshajlitással.

7. Bal mély védőállás hátra és páros karlendítés magas- és mellső középtartáson át mélytartásba. (Ujjak a talajt érintik).
8. Térdemelés a baltérdre (balcomb párhuzamos a jobb alszárral) és páros karlendítés mellső középtartásba. (Tenyér le).
10. Térdhajlítás cserével, törzshajlítás nyakhajlítással előre és páros karlendítés oldalsó- és mellső rézsutos magastartáson át, mellső mélytartásba) bal kéz ujjja a bal cipő orrát érinti).
11. Jobb térdnyújtás terpesz állásba és páros karlendítés mellső középtartáson át magas tartásba. (Tenyér be).
12. Negyedfordulat jobbra (jobb sarkon) bal lépő állásba oldalt és páros karlendítés oldalt középtartásba. (Jobb kar mellső közép és oldalt mély tartáson át lendül. Tenyér le).
13. Balláb lendítés oldalt lebegő állásba és jobb karlendítés mellső mélytartáson át, bal oldalsó középtartásba. (Jobb kar könyökben kissé hajlítva, tenyér le).
14. Ballábbal szögállás és jobb karlendítés mellső mélytartáson át oldalt középtartásba. (Tenyér le).
15. Páros karlendítés oldalt mélytartásba. Alapállás.
16. SZÜNET (illetve pihenj).

IV. GYAKORLAT.

1. Páros karlendítés mellső középtartásba. (Tenyér le).
  2. Páros karlendítés oldalsó mélytartáson át, oldalt középtartásba (tenyér le) és mérsékelt térdhajlítás.
  3. Térdnyújtás ballépő állásba hátra és páros karlendítés oldalt mélytartáson át, mellső középtartásba. (Tenyér le).
  4. Balvédő állás hátra és páros karlendítés oldalt mélytartáson át oldalt középtartásba. (Tenyér le).
  5. Bal mély védőállás hátra és páros karlendítés oldalsó rézsutos mélytartáson át mellső középtartásba. (Ujjak a talajon).
  6. Balláb emelés alacsony rézsutos magas tartásba.
  7. Nyújtás bal térdemelésbe és páros karlendítés oldalt közép tartásba. (Tenyér le).
  8. Negyedfordulat (jobb sarkon) jobbra, ballépő állásba oldalt és páros karhajlítás mellhez. (Tenyér le).
  9. Ballábbal guggoló állásba lépni és páros karnyújtás mellső mélytartásba. (Tenyerek a térdek között a földön).
  10. Ugrás mellső fekvőtámaszba. (Tekintet előre).
  11. Ugrás guggoló állásba. (Kezek a térdek között maradnak).
  12. SZÜNET.
  13. Térdnyújtással törzshajlítás előre és páros karhajlítás tartórára.
  14. Törzsnyújtással lábujjállás és páros karnyújtás mellső középtartásba. (Tenyér le).
  15. Páros karlendítéssel oldalt mély tartásba, alapállás.
  16. SZÜNET, (illetve pihenj).
- (Jegyzet. Minden gyakorlathoz Pándy tornászzenéje játszandó).

R i a d ó

Szeretném, ha hangom harsonaszó lenne,
 Élőket, holtakat vészre keltegetne. —
 Ha belesikoltna Trianon éjibe
 S legjobban, legjobban a sirok mélyibe. —
 Süppedő sirokba leharsogná jajunk:
 Látjátok-e milyen elesettek vagyunk!?
 Olyan az életünk, mint egy lidérc-álom:
 Ránkfekszük, agyonnyom az idegen járom!

Pirossapkás hősök,
 Negyvennyolcas ösök!

Látjátok-e fentről erőtlén karunkat,
 Szégyenpirtól piros, tüzelő arcunkat?
 A sok vérrel szentelt országunk négy tája,
 Dicsőségtek helye, — keselyük tanyája!
 Van-e nyugalma porló csontotoknak,

Hiszen felettetek,

Kósza idegenek

Léptei dobognak?!

Mócok uraskodnak a csiki hegyeken,
 Ujra sir a magyar Zalatnán, Enyeden!
 Tudtok-e nyugodni, hisz rab a Felvidék?
 Tudtok-e pihenni: köröttünk minden ég!

Ó, fel! Fel! Ébredjetek!

Ti mélyen alvó csont-ezredek!
 Harsogjon újra, zengjen az ének,
 Klapka indulója: „Fel, fel vitézek...”
 Halott katonák, elnémult gárda:
 Jöjjetek, hisz a szabadság várja
 A bátor lelketek!

Damjanich fiai, Guyon katonái,
 Kishitű maiknak dicsőült apái:
 Fel, fel! Ébredjetek!

Porló csontotokat, mely szerteszóródott,
 Melyet olyan drága föld takar:
 Hordja egybe a vihar, az orkán,
 Adja ki a korhadó avar!

Jöjjetek! Ébredjetek!

Ti alvó csont-ezredek!

.....
 S ha megindul a halott hadsereg,
 Megy újra, rohan... a föld megremeg:
 Bem apó kardja Erdélyre mutat,
 Damjanics Bánátha vágja az utat
 S egy halott gárda élén Görgey
 Felvidék szívét, Kassát döngeti!...

Ó, ébredjete! Jöjjetek!
 És a gárdában, köztetek
 Ott leszünk mi is veletek
 S a negyvennyolcas helyeket
 És mindent visszaszerzünk!
 Az Istenünkre esküszünk!

Lévai Hábrík István.

A m i z á s z l ó n k

Fogd, tartsd erősen a zászlót!
 Markold meg, testvér szilajon:
 Beletép a félvilág szele,
 Tépdesi dühödten, vadon!
 A három színt, a szentet, dicsőt,
 Szaggatja félvilág dühe!...
 Ha erősen fogod, szent marad,
 Tiszta, sértetlen és üde!

Fogd, emeld magásra a zászlót,
 Hagy érje napfény, levegő
 S kiáltsd ércesen, ha kell: vadul,
 (Ne legyen hangod remegő!)
 „E zászlót, e drága selymet,
 Ne bánts, sértse senki se!
 E zászló él és három színe
 Egy nemzet élő, szent hite!

Ez lengett század-éveken át
 Veszélyben, harcban ragyogón,
 Küzdelmes, véres, drága multunk
 Van rajt' a háromszín-lobogón!
 Szaggatta, mardosta ezerszer
 Tatár, török viharzó szele
 S nem birtak és most sem bírhatnak
 Az apró duvadak sem vele!

E lobogót lengette hajdan
 Rákóczi az ország négy táján
 S vitték előre a kurucok
 Bercsényi sok dicső csatáján!
 Ez takarta az elesettet,
 Ez volt ez a büszke szemfedő,
 E zászló a mi dicső multunk
 S ebben él a magyar jövőndő!

Amikor Kossuth Lajos üzent
 A semmiből-nőtt honvédsereg
 A Hazát, a szabadságunkat
 E három szín alatt védte meg!
 S a világégés, hogy ránszakadt,
 Ezer poklon, félvilágon át
 Hordozták a dicső lobogót
 A vasöklű magyar katonák!

És most, a sok dicsőség után,
 Tépdesi lobogónk szent selymét,
 Sárba akarja tapodni most
 A méltatlan, gyáva ellenség!
 Golyó, kard-vas megszagathatja:
 Csak fénye, szentsége lesz nagyobb,
 De hullaféreg meg ne rágja
 S a zászló újra dicsőn ragyog!"

Fogd, tartsd erősen a zászlót!
 Markold meg, testvér szilajon:
 Beletép a félvilág szele,
 Tépdesi dühödten vadon!
 A három színt, a szentet, dicsőt,
 Szaggatja félvilág dühe...
 Fogd erősen és az szent marad,
 Tiszta, sértetlen és üde!

Lévai Hábrík István.